# Razumljivost godišnjih izvještaja korporacija koje kotiraju na Zagrebačkoj burzi

**Jerković, Miranda**

**Professional thesis / Završni specijalistički**

**2017**

*Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:* **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

*Permanent link / Trajna poveznica:* https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:311630

*Rights / Prava:* In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

*Download date / Datum preuzimanja:* **2024-03-29**

*Repository / Repozitorij:*

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

**SVEUČILIŠTE U SPLITU**
**EKONOMSKI FAKULTET**

**ZAVRŠNI RAD**

# RAZUMLJIVOST GODIŠNJIH IZVJEŠTAJA KORPORACIJA KOJE KOTIRAJU NA ZAGREBAČKOJ BURZI

**Mentor:**
**Prof. dr. sc. Ivica Pervan**

**Student:**
**Miranda Jerković, dipl.oec.**

**Split, svibanj, 2017.**

## SADRŽAJ:


**1. UVOD....3**

**1.1. Problem istraživanja....3**

**1.2. Ciljevi istraživanja....4**

**1.3. Metode istraživanja....5**

**1.4. Sadržaj i struktura rada....5**

**2. FINANCIJSKI IZVJEŠTAJI....7**

**2.1. Pojam i vrste financijskih izvještaja....7**

2.1.1. Bilanca....10

2.1.2. Račun dobiti i gubitka....13

2.1.3. Izvještaj o promjenama kapitala....14

2.1.4. Izvještaj o novčanom toku....17

2.1.5. Bilješke uz financijske izvještaje....23

2.1.6. Izvještaj o ostalom sveobuhvatnom dobitku....25

**2.2. Računovodstvene politike....28**

2.2.1. Područja primjene računovodstvenih politika....29

2.2.2. Računovodstvene politike i kvaliteta financijskih izvještaja....30

**2.3. Financijsko izvještavanje u Hrvatskoj....31**

2.3.1. Važnost analize financijskih izvještaja....33

2.3.2. Interesi i ciljevi korisnika financijskih izvještaja....33

2.3.3. Rokovi za predaju godišnjih financijskih izvještaja....35

2.3.4. Istraživanja o primjeni regulative fin. izvještavanja u Hrvatskoj....37

**3. GODIŠNJA IZVJEŠĆA....41**

**3.1. Godišnje izvješće u Republici Hrvatskoj....41**

3.1.1. Sadržaj godišnjeg izvješća....42

3.1.2. Obveznici izrade i javne objave godišnjeg izvješća....43

3.1.3. Konsolidirano godišnje izvješće prema ZTD-u.....44

3.1.4. Rokovi za izradu i objavu godišnjeg izvješća.....45

**3.2. Financijsko izvještavanje listanih korporacija sa Zagrebačke burze.....46**

3.2.1. Vrste financijskih izvještaja.....47

3.2.2. Rokovi dostave financijskih izvještaja.....49

**4. METODOLOGIJE ZA MJERENJE RAZUMLJIVOSTI U FINANCIJSKIM IZVJEŠTAJIMA.....50**

**4.1. Pojam razumljivosti i metode mjerenja razumljivosti financijskih izvještaja.....50**

**4.2. Mjerenje razumljivosti financijskih izvještaja na stranim tržištima kroz primjere iz prakse.....53**

**5. ISPITAVANJE RAZUMLJIVOSTI GODIŠNJIH IZVJEŠTAJA KORPORACIJA KOJE KOTIRAJU NA ZAGREBAČKOJ BURZI.....61**

**5.1. Opis uzorka i varijabli.....61**

**5.2. Opis radnih hipoteza.....74**

**5.3. Rezultati istraživanja.....75**

**6. ZAKLJUČAK.....94**

**LITERATURA.....96**

**PRILOZI.....102**

**SAŽETAK.....105**

**SUMMARY.....106**

# 1. UVOD

Korporacija je društvo kapitala, koje do sredstava za osnivanje i poslovanje dolazi izdavanjem dionica. Dionice se nalaze u rukama dioničara, vlasnika korporacije. Korporacije se osnivaju kao dionička društva.

Zakonom o računovodstvu, Međunarodnim standardima financijskog izvješćivanja, Međunarodnim računovodstvenim standardima za velike poduzetnike i subjekte od javnog interesa, Hrvatskim standardima financijskog izvješćivanja za mikro, male i srednje poduzetnike te Pravilnikom o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (Nar. nov., br. 95/16.) uređena su financijska izvješća trgovačkih društava, trgovaca pojedinaca, poslovnih jedinica inozemnih poduzetnika i poslovnih jedinica domaćih poduzetnika u inozemstvu ako u toj zemlji ne postoji obveza vođenja knjigovodstva i fizičkih osoba obveznika poreza na dobitak, kao i njihov sadržaj, opseg i način sastavljanja. Zakon o tržištu kapitala (NN 88/08, 146/08, 74/09, 54/13, 159/13, 18/15, 110/15) propisuje vrste financijskih izvještaja i rokove u kojima korporacije koje kotiraju na burzi trebaju iste dostaviti Zagrebačkoj burzi. Navedeni izvještaji objavljuju se na službenim stranicama Zagrebačke burze.

Financijski izvještaji trebali bi poslužiti kao osnova svim zainteresiranim stranama za donošenje poslovnih odluka pomoću kojih će ostvariti željene ciljeve.

S obzirom na navedeno, financijski izvještaji trebali bi sadržavati relevantne, pouzdane, usporedive i fer vrijednosti te bi nadasve trebali biti razumljivi svim zainteresiranim korisnicima.

## 1.1. Problem istraživanja

Pojam razumljivosti godišnjih izvještaja podrazumijeva kompleksnost računovodstvenih informacija sadržanih u istima. Korisnici koji se njima služe često imaju različite razine obrazovanja. Ako su odluke koje su potencijalni investitori donijeli pogrešne, a razlog tome je loša razina razumljivosti godišnjih izvještaja, investitori nisu u mogućnosti donositi realne i racionalne odluke. S obzirom da se radi o korporacijama koje kotiraju na burzi, odnosno korporacijama čijim dionicama se trguje i čija cijena podliježe i razlici ponude i potražnje, nameće se pitanje koliko to utječe na poslovni rezultat firme i da li su korporacije svjesne

navedenog. Također, postavlja se i pitanje postoje li korporacije koje su svjesne navedenog, te koje u razdobljima kada im je poslovanje lošije ili stagnira, namjerno koriste nerazumljiv vokabular kako bi izbjegle stvaranje loše slike o poduzeću u širim sferama korisnika i potencijalno veći negativni publicitet.

### 1.2. Ciljevi istraživanja

Osnovni cilj ovog rada je istražiti i utvrditi ulogu razumljivosti godišnjih izvještaja korporacija koje kotiraju na Zagrebačkoj burzi.

Polazeći od definiranja problema moguće je izdvojiti dvije vrste ciljeva. U prvom dijelu rada fokus je na ciljeve teoretskog aspekta istraživanja. U drugom dijelu rada istraženi su ciljevi vezani uz konkretne rezultate istraživanja i mogućnost njihove primjene.

Specifični ciljevi ovog rada su:

- Istražiti koje vrste izvještaja korporacije koje kotiraju na Zagrebačkoj burzi predaju,
- Prezentirati metode mjerenja razumljivosti godišnjih izvještaja,
- Utvrditi koje mjere razumljivosti su najoptimalnije za mjerenje godišnjih izvještaja korporacija koje kotiraju na Zagrebačkoj burzi,
- Utvrditi značaj razumljivosti godišnjih izvještaja,
- Istražiti povezanost između razumljivosti godišnjih izvještaja i trgovanja pojedinim dionicama,
- Istražiti povezanost između razumljivosti godišnjih izvještaja i različitih grana industrije,
- Dati odgovor na pitanje utječe li razumljivost godišnjih izvještaja na poslovne rezultate korporacije.

### 1.3. Metode istraživanja

Rad je koncipiran u dva dijela, teorijski i empirijski dio. Uz već prisutne spoznaje, teorije i probleme, ciljevi i hipoteze istraživanja definirane su na rezultatima podataka prikupljenih različitim metodama.

- Metoda analize kako bi se raščlanili složeni pojmovi na njihove jednostavne cjeline,
- Metoda sinteze s ciljem povezivanja jednostavnih misaonih tvorevina u složenije,
- Metoda generalizacije čime se postiže donošenje nekog općeg zaključka,
- Metoda deskripcije kod opisivanja činjenica, procesa te njihovih empirijskih potvrđivanja veza i odnosa,
- Metoda indukcije koja pomaže pri donošenju zaključaka i općem sudu na temelju pojedinačnih spoznaja,
- Metoda dokazivanja kod utvrđivanja istinitosti pojedinih spoznaja,
- Metoda opovrgavanja kojom se neka teza odbacuje i pobija,
- Metoda kompilacije kod preuzimanja nekih dijelova tuđih opažanja i zaključaka,
- Statističke metode sa svrhom donošenja zaključka o prihvaćanju ili odbacivanju postavljenih hipoteza.

### 1.4. Sadržaj i struktura rada

Rad je podijeljen u šest poglavlja koji su podijeljeni u odjeljke.

**U prvom poglavlju** definira se predmet, ciljevi i hipoteze istraživanja. Sukladno navedenom definirana je metodologija istraživanja i struktura rada.

**U drugom poglavlju** biti će riječi o pojmu, vrsti i važnosti financijskih izvještaja i primjeni računovodstvenih politika.

**U trećem poglavlju** fokus će biti na godišnjem izvješću, rokovima i obveznicima istog, i na obvezi i rokovima financijskog izvještavanja korporacija koje kotiraju na Zagrebačkoj burzi.

**U četvrtom poglavlju** glavni fokus će biti sam pojam razumljivosti, metode mjerenja iste te primjeri mjerenja i uspješnosti različitih metoda razumljivosti i praksu na stranim tržištima.

**U petom poglavlju** empirijski će se provjeriti sve navedene tvrdnje, hipoteze i uloga prethodno navedenih poglavlja. Ovo poglavlje će na empirijski način prikazati i statistički opravdati ili opovrgnuti prethodno iznesene hipoteze rada.

**U šestom poglavlju** rada, analizirajući problematiku predstavljenu u prethodnim dijelovima rada, daje se zaključni osvrt na postavljene hipoteze i dobivene rezultate.

## 2. FINANCIJSKI IZVJEŠTAJI

### 2.1. Pojam i vrste financijskih izvještaja

Financijsko izvještavanje rezultat je računovodstvenog procesa. Dok računovodstvo mjeri i evidentira aktivnost ekonomskog subjekta, financijsko izvještavanje predstavlja komunikaciju prikupljenih informacija prema korisnicima.

Za promišljanje poslovanja kompanije nužna je adekvatna informacijska podloga. Značajan dio takvih informacija nastaje u računovodstvu i zapisan je u financijskim izvještajima. Osnovni zadatak računovodstva, kao uslužne funkcije neophodne za upravljanje poduzećem, je prikupljanje i obrada podataka financijske prirode te prezentiranje tako dobivenih informacija zainteresiranim korisnicima.[1]

Financijski izvještaji glavni su nositelji računovodstvenih informacija i konačni rezultat računovodstvenog procesiranja podataka o nastalim poslovnim događajima poduzeća. Sasvim je jasno da se u tom kontekstu podrazumijeva objektivnost i realnost financijskih izvještaja, tj. traži se da financijski izvještaji budu vjerodostojna slika stvarnog poslovanja poduzeća.[2]

Bez adekvatne informacijske podloge interesne skupine ne bi mogle donositi kvalitetne poslovne odluke. Korisnici financijskih informacija su dioničari, potencijalni investitori, vjerovnici, brokeri, financijski analitičari, porezne vlasti, gospodarske komore, udruge poslodavaca, vladina tijela i tijela organa lokalne vlasti.[3]

Cilj financijskog izvještavanja je informiranje zainteresiranih korisnika o financijskom položaju poduzeća kao i o uspješnosti poslovanja. IASB[4] ističe tri specifična cilja financijskog izvještavanja[5]:

- Pružanje informacija o financijskoj poziciji koja uključuje imovinu, izvore imovine, likvidnost i solventnost,

[1] Žager, K., Žager L., 1996. „Računovodstveni standardi, financijski izvještaji i revizija“, Inžinjerski biro, Zagreb, str. 82.

[2] Žager K., Sačer Mamić I., Sever S., Žager L., 2009. „Analiza financijskih izvještaja“, Masmedia, Zagreb, str. 25.

[3] Vidučić Lj., 2012. „Financijski menadžment“, RRIF plus, Zagreb, str. 385.

[4] Međunarodni Odbor za računovodstvene standarde.

[5] Pervan, I., Tipurić, D. et al., 2008. “Korporativno upravljanje”, Sinergija, Zagreb.

- Pružanje informacija o uspješnosti poslovanja koja upućuje na sposobnost ostvarivanja profita od korištenja uloženih resursa,
- Pružanje informacija o novčanim tijekovima koje mogu poslužiti za predviđanje budućih novčanih tijekova.

Kvalitetno i transparentno financijsko izvještavanje bitan je čimbenik u praćenju rasta i razvoja tvrtki na temelju tržišnih uvjeta, što omogućuje dioničarima i ostaloj široj javnosti ocjenu uspješnosti managementa poslovnog subjekta.[6]

Godišnje financijske izvještaje čine:

- Bilanca (Balance Sheet ili Statement of Financial position),
- Račun dobiti gubitka (Income Statement ili Profit and Loss Statement),
- Izvještaj o promjenama kapitala (Statement of changes in capital and reserves),
- Izvještaj o novčanom toku (Statement of Cash Flow),
- Bilješke uz financijske izvještaje (Notes to the financial statements),
- Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti.

Poduzetnici u Republici Hrvatskoj dužni su sastavljati financijske izvještaje u obliku, sadržaju i načinu sukladno Zakonu o računovodstvu i na temelju njega donesenim propisima. Svi poduzetnici dužni su sastavljati bilancu, račun dobiti i gubitka i bilješke uz financijske izvještaje. Prema definiciji iz Zakona o računovodstvu poduzetnici koji spadaju u srednje velike odnosno velike, sastavljaju i izvještaj o promjenama na kapitalu i izvještaj o novčanim tokovima. Obveznici primjene MSFI-ja trebaju sastaviti i izvješće o ostalom sveobuhvatnom dobitku. Poduzetnici koji su obveznici primjene Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja u sklopu sastavljanja godišnjih financijskih izvještaja nisu obvezni sastavljati izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti. Mali i mikro poduzetnici dužni su sastavljati bilancu, račun dobiti i gubitka i bilješke uz financijske izvještaje. Poduzetnici čije je obavljanje poslova određeno posebnim propisima i na temelju kojih je tijelo ovlašteno za obavljanje nadzora njihovog poslovanja propisalo sadržaj i strukturu godišnjih financijskih izvještaja,

[6] Crnković L., Mijoč I., 2008. „Regulativa financijskog izvještavanja velikih trgovačkih društava u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji“, Ekonomski fakultet Osijek.

dužni su sastavljati godišnje financijske izvještaje sukladno navedenom zakonu i pratećim aktima.

**Tablica 1. Razvrstavanje poduzetnika sukladno čl. 5. Zakona o računovodstvu**[7]

| **Veličina** | Mikro | Mali | Srednji | Veliki |
|---|---|---|---|---|
| **Aktiva** | do 2.600.000 kn | do 30.000.000 kn | do 150.000.000 kn | preko 150.000.000 kn |
| **Prihod** | do 5.200.000 kn | do 60.000.000 kn | do 300.000.000 kn | preko 300.000.000 kn |
| **Broj radnika** | do 10 | do 50 | do 250 | preko 250 |

Izvor: Zakon o računovodstvu (NN 78/15, 134/15, 120/16), čl. 5.

Godišnje financijske izvještaje poduzetnik je dužan sastaviti i u slučajevima statusnih promjena, otvaranja stečajnog postupka ili pokretanja postupka likvidacije nad poduzetnikom i to sa stanjem na dan koji prethodi danu upisa statusne promjene, danu otvaranja stečajnog postupka ili pokretanja postupka likvidacije.[8] Mikro, mali i srednji poduzetnici financijske izvještaje sastavljaju prema HSFI- ima. Veliki poduzetnici, poduzeća koja kotiraju na burzi i financijske institucije svoje izvještaje sastavljaju prema MSFI- ima. Godišnji financijski izvještaji moraju pružiti istinit i fer prikaz financijskog položaja i uspješnosti poslovanja poduzetnika.

Članovi uprave poduzetnika i njegova nadzornog odbora, odnosno svi izvršni direktori i upravni odbor, u okviru svojih zakonom određenih nadležnosti, odgovornosti i dužne pažnje, odgovorni su za godišnje financijske izvještaje. Godišnje financijske izvještaje potpisuju predsjednik uprave i svi članovi uprave (direktori), odnosno svi izvršni direktori poduzetnika. Godišnje financijske izvještaje subjekata koji nemaju upravu, odnosno izvršne direktore potpisuju osobe ovlaštene za njihovo zastupanje. Godišnji financijski izvještaji čuvaju se trajno u izvorniku.

Od 01.01.2009. došlo je do promjene naziva temeljnih financijskih izvještaja za obveznike MSFI- a. Prema MRS-u 1- Prezentiranje financijskih izvještaja, temeljni financijski izvještaji su[9]:

[7] Prema Zakonu o računovodstvu mikro poduzetnici su oni koji ne prelaze dva od tri navedena uvjeta za mikro poduzetnike. Mali poduzetnici su oni koji prelaze dva od tri navedena uvjeta za mikro poduzetnike ali ne prelaze dva od tri uvjeta za male poduzetnike. Srednji su oni koji prelaze dva od tri uvjeta za male poduzetnike, ali ne prelaze dva od tri uvjeta za srednje poduzetnike. Veliki su oni koji prelaze dva od tri uvjeta za srednje poduzetnike.

[8] Zakon o računovodstvu, Narodne novine br. 78/15, 134/15, 120/16 , čl.19.

[9] Belak, V., 2009. „Računovodstvo dugotrajne materijalne imovine“, Belak excellens d.o.o., Zagreb.

1. Izvještaj o financijskom položaju na kraju razdoblja,
2. Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti razdoblja,
3. Izvještaj o promjenama kapitala tijekom razdoblja,
4. Izvještaj o novčanim tijekovima tijekom razdoblja,
5. Bilješke.

### 2.1.1. Bilanca

Bilanca je financijski izvještaj koji prikazuje stanje imovine i izvora imovine u određenom trenutku, na određeni dan (najčešće krajem godine). Osnovna karakteristika bilance je da je to statički izvještaj koji se odnosi na jednu točku u vremenu.

Zavisno od forme, vremena ili razloga sastavljanja razlikujemo nekoliko vrsta bilanci[10]: početna bilanca, zaključna bilanca, pokusna bilanca, konsolidirana bilanca, zbrojna bilanca, sanacijska bilanca, likvidacijska bilanca, itd.

Bilancu odnosno Izvještaj o financijskom položaju – kako je naziva novi Zakon o računovodstvu (Nar.nov., br. 78/15. i 134/15, 120/16.) sastavljaju svi poduzetnici koji su obveznici primjene Zakona o računovodstvu, neovisno o njihovoj veličini. Njezina struktura i sadržaj propisani su novim Pravilnikom o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (Nar. nov., br.95/16.).

Bilanca je dvostruki prikaz imovine poduzeća, promatran s dva različita aspekta. Prvi aspekt je „što imamo“ (pojavni oblik). Drugi aspekt je „odakle nam to što imamo“ (porijeklo). Prije sastavljanja bilance, potrebno je napraviti popis imovine i obveza. Popis imovine i obveza se provodi da bi se knjigovodstveno stanje imovine i obveza uskladilo sa stvarnim stanjem, što doprinosi istinitosti i fer prikazivanju pozicija bilance. Temeljna bilančna ravnoteža zapisuje se na sljedeći način: AKTIVA = PASIVA, odnosno IMOVINA= OBVEZE + KAPITAL

Obveznici primjene MSFI-ja pri utvrđivanju fer vrijednosti imovine i obveza primjenjuju MSFI 13 – Mjerenje fer vrijednosti. Prema t. 1.5. HSFI-ja 1 – Financijski izvještaji, primjenom HSFI-ja postiže se fer i istinito prezentiranje informacija u financijskim

[10] Žager K., Žager L., 2008. „Analiza financijskih izvještaja“, Masmedia, Zagreb, str. 43.

izvještajima za male i srednje poduzetnike koji primjenjuju nacionalne računovodstvene standarde. Pritom je istaknuto kako u iznimnim slučajevima, gdje primjena HSFI-ja ne bi davala istinit i fer prikaz, poduzetnik treba odstupiti od standarda na način koji je primjeren istinitom i fer prikazivanju imovine, obveza, kapitala, prihoda i rashoda. To znači da bi u takvim slučajevima i ovi poduzetnici mogli primjenjivati mjerenje fer vrijednosti kako je tumači MSFI 13.

Pridržavajući se mjerenja imovine prema zahtjevima pojedinih računovodstvenih standarda, bilanca na određeni način predstavlja konglomerat različitih vrijednosti. Kao različite metode vrednovanja bilančnih pozicija aktive kod najvećeg dijela poduzetnika koje čine mali i srednji poduzetnici koji primjenjuju HSFI-je mogu se izdvojiti:

- metoda troška nabave na kojoj se temelji tradicionalno računovodstvo, a kod koje se polazi od povijesnih cijena,
- metoda tržišne vrijednosti kod koje se polazi od procjene vrijednosti imovine po tržišnoj cijeni poznatoj na dan bilanciranja,
- metoda fer vrijednosti kod koje se imovina vrednuje po vrijednosti za koju može biti razmijenjena između obaviještenih i voljnih stranaka u transakciji pred pogodbom,
- metoda sadašnje vrijednosti koja predstavlja tekuću procjenu diskontirane vrijednosti budućih novčanih tijekova,
- metoda knjigovodstvene vrijednosti koja predstavlja razliku između nabavne vrijednosti i akumulirane amortizacije dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine,
- metoda revalorizirane vrijednosti,
- metoda neto-vrijednosti koja se može realizirati na tržištu koja polazi od procijenjene prodajne cijene umanjene za procijenjene troškove dovršenja i procijenjene troškove prodaje,
- metoda tekućeg troška koja polazi od svote novca koju bi trebalo platiti kada bi se ista ili slična imovina koju poduzetnik već posjeduje nabavljala u trenutku sastavljanja bilance.

Obveze se u bilanci iskazuju po trošku nabave (povijesnom trošku), po svoti primitaka primljenoj u razmjeni za obvezu ili po svoti novca ili novčanih ekvivalenata za koje se

očekuje da će biti isplaćene zbog podmirivanja obveza u tijeku poslovanja (HSFI, t. 1.5.2.). Jednostavnija napomena za sastavljanje bilance jest da se stavke imovine u bilanci iskazuju se po neto („ispravljenoj“ ili „korigiranoj“) vrijednosti, a to je bruto-vrijednost umanjena za svote akumulirane amortizacije, vrijednosnog usklađenja, otpisa, uračunane razlike u cijeni te trgovačke marže i uračunanog PDV-a. Ako je riječ o imovini čija je vrijednost revalorizirana u svrhu usklađenja s fer vrijednošću na dan bilanciranja, ova se imovina u aktivi iskazuje po revaloriziranoj vrijednosti. U nastavku je prikazana skraćena shema bilance.

**Tablica 2. Skraćena shema izgleda aktive i pasive bilance**

| Oznaka pozicije | Naziv pozicije |
|---|---|
| | **AKTIVA** |
| A | POTRAŽIVANJA ZA UPISANI A NEUPLAĆENI KAPITAL |
| B | DUGOTRAJNA IMOVINA |
| I | NEMATERIJALNA IMOVINA |
| II | MATERIJALNA IMOVINA |
| III | DUGOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA |
| IV | POTRAŽIVANJA |
| C | KRATKOTRAJNA IMOVINA |
| I | ZALIHE |
| II | POTRAŽIVANJA |
| III | KRATKOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA |
| IV | NOVAC U BANCI I BLAGAJNI |
| D | PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA I OBRAČUNATI PRIHODI |
| E | UKUPNO AKTIVA |
| F | IZVANBILANČNI ZAPISI |
| | **PASIVA** |
| A | KAPITAL I REZERVE |
| I | TEMELJNI (UPISANI) KAPITAL |
| II | KAPITALNE REZERVE |
| III | REZERVE IZ DOBITI |
| IV | REVALORIZACIJSKE REZERVE |
| V | ZADRŽANA DOBIT ILI PRENESENI GUBITAK |
| VI | DOBIT ILI GUBITAK POSLOVNE GODINE |
| VII | MANJINSKI INTERES |
| B | REZERVIRANJA |
| C | DUGOROČNE OBVEZE |
| D | KRATKOROČNE OBVEZE |
| E | ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA I PRIHOD BUDUĆEGA RAZDOBLJA |
| F | UKUPNO – PASIVA |

Izvor: Prikaz autora

### 2.1.2. Račun dobiti i gubitka

Račun dobiti i gubitka prikazuje prihode i rashode i financijski rezultat ostvaren u određenom obračunskom razdoblju. Jedan je od temeljnih financijskih izvještaja. Sastavlja se u skladu s Pravilnikom o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja i na obrascu koji je jedinstven za sve poduzetnike (mikro, male, srednje i velike). Prezentira informacije o uspješnosti poduzetnika raznim korisnicima prilikom donošenja poslovnih odluka. Karakteristika računa dobiti i gubitka je dinamičnost, odnosno kretanja vezana uz prihode, rashode i financijski rezultat koja su se dogodila u određenom vremenskom razdoblju.

Između bilance, kao statičnog financijskog izvještaja i računa dobiti i gubitka, kao dinamičkog financijskog izvještaja, postoji čvrsta povezanost. Naime, promjene koje se u obračunskom razdoblju događaju na vrijednosti i strukturi imovine, obveza i kapitala imaju za posljedicu pojavu prihoda i rashoda. Prihod kao pozicija računa dobiti i gubitka ima za posljedicu povećanje imovine ili smanjenje obveza. Rashodi suprotno od prihoda smanjuju ekonomske koristi i stvaraju obveze, što utječe na smanjenje kapitala. Sastavlja se na temelju računa glavne knjige na kojima se evidentiraju različite vrste prihoda i rashoda.

Račun dobiti i gubitka treba pružiti fer, relevantne, pouzdane, usporedive i razumljive informacije korisnicima. Navedeno se može ostvariti izborom adekvatnih računovodstvenih politika na području prihoda, rashoda a time i dobiti i gubitka, koji predstavljaju sastavne dijelove računa dobiti i gubitka.

Sučeljavanjem prihoda i rashoda utvrđuje se dobit odnosno gubitak ostvaren u određenom vremenskom razdoblju. Prihodi, rashodi, dobit i gubitak formiraju se po načelu nastanka događaja, odnosno po obračunskoj osnovi.

Međunarodni standardi financijskog izvještavanja i Hrvatski standardi financijskog izvještavanja definiraju računovodstvene i ekonomske kategorije prihoda, rashoda, dobiti i gubitka.

Prihod predstavlja povećanje ekonomske koristi tijekom obračunskog razdoblja u obliku priljeva ili povećanja imovine ili smanjenja obveza, što ima za posljedicu povećanje kapitala osim povećanja kapitala koje se odnosi na unose od strane ulagača, HSFI 15 - Prihodi točka 15.3.
Dobit predstavlja porast odnosno povećanje ekonomske koristi koji ima za posljedicu povećanje imovine i smanjenje obveza, uz uvjet da se može pouzdano izmjeriti.

Prihod je bruto priljev ekonomskih koristi tijekom razdoblja koje proizlaze iz redovnih aktivnosti poduzeća, MRS 18, stavak 7.

Rashod je smanjenje ekonomske koristi kroz obračunsko razdoblje u obliku odljeva ili iscrpljenja imovine ili stvaranja obveza što ima za posljedicu smanjenje kapitala osim onoga u svezi s raspodjelom sudionicima u kapitalu, HSFI 16 - Rashodi točka 16.3.

Gubitak se odnosi na smanjenje ekonomskih koristi i za posljedicu ima smanjenje imovine uz uvjet da se može pouzdano izmjeriti. U nastavku je prikazana skraćena shema računa dobiti i gubitka.

**Tablica 3. Skraćena shema računa dobiti i gubitka**

| Oznaka pozicije | Naziv pozicije |
|---|---|
| I | POSLOVNI PRIHODI |
| II | POSLOVNI RASHODI |
| III | FINANCIJSKI PRIHODI |
| IV | FINANCIJSKI RASHODI |
| V | UDIO U DOBITI OD PRIDRUŽENIH PODUZETNIKA |
| VI | UDIO U GUBITKU OD PRIDRUŽENIH PODUZETNIKA |
| VII | IZVANREDNI - OSTALI PRIHODI |
| VIII | IZVANREDNI - OSTALI RASHODI |
| IX | UKUPNI PRIHODI |
| X | UKUPNI RASHODI |
| XI | DOBIT ILI GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA |
| XII | POREZ NA DOBIT |
| XIII | DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA |

Izvor: Prikaz autora

### 2.1.3. Izvještaj o promjenama kapitala

Izvještaj o promjena kapitala za 2016. sastavlja se u skladu sa odredbama novog Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (Nar. nov., br. 95/16) koji propisuje izgled i sadržaj navedenog izvješća. Obveznici sastavljanja izvještaja o promjenama kapitala su srednji i veliki poduzetnici, uključujući i subjekte od javnog interesa. Osim prema odredbama novog Pravilnika, navedeni poduzetnici obvezni su postupati i prema zahtjevima računovodstvenih standarda. Srednji poduzetnici obvezni su primjenjivati zahtjeve HSFI-ja 1

- Financijski izvještaji i HSFI-ja 12 – Kapital. Prema t. 1.36. i 1.37. HSFI-ja 1, izvještaj o promjenama kapitala sastavlja se na način da sadržava promjene svih komponenti kapitala između dvaju datuma bilance, odnosno promjene između uloženog i zarađenog kapitala te izravne promjene u kapitalu (izvan računa dobitka i gubitka).

Promjene koje izravno utječu na vrijednost kapitala su:

- revalorizacija dugotrajne nematerijalne imovine,
- revalorizacija dugotrajne materijalne imovine,
- rezerve fer vrijednosti financijske imovine raspoložive za prodaju,
- tekući i odgođeni porezi (dio),
- učinkovita zaštita novčanog toka,
- promjene računovodstvenih politika,
- ispravak značajnih pogrešaka prethodnog razdoblja,
- tečajna razlika s naslova neto ulaganja u inozemno poslovanje, i
- ostale promjene kapitala.

Obveznici MSFI-ja, odnosno veliki poduzetnici i subjekti od javnog interesa, trebaju pri sastavljanju izvješća o promjenama kapitala postupati u skladu sa zahtjevima MRS-a 1. Prema t. 106 MRS – 1, u izvještaj o promjenama kapitala trebaju se uključiti sljedeće informacije:

- ukupni sveobuhvatni dobitak razdoblja, iskazujući odvojeno ukupne svote raspodjeljive vlasnicima matice i vlasnicima nekontrolirajućih interesa,
- učinci retroaktivne primjene promjene računovodstvenih politika ili retroaktivnog prepravljanja svota priznatih u skladu s MRS-om 8 – Računovodstvene politike, procjene i pogreške,
- usklade između knjigovodstvene svote svake komponente kapitala na početku i na kraju razdoblja, uz odvojeno prikazivanje svake promjene proizišle iz:
    - dobitka ili gubitka,
    - svake stavke ostaloga sveobuhvatnog dobitka, i

- transakcije s vlasnicima u njihovom svojstvu vlasnika, uz odvojen prikaz uplata vlasnika i isplata vlasnicima na osnovi glavnice te promjena vlasničkih udjela u ovisnim društvima koja nemaju za posljedicu gubitak kontrole.

Obveznici MSFI-ja i obveznici HSFI-ja trebaju u izvještaj o promjenama kapitala uključiti sve stavke sveobuhvatnog dobitka razdoblja, odnosno neto-dobitak / gubitak tekuće godine, i stavke ostaloga sveobuhvatnog dobitka. Pritom se svaka promjena navedenih stavaka unutar dobitka ili gubitka razdoblja i ostaloga sveobuhvatnog dobitka treba iskazati odvojeno. U izvještaj o promjenama kapitala mogu se uključiti i svote dividendi koje su priznate za raspodjelu vlasnicima tijekom razdoblja te pripadajuće svote po dionici. Ako se te informacije ne uključuju u izvještaj o promjenama kapitala, tada se, prema zahtjevu t. 107. MRS-a 1, trebaju uključiti u bilješke.

Izvještaj o promjenama kapitala moguće je podijeliti na tri osnovna dijela:

- kapitalne transakcije poduzeća s vlasnicima poduzeća,
- povećanja i smanjenja glavnice kao rezultat uspješnosti poslovanja,
- korekcije glavnice za nerealizirane i nepriznate dobitke i gubitke.

U nastavku je prikazana skraćena shema izvještaja o promjenama kapitala.

**Tablica 4. Shema izvještaja o promjenama kapitala**

| Oznaka pozicije | Naziv pozicije |
|---|---|
| 1. | Upisani kapital |
| 2. | Kapitalne rezerve |
| 3. | Rezerve iz dobiti |
| 4. | Zadržana dobit ili preneseni gubitak |
| 5. | Dobit ili gubitak tekuće godine |
| 6. | Revalorizacija dugotrajne materijalne imovine |
| 7. | Revalorizacija nematerijalne imovine |
| 8. | Revalorizacija financijske imovine raspoložive za prodaju |
| 9. | Ostala revalorizacija |
| 10. | Ukupno kapital i rezerve |
| 11. | Tečajne razlike s naslova neto ulaganja u inozemno poslovanje |
| 12. | Tekući i odgođeni porezi (dio) |
| 13. | Zaštita novčanog tijeka |
| 14. | Promjene računovodstvenih politika |
| 15. | Ispravak značajnih pogrešaka prethodnog razdoblja |

| | |
|---|---|
| 16. | Ostale promjene kapitala |
| 17. | Ukupno povećanje ili smanjenje kapitala |
| a) | Pripisano imateljima kapitala matice |
| b) | Pripisano manjinskom interesu |

Izvor: Prikaz autora

### 2.1.4. Izvještaj o novčanom toku

Izvještaj o novčanim tokovima daje prikaz priljeva i odljeva novca i novčanih ekvivalenata tijekom jednoga obračunskog razdoblja, odnosno pruža informacije o tome na koji način društvo stvara novac i kako ga troši. Navedene podatke nije moguće saznati iz drugih financijskih izvještaja. Prema Zakonu o računovodstvu i Pravilniku o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja obveznici sastavljanja ovog izvještaja su srednji i veliki poduzetnici.

Čisti novčani tijek predstavlja razliku između primitaka i izdataka novca i novčanih ekvivalenata u određenom razdoblju. Novčani primitci su novac i novčani ekvivalenti koji pritječu u društvo (priljevi), a novčani izdatci predstavljaju isplate novca. Pojam novac rabi se kao zajednički naziv za sva novčana sredstva koja se nalaze na transakcijskim računima poduzetnika, u blagajni društva te za depozite po viđenju.[11] Novčani ekvivalenti su kratkoročna visoko likvidna ulaganja koja se mogu brzo (u roku kraćem od tri mjeseca od datuma sastavljanja bilance) konvertirati u poznate svote novca i koja su podložna beznačajnom riziku promjene vrijednosti.

Izvještaj o novčanim tokovima u pravilu je „nadogradnja“ bilance te ga je stoga potrebno promatrati zajedno s bilancom, ali i s računom dobitka i gubitka jer su ti izvještaji međusobno povezani i tek zajedno korisniku informacija daju pravu sliku o poslovanju društva. Međutim, dolazi do razlike između ta tri financijska izvještaja koja se pojavljuju jer postoji vremenski nesklad između primitaka i prihoda te izdataka i rashoda, jer nije svaki primitak prihod kao što ni svaki izdatak nije rashod. Naime, bilanca i račun dobitka i gubitka sastavljaju se na

[11] RRIF, veljača 2017. „Računovodstvo, revizija i financije“, str. 123.

obračunskoj podlozi s obzirom na činjenicu da su prihodi i rashodi obračunske kategorije nastale prema načelu nastanka događaja (fakturirana realizacija), a izvještaj o novčanim tokovima sastavlja se na temelju podataka o primitcima i izdatcima novca i novčanih ekvivalenata (temelji se na načelu blagajne). Nešto značajnija povezanost vidljiva je između bilance i izvještaja o novčanom tijeku jer se povećanje i smanjenje novca i novčanih ekvivalenata pojavljuje kao posljedica promjena tri osnovne knjigovodstvene kategorije prikazane u bilanci, a to su imovina, kapital i obveze. Do povećanja novca i novčanih ekvivalenata prikazanih u izvještaju o novčanom tijeku dolazi u slučaju smanjenja nenovčane imovine (imovina u obliku stvari i prava) ili povećanja kapitala, odnosno kroz povećanje obveza i obratno. S obzirom na činjenicu da za priznavanje prihoda nije potreban primitak novca, odnosno za priznavanje rashoda ne dolazi nužno i do izdatka novca, ne postoji izravna veza između računa dobitka i gubitka i izvještaja o novčanom tijeku.

Iako izvještaj o novčanim tokovima obvezno sastavljaju veliki i srednji poduzetnici te subjekti od javnog interesa, mikro i mali poduzetnici mogu sastaviti izvještaj za vlastite potrebe, ali ga nisu obvezni objavljivati.

Međutim, svaki bi ga poduzetnik trebao sastavljati bez obzira na to ima li zakonsku obvezu sastavljati ga ili ne jer su podatci koje pruža, a na temelju kojih se može ocijeniti likvidnost društva, bitni za procjene budućih novčanih tijekova i sposobnosti društva da u budućim razdobljima podmiruje svoje obveze. Čest je slučaj da društva iskazuju dobitak u računu dobitka i gubitka, a istodobno nisu u mogućnosti podmirivati svoje tekuće obveze jer se na strani aktive dobitak može nalaziti u bilo kojem obliku imovine, a ne samo u novčanom obliku. Osim toga, sastavljanje izvještaja o novčanim tokovima nužno je ako društvo želi izračunati pokazatelje za analizu financijskih izvještaja.

U izvještaju o novčanim tokovima prikazuju se priljevi i odljevi novca i novčanih ekvivalenata u određenom razdoblju klasificirani prema aktivnostima društva. Srednji poduzetnici izvještaj o novčanim tokovima sastavljaju prema zahtjevu HSFI 1 – Financijski izvještaji, a veliki poduzetnici prema MRS-u 7 – Izvještaj o novčanim tokovima.

Da bi se došlo do informacija koliko je poduzeće sposobno stvarati novac iz redovnih, osnovnih aktivnosti i je li to dovoljno za normalno poslovanje i podmirenje obveza (HSFI 1, t.

1.22.), aktivnosti poduzeća, primici i izdaci novca selektiraju se i prikazuju kao primici i izdaci novca iz[12]:

- poslovnih aktivnosti (novčani tijek od poslovnih aktivnosti),
- investicijskih aktivnosti (novčani tijek od investicijskih aktivnosti),
- financijskih aktivnosti (novčani tijek od financijskih aktivnosti).

Poslovne su aktivnosti glavne i druge aktivnosti poduzetnika, osim investicijskih i financijskih aktivnosti (HSFI 1, t. 1.23.). To su najznačajnije aktivnosti društva jer proizlaze iz njegove osnovne djelatnosti, kao što su proizvodnja dobara, trgovina ili pružanje usluga, a istodobno osiguravaju novčana sredstva za održavanje i unaprjeđenje poslovanja. U računovodstvu poduzetnika potrebno je osigurati podatke koji će poslužiti za pravilno klasificiranje primitaka i izdataka na pojedinu aktivnost. Posebno se to odnosi na dugotrajnu imovinu. Naime, primitak koji se ostvaruje prodajom postrojenja je primitak od investicijskih aktivnosti društva, ali izdatci za nabavu sredstva namijenjenog davanju u zakup te kasnija prodaja tog sredstva predstavljaju novčani tijek od poslovnih aktivnosti. Novčani tijekovi od primljenih i isplaćenih kamata i dividendi trebaju se odvojeno objaviti u izvještaju u novčanim tokovima odnosno dosljedno ih klasificirati u poslovne, investicijske ili financijske aktivnosti. Međutim, ne postoji jedno stajalište glede razvrstavanja tih novčanih tokova. Prema odredbama MRS 7 – Izvještaj o novčanom tijeku, postoje primici i izdaci koje je moguće različito razvrstati. Primjer istih su kamate i dividende[13]. U skladu s t. 33. MRS-a 7 plaćene kamate te primljene kamate i dividende mogu se klasificirati kao poslovni novčani tijek jer se uključuju u dobitak ili gubitak društva. Alternativno bi postupanje bilo da se plaćene kamate te primljene kamate i dividende klasificiraju kao financijski novčani tijek odnosno investicijski novčani tijek jer su to troškovi dobivanja financijskih resursa ili povrati od ulaganja. Poduzetnik treba donijeti odluku na koji će način klasificirati navedene primitke i

[12] Žager K., Žager L., 2008. „ Analiza financijskih izvještaja“, Masmedia, Zagreb, str. 58.

[13] Kamate (primljene i plaćene) mogu se svrstati u poslovne aktivnosti budući da utječu na neto profit ili gubitak ili pak kao investicijska ili financijska aktivnost jer su posljedica od ulaganja, odnosno to su troškovi dobivanja resursa. Kod banaka i sličnih financijskih institucija kamate su dio poslovnih aktivnosti. Primljene dividende uobičajeno se svrstavaju u poslovnu aktivnost jer, kao i kamate, utječu na visinu neto dobiti, odnosno gubitak. S obzirom na to da se dividende iskazuju kao prihod od ulaganja, mogu biti prikazane i u grupi investicijskih aktivnosti. Plaćene dividende u pravilu se prikazuju kao financijska aktivnost, no alternativno, kao i kamate, mogu biti uvrštene i kao element novčanog toka od poslovnih aktivnosti. U tom slučaju upućuju na mogućnost poduzeća da ispalti dividende iz redovnih poslovnih aktivnosti.

izdatke, navedeno zabilježiti u računovodstvenim politikama i dosljedno ih primjenjivati. Novost u izvještaju o novčanim tokovima za 2016. godinu posebno je iskazivanje novca iz poslovanja kao razlike između novčanih primitaka i novčanih izdataka prije uključivanja novčanih izdataka za kamate i plaćeni porez na dobitak.

Investicijske aktivnosti poduzetnika vezane su za njegovu dugotrajnu imovinu (nematerijalna, materijalna, financijska imovina i dugotrajna potraživanja), odnosno za njezino stjecanje i otuđivanje. Ove je novčane tokove bitno odvojeno objaviti jer oni prikazuju veličinu nastalih izdataka za resurse koji su namijenjeni stvaranju budućeg dobitka i novčanih tokova jer dugotrajna imovina poduzetnika nije nabavljena za trgovanje nego za obavljanje djelatnosti. Iako nam izvještaj o novčanim tokovima pojedinog društva može dati adekvatne podatke, oni su ipak nedostatni za kreiranje potpune slike o poslovanju navedenog društva te stoga sve financijske izvještaje treba gledati zajedno, a osobito se ne smiju zaboraviti bilješke uz financijske izvještaje.

Financijske aktivnosti su sve aktivnosti poduzetnika čija je posljedica promjena strukture i sastava kapitala te njegova zaduživanja. Odvojeno objavljivanje novčanih tokova nastalih kao posljedica financijskih aktivnosti bitno je jer koristi onima koji osiguravaju kapital poduzetniku kako bi predvidjeli očekivane buduće novčane tokove te stoga i mogućnost povrata primljenih sredstava. Financijske aktivnosti koje ne zahtijevaju uporabu novca ili novčanih ekvivalenata ne trebaju se uključiti u izvještaj o novčanim tokovima i treba ih objaviti u drugim financijskim izvještajima na način koji pruža sve relevantne informacije o tim aktivnostima. To se pravilo primjenjuje i na investicijske aktivnosti koje ne uzrokuju novčani tijek. Isplaćene dividende klasificiraju se kao financijski novčani tok s obzirom na to da predstavljaju trošak dobivanja financijskih resursa (zajmova i kredita).

Metode i način sastavljanja izvještaja o novčanim tokovima detaljnije objašnjavaju standardi (HSFI 1 i MRS 7). Izvještaj o novčanom tijeku može se sastaviti primjenom jedne od propisanih metoda (t. 1.31. HSFI-ja 1 i t. 18. MRS-a 7): direktnom metodom[14] i indirektnom metodom[15] .

[14] Ova metoda prikazuje bruto novčane primitke i bruto novčane izdatke novca zasebno za svaku aktivnost (poslovne, investicijske, financijske).

[15] Ova metoda novčani tok od poslovnih aktivnosti prikazuje kao usklađenje dobiti ili gubitka za nenovčane rashode i nenovčane prihode, te promjene u kratkotrajnoj imovini (osim novca i novčanih ekvivalenata) i kratkoročnim obvezama. Novčani tok od investicijskih i financijskih aktivnosti prikazuje primitke i izdatke po ovim aktivnostima (i identičan je novčanom toku koji se utvrđuje po direktnoj metodi).

Direktna (izravna) metoda prikazuje bruto novčane primitke i bruto novčane izdatke zasebno za svaku aktivnost (poslovne, investicijske i financijske). Informacije o glavnim skupinama bruto novčanih primitaka i bruto novčanih izdataka kod primjene izravne metode mogu se dobiti iz računovodstvenih evidencija odnosno s knjigovodstvenih računa koji prate stanje i kretanje sredstava na novčanim računima i računima novčanih ekvivalenata. Indirektna (neizravna) metoda prikazuje novčani tijek od poslovnih aktivnosti kao usklađenje dobitka ili gubitka za nenovčane rashode i nenovčane prihode te promjene u kratkotrajnoj imovini (osim novca i novčanih ekvivalenata) i kratkoročnim obvezama. Usklađenje neto novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti obavlja se za učinke promjena zaliha, potraživanja i obveza kao i za nenovčane stavke. Nenovčane stavke za koje se obavlja usklađenje su amortizacija, odgođeni porez, nerealizirani dobitci i gubitci koji se priznaju u računu dobitka i gubitka te za neraspoređeni dobitak i manjinske udjele. Novčani tokovi od investicijskih i financijskih aktivnosti prikazuju se na identičan način kao kod izravne metode jer se primitci i izdatci prikazuju po aktivnostima.

Poduzetnik prema vlastitom izboru bira metodu kojom će sastavljati izvještaj o novčanim tokovima jer obvezna primjena jedne od propisanih metoda nije zakonom uređena. MRS 7 u t. 19. upućuje na poticanje poduzetnika da izvještavaju primjenom direktne (izravne) metode jer direktna metoda pruža informacije koje mogu biti korisne u procjenjivanju budućih novčanih tokova, a koje nisu raspoložive primjenom neizravne metode. Odabranu metodu sastavljanja izvještaja o novčanom tokovima poduzetnik objavljuje u svojim računovodstvenim politikama. Minimalne stavke koje moraju biti iskazane u izvještaju o novčanim tokovima uređuje Pravilnik o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja, a podatci o novčanim tokovima iskazuju se za tekuću i prethodnu godinu.

Uz izvještaj o novčanim tokovima propisano je objavljivanje dodatnih podataka koji pobliže objašnjavaju aktivnosti navedene u izvještaju. Potrebno je objaviti sastavne dijelove novca i novčanih ekvivalenata, a osobito ako je došlo do promjene u klasifikaciji financijskih instrumenata. Jednako je tako potrebno objaviti zajedno s komentarom menadžmenta sljedeće:

- svote neiskorištenih odobrenih posudbi koje se mogu iskoristiti za buduće poslovne aktivnosti društva i za podmirivanje kapitalnih obveza, uz prikaz ograničenja pri njihovu korištenju, ako postoje

- zbrojne svote novčanih tijekova iz svake aktivnosti koje se odnose na udjele u zajedničkim pothvatima primjenom proporcionalne konsolidacije,
- zbrojnu svotu novčanih tijekova koji predstavljaju povećanje poslovne sposobnosti, odvojenu od onih novčanih tijekova koji se zahtijevaju za održavanje poslovne sposobnosti, i
- svote novčanih tijekova po pojedinim segmentima djelatnosti.

Objavljivanje navedenih podataka korisno je za razumijevanje na koji način društvo troši novac i vodi li to trošenje k razvoju društva ili samo održavanju tekuće likvidnosti. Pravilnim čitanjem ovog izvještaja interni i eksterni korisnici financijskih izvještaja mogu lakše donositi poslovne odluke vezane za poslovanje društva u budućnosti jer mogu procijeniti buduće novčane tokove odnosno planirati odljeve i priljeve novčanih sredstava. U nastavku su prikazane skraćene sheme direktne i indirektne metode izvještaja o novčanom toku.

**Tablica 5: Primjer izvještaja o novčanom tijeku -skraćena shema indirektne metode**

| Oznaka pozicije | Naziv pozicije |
|---|---|
| | NOVČANI TIJEK OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI |
| I | Ukupno povećanje novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti |
| II | Ukupno smanjenje novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti |
| A | NETO NOVČANI TIJEK OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI |
| | NOVČANI TIJEK OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI |
| III | UKUPNI NOVČANI PRIMICI OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI |
| IV | UKUPNI NOVČANI IZDACI OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI |
| B | NETO NOVČANI TIJEK OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI |
| | NOVČANI TIJEK OD FINANCIJSKIH AKTIVNOSTI |
| V | UKUPNI NOVČANI PRIMICI OD FINANCIJSKIH AKTIVNOSTI |
| VI | UKUPNI NOVČANI IZDACI OD FINANCIJSKIH AKTIVNOSTI |
| C | NETO NOVČANI TIJEK OD FINANCIJSKIH AKTIVNOSTI |
| | UKUPNI NETO NOVČANI TIJEK |
| | NOVAC I NOVČANI EKVIVALENTI NA POČETKU RAZDOBLJA |
| | NOVAC I NOVČANI EKVIVALENTI NA KRAJU RAZDOBLJA |
| | POVEĆANJE /SMANJENJE NOVCA I NOVČANIH EKVIVALENATA |

Izvor: Prikaz autora

**Tablica 6: Primjer izvještaja o novčanom tijeku -skraćena shema direktne metode**

| Oznaka pozicije | Naziv pozicije |
|---|---|
| | NOVČANI TIJEK OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI |
| I | UKUPNI NOVČANI IZDACII OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI |
| II | UKUPNI NOVČANI PRIMICI OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI |
| A | NETO NOVČANI TIJEK OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI |
| | NOVČANI TIJEK OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI |
| III | UKUPNI NOVČANI PRIMICI OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI |
| IV | UKUPNI NOVČANI IZDACI OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI |
| B | NETO NOVČANI TIJEK OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI |
| | NOVČANI TIJEK OD FINANCIJSKIH AKTIVNOSTI |
| V | UKUPNI NOVČANI PRIMICI OD FINANCIJSKIH AKTIVNOSTI |
| VI | UKUPNI NOVČANI IZDACI OD FINANCIJSKIH AKTIVNOSTI |
| | NETO NOVČANI TIJEK OD FINANCIJSKIH AKTIVNOSTI |
| C | UKUPNI NETO NOVČANI TIJEK |
| | NOVAC I NOVČANI EKVIVALENTI NA POČETKU RAZDOBLJA |

Izvor: Prikaz autora

### 2.1.5. Bilješke uz financijske izvještaje

Bilješke uz financijske izvještaje sastavljaju sva trgovačka društva koja vode poslovne knjige i sastavljaju financijske izvještaje prema Zakonu o računovodstvu, neovisno o njihovom organizacijskom obliku ili veličini. Pružaju dodatne informacije i objašnjenja nekih ili svih pozicija u bilanci, računu dobiti i gubitka i novčanog tijeka. Sadržaj i struktura bilješki nisu propisani Pravilnikom o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja. Sadržaj bilješki određen je sa HSFI-om za male i srednje poduzetnike, odnosno sa MSFI-om za velike poduzetnike. Bilješke sadržavaju informacije koje nisu izravno uočljive u temeljnim izvještajima, a neophodne su za njihovo razumijevanje i ocjenu poslovanja, te prikazuju primijenjene računovodstvene politike na sve značajnije poslovne transakcije i događaje. Izrađuju se na temelju sastavljenih godišnjih financijskih izvještaja. Sastoje se od tri dijela: osnovni podaci o društvu, značajne računovodstvene politike i pojašnjenje pojedinih pozicija financijskih izvještaja.

Sukladno MRS-u 1 bilješke pružaju informacije o osnovici za sastavljanje financijskih izvještaja i primijenjenim računovodstvenim politikama za značajne transakcije i poslovne

događaje; informacije koje nisu predočene temeljnim financijskim izvještajima, a koje zahtijevaju Međunarodni računovodstveni standardi; te dodatne informacije koje nisu iskazane u temeljnim financijskim izvještajima, a nužne su za prezentiranje.

U bilješkama se pojašnjavaju pozicije iz financijskih izvještaja koje su materijalno značajne.

Poduzetnici koji su obvezni primijeniti Hrvatske standarde financijskog izvještavanja sastavljaju bilješke sukladno odgovarajućim standardima financijskog izvještavanja.[16]

Prema čl. 4. st. 2. Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvješća, poduzetnik je obvezan u bilješkama navesti svotu naknade koja je za određenu godinu plaćena samostalnom revizoru ili revizorskom društvu za propisanu reviziju godišnjih financijskih izvješća, ukupnu svotu naknada za druge provjere, svotu naknada za porezno savjetovanje te svotu naknada za druge usluge osim revizorskih.[17]

U okviru temeljnog financijskog izvještaja koji se odnosi na bilješke i računovodstvene politike, potrebno je izričito naznačiti osnovicu mjerenja, utvrđivanja elemenata, korištenu za sastavljanje financijskih izvještaja (trošak nabave, tekući trošak, prodajna vrijednost, odnosno vrijednost koja se može realizirati, fer vrijednost, sadašnja vrijednost); svaku specifičnu računovodstvenu politiku potrebnu da bi korisnici u potpunosti razumjeli financijske izvještaje. Bilješke nisu formalizirane, već je njihova struktura i izgled proizvoljan, ovisno o specifičnostima svakog pojedinog trgovačkog društva. Na primjer, u bilješkama će se u okviru računovodstvenih politika objaviti informacija o korištenoj računovodstvenoj osnovi, odnosno primijenjenoj metodi mjerenja (metoda povijesnog troška, metoda tekućih troškova, metoda neto prodajne vrijednosti, metoda fer vrijednosti i nadoknadive vrijednosti), primijenjenoj metodi obračuna utroška zaliha, načinu obračunavanja amortizacije itd.

[16] Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, 2008. „Primjena Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja“, Rif, Zagreb, str. 72.

[17] RRIF, veljača 2017. „Računovodstvo, revizija i financije“, str. 106.

### 2.1.6. Izvještaj o ostalom sveobuhvatnom dobitku

Izvještaj o ostalom sveobuhvatnom dobitku obvezno sastavljaju poduzetnici koji vode poslovne knjige prema Međunarodnim standardima financijskog izvješćivanja, odnosno veliki poduzetnici i subjekti od javnog interesa. Taj se izvještaj sastavlja kao dopuna Računu dobiti i gubitka, a uključuje stavke prihoda i rashoda koje se ne priznaju kao dobitak ili gubitak u RDG-u nego kroz kapital, odnosno ostali sveobuhvatni dobitak. Za 2016. godinu navedeni se izvještaj sastavlja u skladu sa novim Pravilnikom o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (Nar. nov., br.95/16).

U nastavku je prikazan izvještaja ostaloj sveobuhvatnoj dobiti.

**Tablica 7: Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti**

| Oznaka pozicije | Naziv pozicije |
|---|---|
| | IZVJEŠTAJ O OSTALOJ SVEOBUHVATNOJ DOBITI (popunjava poduzetnik obveznik primjene MSFI-a) |
| I | DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA |
| II | OSTALA SVEOBUHVATNA DOBIT/GUBITAK PRIJE POREZA |
| 1. | Tečajne razlike iz preračuna inozemnog poslovanja |
| 2. | Promjene revalorizacijskih rezervi dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine |
| 3. | Dobitak ili gubitak s osnove naknadnog vrednovanja financijske imovine raspoložive za prodaju |
| 4. | Dobitak ili gubitak s osnove učinkovite zaštite novčanih tokova |
| 5. | Dobitak ili gubitak s osnove učinkovite zaštite neto ulaganja u inozemstvu |
| 6. | Udio u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti/gubitku društava povezanih sudjelujućim interesom |
| 7. | Aktuarski dobici/gubici po planovima definiranih primanja |
| 8. | Ostale nevlasničke promjene kapitala |
| III | POREZ NA OSTALU SVEOBUHVATNU DOBIT RAZDOBLJA |
| IV | NETO OSTALA SVEOBUHVATNA DOBIT ILI GUBITAK |
| V | SVEOBUHVATNA DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA |
| | DODATAK Izvještaju o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti (popunjava poduzetnik koji sastavlja godišnje konsolidirane financijske izvještaje) |
| VI | SVEOBUHVATNA DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA |
| 1. | Pripisana imateljima kapitala matice |
| 2. | Pripisana manjinskom (nekontrolirajućem) interesu |

Izvor: Prikaz autora

U skladu s navedenim pravilnikom u ostali sveobuhvatni dobitak prije poreza uključuju se sljedeće stavke:

- tečajne razlike iz preračuna inozemnog poslovanja,
- promjene revalorizacijskih rezervi dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine,
- dobitak ili gubitak s osnove ponovnog vrednovanja financijske imovine raspoložive za prodaju,
- dobitak ili gubitak s osnove učinkovite zaštite novčanog toka,
- dobitak ili gubitak s osnove učinkovite zaštite neto ulaganja u inozemstvu,
- udio u ostalom sveobuhvatnom dobitku / gubitku društava povezanih sudjelujućim interesom,
- aktuarski dobitci / gubitci po planovima definiranih primanja,
- ostale nevlasničke promjene kapitala.

Navedene stavke iskazuju se pojedinačno u bruto-svoti, a nakon toga se odvojeno iskazuje porez na dobitak na ukupni ostali sveobuhvatni dobitak razdoblja kako bi se utvrdio neto ostali sveobuhvatni dobitak ili gubitak razdoblja.[18] Elemente i sadržaj navedenog izvještaja definira i MRS 1 – *Prezentiranje financijskih izvještaja* prema kojemu se ovaj izvještaj može sastavljati kao odvojen izvještaj ili kao dio izvještaja o sveobuhvatnom dobitku koji osim ostaloga sveobuhvatnog dobitka uključuje i sastavne dijelove dobitka ili gubitka razdoblja. Prema zahtjevima MRS-a 1 (t. 7.) komponente ostalog sveobuhvatnog dobitka obuhvaćaju sljedeće stavke:

- promjene viška utvrđenog revalorizacijom,
- revalorizirane vrijednosti planova definiranih primanja,
- dobitke i gubitke nastale iz preračunavanja financijskih izvještaja inozemnog poslovanja,
- dobitke i gubitke iz ponovne procjene financijske imovine raspoložive za prodaju,

[18] RRIF, veljača 2017. „Računovodstvo, revizija i financije“, str. 118.

- učinkoviti dio dobitaka i gubitaka iz instrumenata zaštite kod zaštite novčanih tokova.

Prema zahtjevima t. 81. A. i B. MRS-a 1 u izvještaju o dobitku ili gubitku i ostalom sveobuhvatnom dobitku (izvještaju o sveobuhvatnom dobitku), osim stavki koji se odnose na dobitak ili gubitak i ostali sveobuhvatni dobitak, prikazuju se:

- dobitak ili gubitak,
- ukupni ostali sveobuhvatni dobitak,
- sveobuhvatni dobitak razdoblja koji je jednak ukupnom dobitku ili gubitku i ostalom sveobuhvatnom dobitku.

Ako društvo odvojeno prikazuje izvještaj o dobitku ili gubitku, ne prikazuje stavku koja se odnosi na dobitak ili gubitak u izvještaju u kojem prikazuje sveobuhvatni dobitak. Osim dijelova koji se odnose na dobitak ili gubitak te ostali sveobuhvatni dobitak, društvo treba prikazati sljedeće stavke dobitka ili gubitka te ostali sveobuhvatni dobitak razdoblja, raspoređene kako slijedi:

- dobitak ili gubitak razdoblja koji se pripisuje: nekontrolirajućim udjelima i vlasnicima matice,
- sveobuhvatnom dobitku razdoblja koja se pripisuje: nekontrolirajućim udjelima i vlasnicima matice.

Ako društvo prikazuje dobitak ili gubitak u odvojenom izvještaju, tada prikazuje dobitak ili gubitak razdoblja koji se pripisuje nekontrolirajućim udjelima i vlasnicima matice. Prema zahtjevima t. 82.A MRS-a 1 u dijelu koji se odnosi na ostali sveobuhvatni dobitak prikazuju se stavke sa svotama ostalog sveobuhvatnog dobitka ostvarenog u razdoblju, razvrstane prema vrsti (uključujući udjel ostaloga sveobuhvatnog dobitka pridruženih društava i zajedničkih pothvata obračunanih metodom udjela) te objedinjeno za one stavke koje se u skladu s drugim MSFI-jevima:

- neće naknadno prenijeti u dobitak ili gubitak, i
- naknadno prenose u dobitak ili gubitak ako su ispunjeni određeni uvjeti.

Prema zahtjevima t. 91. MRS-a 1 stavke ostaloga sveobuhvatnog dobitka mogu se prikazati:

- smanjene za pripadajuće porezne učinke, ili
- prije pripadajućih poreznih učinaka u jednoj svoti koja prikazuje ukupnu svotu poreza na dobitak koji se odnosi na te stavke.

Ako odabere alternativu prikaza sveobuhvatnog dobitka razdoblja koji se pripisuje nekontrolirajućim udjelima, društvo treba rasporediti porez na stavke koje se naknadno mogu prenijeti u dobitak ili gubitak te na stavke koje se naknadno neće prenositi u dobitak ili gubitak.

Izvještaj o ostalom sveobuhvatnom dobitku sastavlja se na obrascu propisanom novim Pravilnikom o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja. U obrascu se trebaju prikazati podatci za 2015. i 2016. godinu.

## 2.2. Računovodstvene politike

Računovodstvene politike tretiraju se kao skup zasebnih načela, osnova, dogovora i prakse koje je poslovni subjekt usvojio prilikom sastavljanja i prezentiranja (objavljivanja) financijskih izvještaja.[19]

Pojam računovodstvenih politika pojavio se u SAD-u pedesetih godina. Strukovne organizacije koje djeluju na tom području doprinose razvoju i promociji računovodstvene profesije, a jedna od njih je i Odbor za računovodstvene standarde (FASB - Financial Accounting Standards Board) te Odbor za računovodstvena načela (APB - Accounting principles Board) prema kojem su računovodstvene politike specifična načela i metode koje je menadžment izabrao u cilju realnog prikazivanja financijskog položaja, promjena financijskog položaja i rezultata poslovanja i koja su u skladu s općeprihvaćenim

[19] Ramljak B., 2011. „Računovodstvene politike – Utjecaj na izgled financijskih izvještaja“, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, str. 2.

računovodstvenim načelima[20]. Iz navedenog se može zaključiti da će subjekt (menadžment) odabirati i provoditi one računovodstvene politike koje će na najbolji mogući način - fer prikazati njihov financijski položaj, uspješnost poslovanja i novčane tokove.

Računovodstvene su politike u principu dugotrajne i ne smiju se mijenjati iz razdoblja u razdoblje. MRS 8 - Računovodstvene politike, promjene računovodstvenih procjena i pogreške zahtijeva konzistentnost računovodstvenih politika i dosljednost u njihovoj primjeni tijekom cjelokupnog promatranog razdoblja kako bi se korisnicima osigurala usporedivost financijskih izvještaja kroz duže razdoblje te kako bi oni mogli utvrditi kretanja u financijskom položaju i uspješnosti poslovanja kroz to razdoblje. Promjene računovodstvenih politika u tekućem obračunskom razdoblju u odnosu na prethodno potrebno je objaviti, te kvantificirati utjecaj promjena na financijski položaj i uspješnost poslovanja trgovačkog društva. Valja naglasiti da se promjene računovodstvenih politika primjenjuju retroaktivno, tako da se za iznos te promjene korigiraju početna stanja izmijenjenih stavki u bilanci, koje će se odraziti na iznos kapitala, odnosno, za taj se iznos korigira zadržana dobit ili, alternativno, neki drugi dio glavnice.

### 2.2.1. Područja primjene računovodstvenih politika

Najvažnija područja primjene računovodstvenih politika smatraju se[21]: priznavanje prihoda, poslovna spajanja, načela konsolidacije, zajednički poduhvati, amortizacija materijalne i nematerijalne imovine, kapitalizacija troškova zaduživanja i drugih izdataka, ugovori o izgradnji, ulaganja u nekretnine, financijski instrumenti, najmovi, troškovi istraživanja i razvoja, zalihe, porezi, rezerviranja, određivanje novca i novčanih ekvivalenata, određivanje poslovnih i zemljopisnih segmenata i sl.

Jednom usvojena računovodstvena politika trebala bi se dosljedno primjenjivati što zahtjeva i računovodstvena pretpostavka "dosljednost" prilikom sastavljanja i objavljivanja financijskih

[20] FASB, „Original pronouncements Accouting Standards, vol. II., APB opinion 22 – Disclosure of Accounting Policies“, April 1972., str. 267.

[21] Ramljak B., 2011. „Računovodstvene politike – Utjecaj na izgled financijskih izvještaja“, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, str. 5.

izvještaja. Samo u izuzetnim slučajevima dozvoljava se nedosljednost u primjeni računovodstvenih politika.

### 2.2.2. Računovodstvene politike i kvaliteta financijskih izvještaja

Financijski izvještaji predstavljaju output računovodstvenog procesiranja podataka. S obzirom da se pojavljuju kao nosioci informacija, i kvaliteta financijskih izvještaja određena je kvalitetom informacija koje su u njima sadržane.[22]

Kvalitetu financijskih izvještaja treba razmatrati sa formalnog i materijalnog stajališta.

Formalni sadržaj financijskih izvještaja vezan je uz samu formu izvještaja, koja najčešće proizlazi iz propisanih ili predloženih bilančnih shema.

Materijalni sadržaj određuje vrijednost pozicija prethodno određenih bilančnim shemama i primarno je vezan uz pojam računovodstvenih politika.

U skladu sa navedenim konstatacijama moguće je potvrditi tezu da računovodstvene politike čine temeljnu komponentu kvalitete financijskih izvještaja.

Prema IASB-u računovodstvene informacije upotrebljive su za korisnike ako posjeduju četiri kvalitativna obilježja: razumljivost, važnost, pouzdanost i usporedivost. Kriterij razumljivosti pretpostavlja da su financijski izvještaji sastavljeni na način koji je razumljiv korisnicima. Kriterij važnosti podrazumijeva kako računovodstvena informacija mora biti važna da bi bila korisna pri donošenju ekonomskih odluka korisnika. Kriterij pouzdanosti ističe da bi bila pouzdana računovodstvena informacija mora zadovoljavati sljedeće kriterije: vjerno predočavanje, prevaga biti nad formom, neutralnost, opreznost i potpunost. Važna odrednica kvalitete računovodstvenih informacija je i usporedivost. Kriterij usporedivosti moguće je sagledati s prostornog i vremenskog aspekta. Korisnici financijskih izvještaja na temelju informacija prezentiranih u izvještajima trebaju biti u stanju usporediti poslovanje različitih poslovnih subjekata kao i poslovanje određenog subjekta kroz vrijeme kako bi se mogli ocijeniti trendovi kretanja performansi.

[22] Žager K., Žager L., 2008. „Analiza financijskih izvještaja“, Masmedia, Zagreb, str. 87.

Kvaliteta računovodstvenih informacija može se podijeliti na primarnu i sekundarnu razinu.[23] Prema FASB-u, primarna kvaliteta određena je relevantnošću i pouzdanošću računovodstvenih informacija. Informacija koju karakterizira vrijednost predviđanja smatra se relevantnom. S vremenom informacija gubi na svojoj vrijednosti. Ako je prezentirana u pravom trenutku, tada je njezina vrijednost maksimalna, dok se porastom jedinice vremena smanjuje.

Sekundarna razina kvalitete razmatra se na temelju komparabilnosti i dosljednosti. Da bi se neka ekonomska pojava ocijenila, potrebno ju je promatrati u odnosu prema nekoj relevantnoj bazi usporedbe. Dosljednost zahtijeva postojanost primjene određenog postupka. U računovodstvenom smislu to znači da je poduzeće dužno primjenjivati jednom usvojenu računovodstvenu politiku za bilježenje svih istovrsnih poslovnih događaja.

Iako okviri IASB-a i FASB-a zasebno obrađuju kriterije kvalitete računovodstvenih informacija, između zahtjeva ovih institucija u pogledu kvalitete nema bitnih razlika.

## 2.3. Financijsko izvještavanje u Hrvatskoj

Kada se govori o javnosti i transparentnosti financijskog izvještavanja, može se reći da u Hrvatskoj postoji paralelni okvir financijskog izvještavanja Naime, s jedne strane postoji FINA[24] koja vodi Registar godišnjih financijskih izvještaja. Njoj su dužni svoje financijske izvještaje predati sva trgovačka društva. S druge strane, društva koja kotiraju na Zagrebačkoj burzi dužna su svoje financijske izvještaje predati HANFA-i[25]. Obvezno izvještavanje poduzeća koja kotiraju na burzama definirano je brojnim zakonima i pravilnicima kao što su: Zakon o računovodstvu, Zakon o trgovačkim društvima, Zakon o tržištu kapitala te Pravilnik

[23] Žager K., Žager L., 2008. „Analiza financijskih izvještaja“, Masmedia, Zagreb, str 87.

[24] Financijska agencija, institucija u vlasništvu države, vodeća hrvatska tvrtka za financijsko posredovanje.

[25] Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (skraćeno HANFA) je samostalna pravna osoba s javnim ovlastima u čiji djelokrug i nadležnost spada nadzor financijskog tržišta, nadzor svih pravnih ili fizičkih osoba (subjekti nadzora) koje se bave pružanjem financijskih usluga, savjetovanjem na financijskom tržištu, prodajom, posredovanjem ili upravljanjem imovinom korisnika financijskih usluga te nadzorom financijskih usluga koje subjekti nadzora pružaju.

o sadržaju i obliku financijskih i poslovnih izvješća javnih dioničkih društava. U Hrvatskoj su uz Zakon o računovodstvu u primjeni i MSFI koje donosi IASB.

Osnovne odredbe Zakona o računovodstvu su [26]:

- Zakon ne propisuje izgled računskog plana, ali mora osigurati pozicije bilance i računa dobiti i gubitka propisane Zakonom,
- Zakon propisuje da svi obveznici poreza na dobit (veliki, srednji, mali, listani, nelistani) izravno primjenjuju MRS-ove nakon objave u Narodnim novinama,
- Propisana je obveza izrade konsolidiranih izvješća za grupe koje čine vladajuća i o njima ovisna društva,
- Definirana je obveza revizije financijskih izvješća jedanput u godini za velika i srednja dionička društva, te jedanput u tri godine za mala dionička društva.

Zakonom o računovodstvu definirano je osnivanje OSFI-a (Odbora za standarde financijskog izvještavanja) koji analizira i prati razvoj računovodstvene teorije i prakse te donosi i daje tumačenja Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja.

Tijekom vremena uočeno je kako su usvojeni Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, uglavnom, neadekvatni i suviše komplicirani za srednje i male obveznike Zakonom o računovodstvu koji je izglasan 13. srpnja 2007. uvodi se primjena Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja (HSFI), koji se počinju primjenjivati od 2008. godine i nadalje. Od primjene HSFI-ja izuzeta su velika trgovačka društva i ona trgovačka društva koja sastavljaju konsolidirane financijske izvještaje i čiji vrijednosni papiri su uvršteni ili se obavlja priprema za njihovo uvrštenje na organizirano tržište vrijednosnih papira.

[26] Zakon o računovodstvu, Narodne novine br. 78/15, 134/15, 120/16.

### 2.3.1.Važnost analize financijskih izvještaja

Na kraju obračunskog razdoblja odnosno na kraju poslovne godine sastavljaju se financijski izvještaji. Oni moraju pružiti objektivan i istinit pregled o uspješnosti poslovanja poduzeća i financijskom položaju poduzeća. Analizom seta različitih financijskih izvještaja dobiva se cjelokupna slika ostvarenih rezultata poduzeća.

Analiza financijskih izvještaja dio je poslovne analize te kao takva provodi se radi upoznavanja ekonomske i financijske snage te mogućih perspektiva u položaju poduzeća. Prvenstveno je orijentirana na vrijednosne ili novčane podatke i informacije. Usmjerena je na kvantitativne financijske informacije i zbog toga se često naziva još i financijskom analizom. Njezinom potpunom provedbom utvrđuje se sadašnje stanje poduzeća, iznose se podaci o likvidnosti poduzeća, financijskoj stabilnosti, zaduženosti i rentabilnosti, te se na taj način definiraju uzroci problema u poduzeću te olakšava donošenje poslovnih odluka. Podaci koji se prikupljaju analizom financijskih izvještaja predstavljaju vrlo važan potencijal za čitav niz korisnika. Uobičajena analitička sredstva i postupci koji se koriste u analizi financijskih izvještaja jesu[27]:

- komparativni financijski izvještaji koji omogućuju sagledavanje promjena u toku vremena (više obračunskih razdoblja),
- sagledavanje tendencija promjena pomoću serije indeksa,
- strukturni financijski izvještaji,
- analiza pomoću pokazatelja, i
- specijalizirane analize (predviđanje toka gotovine, analiza promjena u financijskom položaju, izvještaj o promjenama bruto profita, analiza točke pokrića).

### 2.3.2. Interesi i ciljevi korisnika financijskih izvještaja

Kao korisnici informacija koji potječu iz analize financijskih izvještaja, najčešće se ističu sljedeći[28]:

[27] Žager K., Žager L., 2008. „Analiza financijskih izvještaja“, Masmedia, Zagreb.

[28] Žager K., Žager L., 2008. „Analiza financijskih izvještaja“, Masmedia, Zagreb.

- vlasnici,
- kreditori,
- investitori,
- menadžeri,
- analitičari fuzije i akvizicije poduzeća,
- revizori,
- ostali zainteresirani korisnici.

Zavisno o korisniku informacija i njegovim interesima naglašava se značenje pojedinih segmenata ukupne analize financijskih izvještaja. Ovisno o tome tko su korisnici financijskih informacija ovisit će i vrsta analize koja će se koristiti, stoga je važno da korisnici tih informacija imaju potrebna znanja za analizu financijskih izvještaja, odnosno da znaju koju analizu provesti, koje podatke gledati, sa čime ih usporediti.

Interes za rezultate financijske analize ili samo za neku stranu financijske situacije tvrtke ovisi ponajprije od pozicije korisnika rezultata financijske analize i njenog odnosa prema analiziranoj tvrtci. Kratkoročne vjerovnike prvenstveno interesira kratkoročna likvidnost i financijska stabilnost tvrtke koja ovisi o strukturi njenih izvora (o sposobnosti tvrtke da na vrijeme podmiruje svoje obveze). Sa stajališta kratkoročnih vjerovnika, analiza će se najviše posvetiti kretanju kratkoročne aktive i kratkoročnih obveza i određivanju termina toka novčanih sredstava. Ovi vjerovnici ne posvećuju visoku pozornost profitabilnosti tvrtke pošto kao takvi nemaju udjela u raspodjeli dobiti analizirane tvrtke. Područje interesa dugoročnih vjerovnika je (uz kratkoročnu likvidnost) prvenstveno dugotrajna solventnost, kao pretpostavka dugoročne stabilnosti i mogućnosti podmirivanja kamata u dovoljno dugom vremenskom razdoblju. Dugoročni vjerovnici provode financijsku analizu tvrtke sa stajališta očekivanja njene financijske budućnosti i vrednuju stabilnost njenih novčanih tokova i budućih prihoda do roka dospijeća dugotrajnih obveza. Vlasnici (eksterni i interni partneri i dioničari) se prvenstveno zanimaju za proces vrednovanja svojih uloženih sredstava, budući da njihovi prihodi ovise o očekivanim budućim prihodima. Zanima ih razvoj tvrtke s dugotrajnog stajališta, dugotrajna stabilnost, položaj na tržištu i prosperitet tvrtke, i to stoga što navedeno povećava njihov kapital a time i povrat na uloženo. Menadžment tvrtke zanima financijska analiza, kako s kratkoročnog, tako i s dugoročnog stajališta. Oni su produžena ruka vlasnika. Njihova primarna zadaća je maksimalizirati vrijednost tvrtke. Odgovorni su za održavanje dovoljne likvidnosti i stabilnosti tvrtke. Zaposlenike prvenstveno interesira

kratkotrajno vrednovanje financijskih sredstava, jer im donosi sigurnost prihoda i osiguranje sredstava za buduće plaće, ali i moguće daljnje zaposleničke beneficije.

### 2.3.3. Rokovi za predaju godišnjih financijskih izvještaja

Prema Zakonu o računovodstvu postoji paralelni ili tzv. dualni okvir financijskog izvještavanja[29]. On proizlazi iz zakonskih obveza hrvatskih kompanija prema državnim institucijama kao što su porezna uprava, FINA[30], Državni zavod za statistiku i Komisija za vrijednosne papire. Godišnji financijski izvještaj treba sastaviti i predati za više namjena, i to za statističke i druge potrebe i radi javne objave. Za statističke i druge potrebe poduzetnici, sukladno čl. 32. ZOR-a trebaju FINA-i dostaviti do 30. travnja tekuće godine bilancu, račun dobiti i gubitka i dodatne podatke za prethodnu kalendarsku godinu. Društva koja kotiraju na Zagrebačkoj burzi dužna su svoje financijske izvještaje predati HANFA-i.[31] Obvezno izvještavanje poduzeća koja kotiraju na burzama definirano je različitim zakonima i pravilnicima kao što su: Zakon o računovodstvu, Zakon o tržištu kapitala te Pravilnik o sadržaju i obliku financijskih i poslovnih izvješća javnih dioničkih društava. Pod javnom objavom podrazumijeva se javni prikaz odnosno objava godišnjeg financijskog izvještaja[32] i ostale dokumentacije (ovisno o veličini poduzetnika) na internet stranicama sudskog registra i Registra godišnjih financijskih izvještaja. Nakon što poduzetnici dostave potpun i točan godišnji financijski izvještaj i ostalu dokumentaciju FINA-i, smatra se da je obveza javne objave ispunjena što znači da godišnji financijski izvještaj ne treba dostavljati

[29] Pervan, I., 2005. „Usklađenost financijskog izvješćivanja u Hrvatskoj, Bugarskoj i Rumunjskoj sa zahtjevima Europske unije“, Financijska teorija i praksa, broj 8, str. 15-19.

[30] Financijska agencija, institucija u vlasništvu države, vodeća hrvatska tvrtka za financijsko posredovanje.

[31] Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (skraćeno HANFA) je samostalna pravna osoba s javnim ovlastima u čiji djelokrug i nadležnost spada nadzor financijskog tržišta, nadzor svih pravnih ili fizičkih osoba (subjekti nadzora) koje se bave pružanjem financijskih usluga, savjetovanjem na financijskom tržištu, prodajom, posredovanjem ili upravljanjem imovinom korisnika financijskih usluga te nadzor financijskih usluga koje subjekti nadzora pružaju.

[32] Prema odredbama čl. 19. st. 2. ZOR-a godišnji financijski izvještaj čini sljedeća dokumentacija: bilanca, račun dobiti i gubitka, izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti, izvještaj o novčanom tijeku, izvještaj o promjenama kapitala i bilješke uz financijske izvještaje. navedena dokumentacija odnosi se na pojedinačne i konsolidirane godišnje financijske izvještaje, a obveza konsolidacije propisana je čl. 23. ZOR-a.

više nikome i ne treba ga nigdje objavljivati jer funkciju javne objave obavljaju sudski registar i FINA[33].

Mali poduzetnici dužni su dostaviti godišnji financijski izvještaj radi javne objave kojeg čine: bilanca, račun dobiti i gubitka, bilješke uz financijske izvještaje, izvješće revizora s prilozima (ako je mali poduzetnik obveznik revizije) odluka o prijedlogu raspodjele dobiti ili pokriću gubitka, odluka o utvrđivanju GFI-a, i referentna stranica ako su standardni izvještaji predani u elektroničnom obliku. Srednji poduzetnici (obveznici primjene HSFI-a) radi javne objave dužni su dostaviti financijski izvještaj kojeg čine: bilanca, račun dobiti i gubitka, bilješke uz financijski izvještaj, izvještaj o novčanom tijeku, izvještaj o promjenama kapitala, izvješće revizora s prilozima (ako je poduzetnik obveznik revizije), odluka o prijedlogu raspodjele dobiti ili pokriću gubitka, odluka o utvrđivanju GFI-a, godišnje izvješće, i referentna stranica. Poduzetnici koji su obveznici primjene Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja u sklopu sastavljanja svojih godišnjih financijskih izvještaja nisu obvezni sastavljati izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti.

Veliki poduzetnici (obveznici primjene MSFI-a)[34] radi javne objave dužni su dostaviti financijski izvještaj kojeg čine: bilanca, račun dobiti i gubitka s pripadajućim izvještajem o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti, izvještaj o novčanom tijeku, godišnji financijski izvještaj u nestandardnom obliku (bilance ili izvještaja o financijskom položaju, računa dobiti ili gubitka s pripadajućim izvještajem o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti ili izvještaja o sveobuhvatnoj dobiti, izvještaja o promjenama kapitala, izvještaja o novčanom tijeku i bilješki uz financijski izvještaj), izvješće revizora s prilozima, odluku o utvrđivanju GFI-a, godišnje izvješće, odluku o prijedlogu raspodjele dobiti ili pokriću gubitka, referentnu stranicu ako su bilanca, račun dobiti i gubitka i izvještaj novčanom toku predani u elektronskom obliku. Rokovi sastavljanja i predaje godišnjih financijskih izvještaja radi javne objave:

- pojedinačni godišnji financijski izvještaj i ostalu dokumentaciju radi javne objave poduzetnik sastavlja i predaje FINA-i u roku od 6 mjeseci (obično je to 30. lipnja) po proteku

[33] TEB, ožujak 2011., „Financije i porezi, časpis za poduzeća i banke, obrtnike, proračune i proračunske korisnike, neprofitne i ostale organizacije“, str. 15.

[34] Od 1. siječnja 2010. godine za obveznike primjene MSFI-a uvodi se novi obrazac, Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti.

poslovne godine[35],

- konsolidirani godišnji financijski izvještaj i ostalu dokumentaciju radi javne objave poduzetnik sastavlja i predaje FINA-i u roku 9 mjeseci (obično je to 30. rujna) po proteku poslovne godine.

### 2.3.4. Istraživanja o primjeni regulative financijskog izvještavanja u Hrvatskoj

Financijsko izvještavanje jedno je od posebno zanimljivih područja interesa poslovne javnosti. Svjetska banka je u razdoblju od rujna 2006. do svibnja 2007. godine provela istraživanje o primjeni regulative financijskog izvještavanja u Hrvatskoj.[36] Izvješće je bilo usmjereno na prednosti i nedostatke računovodstvenog i revizijskog okruženja koje utječu na kvalitetu korporativnog financijskog izvješćivanja i uključuje pregled zakonskih zahtjeva i stvarne prakse, te uzima u obzir i pravnu stečevinu EU (poznato i kao *acquis communautaire*[37]). Hrvatska je postigla znatan napredak u razvoju regulatornog okvira za financijsko izvješćivanje i reviziju korporativnog sektora od objave prvog Izvješća o pridržavanju računovodstvenih i revizijskih standarda u 2002. godini. Usklađivanje revidiranog zakonskog okvira s *acquis communautaire-om* znatno je poboljšano i njime se uspostavlja osnova za jačanje institucionalnih kapaciteta za financijsko izvješćivanje i reviziju. Hrvatski institucionalni okvir prošao je nekoliko važnih promjena. Međutim, potrebna je daljnja izgradnja kapaciteta u pogledu praćenja, provedbe i jačanja nadzora, kako bi se osigurala pravilna primjena MSFI i nacionalnih računovodstvenih standarda. Početkom 2006. hrvatska Komisija za vrijednosne papire, Direkcija za nadzor društava za osiguranje i Agencija za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja spojene su u jedno regulatorno tijelo, Hrvatsku agenciju za nadzor financijskih usluga (HANFA). Financijska izvješća javno su dostupna u ograničenoj mjeri.

---

[35] Ako poduzetnik ima poslovnu godinu koja se razlikuje od kalendarske, primjerice koja traje od 1. svibnja 2015. do 30. travnja 2016. pojedinačni godišnji financijski izvještaj predaje u roku 6 mjeseci po proteku poslovne godine, odnosno do 30. listopada 2016.

[36] World Bank, 2007. „Report on the observance of standards and codes", Croatia Accouting and auditing.

[37] Važnost acquis communautaire-a za Hrvatsku je dvostruka. Prvo, i možda najvažnije, ono predstavlja model visoke kvalitete za regulaciju računovodstva i revizije s mogućnošću primjene u zemljama različitih karakteristika. Drugo, usvajanje acquis communautaire-a je nužno za članstvo Hrvatske u Europskoj Uniji.

Što se tiče provođenja računovodstvenih standarda u praksi, tim ROSC-a pregledao je uzorak od 15 kompleta revidiranih financijskih izvješća. Oni su uključivali pet banaka, sedam društava u realnom sektoru, jedno osiguravajuće društvo, jedan investicijski fond i jedan mirovinski fond. Valja napomenuti da je uzorak obuhvaćao financijska izvješća za financijsku godinu 2005. To znači da su financijska izvješća trebala biti pripremana pomoću "MSFI 2000", a ne "MSFI 2004" koji su usvojeni u prosincu 2006. godine.

Financijska izvješća sedam društava u realnom sektoru bila su pripremljena u skladu s MSFI i bila su revidirana u skladu s MRS-evima. Nekoliko društava objavilo je računovodstvene politike za događaje i transakcije koje nisu imali. To može izazvati sumnju u vezi s razumijevanjem MSFI-a i financijskih izvješća. Svih pet kompleta bankovnih financijskih izvješća uključenih u uzorak koji je pregledan imala su pozitivno revizorsko mišljenje. Međutim, dva revizorska mišljenja nisu upućivala na usklađenost s MSFI-ma, nego na zakonom propisanu usklađenost. Dobiven je samo jedan komplet financijskih izvješća društva za osiguranje. Općenito, financijska izvješća bila su dobre kvalitete. Izgled dokumenta za financijska izvješća u sklopu MSFI nije potpuno u skladu s prikazanim izgledom dokumenata prema Direktivi o financijskim izvješćima društava za osiguranje.

Financijskih izvješća mirovinskih i investicijskih fondova uključena u uzorak pokazala su određeni broj mogućih neusklađenosti. U nekim slučajevima, korisnici tih financijskih izvješća ne bi mogli donijeti odluku na temelju potrebnih informacija, ili još gore, mogli bi biti navedeni na krivi trag u procesu odlučivanja. Primjeri moguće neusklađenosti koji su zabilježeni uključuju: financijska izvješća pregledanih investicijskih fondova upućivala su na potencijalno upitne računovodstvene postupke, i revizorsko mišljenje o pregledanim financijskim izvješćima mirovinskih fondova nisu se odnosila na specifični okvir financijskog izvješćivanja koji je primijenjen.

Člankom 43. Zakona o reviziji (Nar. nov., br. 146/05 – 144/12) uređeno je da Komora provodi nazor i provjeru kvalitete rada nad revizorskim društvima / samostalnim revizorima. U 2010. godini Hrvatska revizorska komora je po prvi put provela nadzor nad revizorskim društvima, te se taj nadzor nazvao inicijalni opseg nadzora. U razdoblju od 2011. i nadalje Hrvatska revizorska komora provodi puni opseg, odnosno nadzor u skladu s točkama navedenim u čl. 43. Zakona o reviziji. U skladu s navedenim člankom nadzorno tijelo Komore provjeravalo je sljedeće[38]:

[38] RRIF, srpanj 2016., „Računovodstvo, revizija i financije," str. 128.

- obavlja li se revizija u skladu sa Zakonom o reviziji, Međunarodnim revizijskim standardima i drugim pravilima revizorske struke (standardi kvalitete, etike itd.),
- ispunjavaju li revizori zahtjeve neovisnosti, kvantitete i kvalitete angažiranih ljudskih potencijala i ostalih sredstava,
- zaračunane revizorske naknade,
- unutarnji sustav provjere kvalitete rada,
- ispunjavaju li uvjete za izdavanje dozvola za obavljanje usluga revizije, odnosno za dobivanje certifikata,
- ispunjavaju li uvjete za upis u odgovarajuće registre, i
- je li izvješće o transparentnosti sastavljeno i objavljeno u skladu s čl. 17.a ZoRev-a (samo za revizije društva od javnih interesa).

Hrvatska revizorska Komora provodi nadzor i provjeru kvalitete rada revizorskih društava i samostalnih revizora u razdoblju od 1. srpnja do 30. lipnja tekuće godine za prethodnu godinu. Nadzor se provodi u skladu s Planom i program nadzora i provjere kvalitete rada. U skladu s planom i programom nadzora i provjere kvalitete rada, Komora je od lipnja 2015. do lipnja 2016. provela nadzor u punom opsegu kod 84 revizorskih društava. Utvrđene su sljedeće nezakonitosti[39]:

- devet revizorskih društava nije obavljalo reviziju u skladu s odredbama čl. 5 i čl. 15 Zakona o reviziji,
- jedno društvo nije imalo radnu dokumentaciju sastavljenu na hrvatskom jeziku, što nije u skladu s odredbama čl.15 st.4. Zakona o reviziji,
- revizorsko izvješće jednog društva ne sadrži jasno izraženo mišljenje u pisanom obliku u skladu s odredbama čl. 17. st. 4. Zakona o reviziji,
- revizorskom izvješću jednog društva nisu priloženi godišnji financijski izvještaji koji su bili predmetom revizije, što nije u skladu s odredbama čl. 17. st. 8. Zakona o reviziji,
- izvješće o transparentnosti tri društva nije u skladu s odredbama čl. 17.a Zakona o reviziji,
- polica osiguranja kod sedam društava nije u skladu s odredbama čl. 18. i 19. Zakona o reviziji,

[39] http://www.revizorska-komora.hr, „Izvješće o nadzoru i provjeri kvalitete rada revizorskih društava / samostalnih revizora i ovlaštenih revizora za nadzornu godinu 2015./2016.“, str. 10.

- kod šest društava obavljanje revizije za klijente čiji ukupni prihod prelazi 40 milijuna kn nije u skladu s odredbama čl. 26. Zakona o reviziji,
- izvještavanje Hrvatske revizorske komore kod dva društva nije u skladu s odredbama čl. 41. i čl. 56. st. 2. Zakona o reviziji, te odredbama čl. 20. Pravilnika o nadzoru i provjeri kvalitete rada revizorskih društava, samostalnih revizora, zajedničkih revizorskih ureda i ovlaštenih revizora (Nar. nov. br. 62/11, 49/12, 18/14, 47/14, 51/15) i čl. 60. Statuta Hrvatske revizorske komore,
- kod 26 društava utvrđeno je nepostupanje po izrečenim mjerama za otklanjanje nepravilnosti i nezakonitosti, što nije u skladu s odredbom čl. 52. Zakona o reviziji.

U nastavku su prikazane nepravilnosti u primjeni MRevSa revizorskih društava utvrđene izravnim nadzorom:

- prihvaćanje i ugovaranje revizijskih angažmana kod 16 revizorskih društava,
- planiranje (uključujući razumijevanje subjekta) i procjena rizika (uključujući prijevare) kod 59 društava,
- revizijski postupci kao odgovor na procjenu rizika (plan revizije, oblikovanje i provedba testova kontrola, dokazni postupci) kod 56 društava,
- revizijski postupci i radni papiri kod 46 društava,
- završni revizijski postupci kod 47 društava,
- financijski izvještaji i revizorovo izvješće kod 33 društva.

Temeljem odredbe članka 47. stavka 2. Zakona o reviziji (Narodne novine, br. 146/05, 139/08 i 144/12), uz prethodnu suglasnost Odbora za javni nadzor revizije, na www stranici Hrvatske revizorske komore objavljuju se sveukupni rezultati nadzora i provjere kvalitete rada revizorskih društava/samostalnih revizora i ovlaštenih revizora za pojedinu nadzornu godinu. Nadzor nad radom revizorskih društava Hrvatska revizorska komora provodi u cilju doprinosa jačanju kvalitete revizijskih usluga i osiguranja poslovnog povjerenja prema revizorima i revizorskim društvima u Republici Hrvatskoj.

# 3. GODIŠNJA IZVJEŠĆA

Godišnje izvješće opsežan je izvještaj o aktivnostima tvrtke tijekom prethodne godine. Ima za cilj dati dioničarima i ostalim zainteresiranim korisnicima informacije o aktivnostima tvrtke kao i financijskim i nefinancijskim prilikama nekog poduzeća, te na lak i na razumljiv način dati pravovremene, pouzdane i relevantne informacije o prošlim, sadašnjim i budućim aktivnostima organizacije.[40]

Godišnje izvješće se sastoji od:

- **narativnih elemenata (**pregled situacije, predviđanje budućnosti, detaljno predstavljanje sadašnje situacije), i
- **financijskih elemenata** (prikaz financijskih izvještaja, revizija financijskih izvještaja).

Narativni dijelovi posebno su važni kako bi dodatno informirali sve korisnike izvještaja, a najviše o pitanjima zaštite okoliša, izjavama menadžmenta, pa čak i kao dodatno objašnjenje za određene financijske pokazatelje.

Danas, za većinu tvrtki koja posluju u sferi globalnog tržišta zahtjeva se transparentno iskazivanje godišnjeg izvješća, a osobito onih tvrtki čije dionice listaju na burzi. Financijski izvještaji obično sadržavaju informacije politika poduzeća, financijske izvještaje, izvještaje revizora, izjave managementa te vizije poslovanja poduzeća u budućnosti. Sve su to informacije koje pomažu vanjskim korisnicima u donošenju sigurnih poslovnih odluka.

## 3.1. Godišnje izvješće u Republici Hrvatskoj

Godišnje izvješće nema propisan oblik i spada u nestandardiziranu dokumentaciju. Zakonom o računovodstvu propisano je što sve treba sadržavati godišnje izvješće koje izrađuju srednja i velika poduzeća. Uz to, Zakon o tržištu kapitala propisuje stavke koje mora sadržavati godišnje izvješće poduzeća koji kotiraju na tržištu kapitala. Osim zakonski propisanih stavki, godišnje izvješće obično sadržava osnovne podatke o gospodarskom subjektu, pismo predsjednika Uprave, informacije o zaštiti okoliša, društvenoj odgovornosti i zaposlenima, članovima Uprave i Nadzornog odbora, važne događaje koji su se dogodili, itd.

[40] Breton, G., 2009. „Semiotics analysis of storytelling in the annual report“, str. 13-18.

### 3.1.1. Sadržaj godišnjeg izvješća

Godišnje izvješće odnosno izvješće poslovodstva i obveza njegova sastavljanja propisano je odredbama čl. 21. Zakona o računovodstvu (Nar. nov., br. 78/15., 120/16.). Obvezu sastavljanja godišnjeg izvješća odnosno izvješća poslovodstva imaju srednji i veliki poduzetnici. Godišnje izvješće i izvješće poslovodstva velikih poduzetnika sadržavaju i nefinancijske pokazatelje koji su relevantni za neko poslovanje, a koji obuhvaćaju i informacije o zaštiti okoliša i zaposlenicima.[41] Također, kada je to potrebno, u analizi se moraju dodatno objasniti iznosi navedeni u godišnjim financijskim izvještajima.

Prema članku 21. stavku 2. Zakona o računovodstvu, godišnje izvješće mora sadržavati sljedeće:

1. financijske izvještaje za izvještajno razdoblje, uključujući revizorsko izvješće ako je propisana obvezna revizija godišnjih financijskih izvještaja,

2. izjavu o primjeni kodeksa korporativnog upravljanja, ako su je dužni sastavljati prema odredbama ovoga Zakona,

3. izvještaj o plaćanjima javnom sektoru, ako su ga dužni sastavljati prema odredbama ovoga Zakona,

4. izvješće poslovodstva s podacima koji se odnose na prikaz:

a) vjerojatnog budućeg razvoja poduzetnikova poslovanja,

b) aktivnosti istraživanja i razvoja,

c) podataka o otkupu vlastitih dionica sukladno propisu kojim se uređuju trgovačka društva,

d) podataka o postojećim podružnicama poduzetnika,

e) koje financijske instrumente koristi, ako je to značajno za procjenu imovine, obveza, financijskog položaja i uspješnosti poslovanja:

- ciljeva i politike poduzetnika u vezi s upravljanjem financijskim rizicima, zajedno s politikom zaštite svake značajnije vrste prognozirane transakcije za koju se koristi računovodstvo zaštite,

[41] RRIF, travanj 2017., „Računovodstvo, revizija i financije“, str. 17.

- izloženosti poduzetnika cjenovnom riziku, kreditnom riziku, riziku likvidnosti i riziku novčanog toka.

f) nefinancijskog izvješća, ako je obveznik izrade nefinancijskog izvješća iz članka 21.a ovoga Zakona te ako poduzetnik odluči uključiti nefinancijsko izvješće u izvješće poslovodstva.

Mikro i mali poduzetnici nisu dužni izraditi godišnje izvješće, ali su dužni izraditi godišnje financijske izvještaje sukladno članku 19. Zakona o računovodstvu te u bilješkama uz godišnje financijske izvještaje navesti informacije o otkupu vlastitih dionica, odnosno udjela. Srednji poduzetnici nisu dužni uključivati nefinancijske pokazatelje u izvješće poslovodstva. Godišnje izvješće čuva se trajno i to u izvorniku.

Kada se govori o odgovornim osobama u poduzeću, praksa listanih kompanija je da se da objavljuje Izvješće predsjednika Nadzornog Odbora (Report from the President of the Supervisory Board). Uz Izvješće predsjednika Nadzornog Odbora, mnogo značajnije je Pismo predsjednika Uprave (Management Board report), u kojem on predstavlja poduzeće svim potencijalnim korisnicima, a ponajviše ulagačima, pa se kod nekih korporacija ovo izvješće naziva i Izvješće predsjednika Uprave dioničarima. Uz to, predsjednik Uprave u Izvještaju odgovara za fer i kvalitetno prikazano financijsko poslovanje poduzeća, te se predstavlja urednikom godišnjeg izvješća.[42]

### 3.1.2. Obveznici izrade i javne objave godišnjeg izvješća

Obveza sastavljanja godišnjeg izvješća propisana je Zakonom o računovodstvu i Zakonom o trgovačkim društvima. Usprkos različitom nazivu, iz odredbi ZOR-a (Godišnje izvješće) i odredbi ZTD-a (Godišnje izvješće o stanju društva), proizlazi da ova dva propisa obrađuju isto izvješće, odnosno, koriste se kao sinonimi. Navedenim zakonima propisana je za poduzetnike sa sjedištem u Republici Hrvatskoj obvezna izrada i javna objava godišnjeg izvješća. Godišnje izvješće sastavlja se na hrvatskom jeziku, u valutnoj jedinici koja se primjenjuje u RH (kune) i dostavlja se u sudski registar putem FINA-e. Godišnje izvješće

[42] Hossain, M.F., Siddiquee, M., 2008. „Readabilty of Management Rewievs in the Annual Reports of Listed Companies of Bangladesh," str. 1-23.

dužni su izraditi te javno objaviti veliki i srednji poduzetnici (čl. 20. ZOR-a i čl. 250.a, 250.b i 431.b ZTD-a). Mali poduzetnici nemaju tu obvezu, osim ako se statutom ili društvenim ugovorom ne odredi da je uprava dužna izraditi i podnijeti godišnje izvješće. Ako mali poduzetnici ne sastave godišnje izvješće, dužni su informacije o otkupu vlastitih dionica i udjela objaviti u bilješkama uz financijske izvještaje.

### 3.1.3. Konsolidirano godišnje izvješće prema ZTD-u

Osim godišnjeg izvješća, uprava vladajućeg društva sa sjedištem u RH (d.d. i d.o.o.) koje posjeduje jedno ili više ovisnih društava sa sjedištem u RH ili izvan nje, dužna je u skladu s čl. 250.b i 431.b, Zakona o trgovačkim društvima, javno objaviti i podnijeti glavnoj skupštini pisano konsolidirano godišnje izvješće. Kada se radi o vladajućem društvu čija ovisna društva nisu beznačajna za prikaz grupe, u godišnjem izvješću trebalo bi u okviru podataka i informacija uz točku postojanje podružnica društva, obrazložiti i bitne aspekte poslovanja matice i podružnice grupe. S obzirom na navedeno, konsolidirano godišnje izvješće predstavlja sastavni dio odnosno dopunu godišnjeg izvješća za poduzetnike koji su matica grupe koja provodi konsolidaciju.[43] U konsolidiranom godišnjem izvješću, uz informacije i podatke propisane za godišnje izvješće, prikazuju se i druge informacije koje se odnose na ta ovisna društva:

- svi važniji poslovni događaji koji su se pojavili nakon proteka poslovne godine,
- očekivani razvoj tih društava u budućnosti uzetih kao cjelina,
- djelovanje tih društava uzetih kao cjelina na području istraživanja i razvoja,
- broj i nominalni iznos, a ako su izdane dionice bez nominalnog iznosa knjigovodstvena vrijednost svih dionica vladajućeg društva koje drži samo ono, o njemu ovisna društva ili osoba koja djeluje u svoje ime a za račun tih društava,
- podaci o upotrebi financijskih instrumenata za sva društva obuhvaćena konsolidacijom, te podaci važni za prosudbu stanja njihove imovine, obveza, financijskog položaja, dobiti i

[43] TEB, ožujak 2011., „Financije i porezi, časpis za poduzeća i banke, obrtnike, proračune i proračunske korisnike, neprofitne i ostale organizacije“, str. 29.

gubitka, ciljeva upravljanja financijskim rizicima i politikama uključujući i politiku poduzimanja mjere zaštite od gubitka u pojedinim važnijim vrstama predviđenih poslova koji se posebno računovodstveno iskazuju, kao i njihovu izloženost cjenovnom i kreditnom riziku, riziku likvidnosti i riziku tijeka gotovine, i

- glavna obilježja unutarnjeg nadzora povezanih društava i sustava upravljanja rizicima u odnosu na postupak pripremanja i izrade konsolidiranih financijskih izvješća kada se s vrijednosnim papirima nekog društva trguje na uređenom tržištu vrijednosnih papira.

Sastavni dio konsolidiranog godišnjeg izvješća kod društva čijim se dionicama trguje na uređenom tržištu vrijednosnih papira je i izjava o primjeni kodeksa korporativnog upravljanja iz čl. 272.p ZTD-a. Temeljem navedenog može se zaključiti da prema ZTD-u konsolidirano godišnje izvješće u stvari predstavlja dopunsku razradu godišnjeg izvješća prema ZOR-u.

### 3.1.4. Rokovi za izradu i objavu godišnjeg izvješća

Sukladno članku 34., stavku 9. Zakona o računovodstvu (NN br. 78/15, 134/15, 120/16), matično društvo dužno je obvezu konsolidacije prijaviti Registru godišnjih financijskih izvještaja do 30. travnja tekuće godine za prethodnu. Prema odredbama ZTD-a, godišnje izvješće predaje se u sudski registar putem FINA-e. Godišnje izvješće (zajedno sa financijskim izvještajima) dostavlja se FINA-i u elektroničkom obliku radi javne objave. Osim rokova za dostavu FINA-i radi javne objave, ZTD-om su propisani rokovi za predočenje godišnjeg izvješća skupštini, odnosno članovima društva. Glavna skupština d.d.-a mora se održati u prvih osam mjeseci godine (čl. 277. st. 1. ZTD-a). Od dana objave poziva za glavnu skupštinu, u poslovnim prostorijama u sjedištu društva moraju se izložiti na razgledanje dioničarima: godišnja financijska izvješća, godišnje izvješće i izvješće nadzornog, odnosno upravnog odbora.

### 3.2. Financijsko izvještavanje listanih korporacija sa Zagrebačke burze

Sadržaj i strukturu financijskih izvještaja Izdavatelja Instrumenata uvrštenih na uređeno tržište za razdoblja tijekom godine propisuje HANFA svojim aktima.

Propisane informacije su sve informacije koje je izdavatelj, ili osoba koja je vrijednosne papire izdavatelja uvrstila na uređeno tržište bez suglasnosti izdavatelja, obvezan objavljivati javnosti sukladno:

- člancima 401. do 437. Zakona o tržištu kapitala,
- člancima 459. do 462. Zakona o tržištu kapitala,
- propisima matične države članice izdavatelja koji su usvojeni sukladno članku 3. stavku 1. Direktive Europskog parlamenta i Vijeća broj 2004/109/EZ od 15. prosinca 2004. o usklađivanju zahtjeva za transparentnošću u svezi podataka o izdavateljima čiji su vrijednosni papiri uvršteni u trgovanje na uređenom tržištu kojom se mijenja i dopunjuje Direktiva 2001/34/EZ (Zakon o tržištu kapitala 88/2008, 146/2008, 74/2009, 54/2013, 159/2013, 18/2015, 110/2015, 123/2016).

Za izdavatelje kojima je Republika Hrvatska matična država članica, propisane informacije su:

- periodične informacije – informacije koje se objavljuju po točno određenim vremenskim razdobljima:
  - financijski izvještaji (godišnji, polugodišnji, tromjesečni)
- ad hoc informacije – informacije koje se objavljuju u određenom roku nakon njihovog nastanka:

  - promjene u postotku glasačkih prava,
  - stjecanje i otpuštanje vlastitih dionica,
  - promjene broja dionica s pravom glasa i/ili broja glasačkih prava iz tih dionica,
  - promjene u pravima iz izdanih vrijednosnih papira,
  - održavanje skupštine dioničara i imatelja dužničkih vrijednosnih papira,
  - povlaštene informacije.

Godišnja, polugodišnja i tromjesečna izvješća najvažniji su i najcjelovitiji izvor podataka o društvu, zato ne bi trebala biti ograničena samo na sadržavanje podataka sukladno zakonskim

propisima i standardima financijskog izvješćivanja, već svakako trebaju uključivati razumljivu analizu i stajalište uprave o poslovanju u proteklom razdoblju, kao i objašnjenja uprave u svezi eventualnih važnijih odstupanja u odnosu na planirane rezultate i ostvarene strateške ciljeve.

Godišnje izvješće svakako treba objaviti i na engleskom jeziku, a godišnja, polugodišnja i tromjesečna izvješća trebaju svakodnevno biti dostupna dioničarima na uvid u sjedištu društva, kao i na www stranicama društva na Internetu.

### 3.2.1. Vrste financijskih izvještaja

Zakonom o tržištu kapitala propisana je obvezna izrada godišnjih, polugodišnjih i tromjesečnih izvještaja izdavatelja.

Godišnji izvještaj izdavatelja uvijek obvezno sadrži:

- revidirane godišnje financijske izvještaje (bilanca-izvještaj o financijskom položaju, račun dobiti i gubitka-izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti, izvještaj o novčanom toku-izvještaj o novčanim tokovima, izvještaj o promjenama glavnice-izvještaj o promjenama kapitala, bilješke),
- Izvještaj poslovodstva za promatrano razdoblje,
- Izjavu o odgovornosti za sastavljanje izvještaja.

Izjava osoba odgovornih za sastavljanje godišnjeg izvještaja izdavatelja, navodeći njihova imena, prezimena, radno mjesto i dužnosti u izdavatelju, da prema njihovom najboljem saznanju:

a. godišnji financijski izvještaji izdavatelja, sastavljeni uz primjenu odgovarajućih standarda financijskog izvještavanja, daju cjelovit i istinit prikaz imovine i obveza, gubitaka i dobitaka, financijskog položaja i poslovanja izdavatelja i društava uključenih u konsolidaciju kao cjeline,

b. izvještaj poslovodstva sadrži istinit prikaz razvoja i rezultata poslovanja i položaja izdavatelja i društava uključenih u konsolidaciju, uz
c. opis najznačajnijih rizika i neizvjesnosti kojima su izdavatelj i društva izloženi kao cjelina.

- Cjelokupno revizorsko izvješće,
- Odluku nadležnog tijela izdavatelja o utvrđivanju godišnjih financijskih izvještaja,
- Odluku o prijedlogu raspodjele dobiti ili pokriću gubitka.

Na izdavatelja koji je obvezan izrađivati konsolidirane izvještaje, na odgovarajući način primjenjuje se prethodno navedeno.

Polugodišnji i tromjesečni izvještaj izdavatelja mora sadržavati:

- financijske izvještaje (bilanca-izvještaj o financijskom položaju, račun dobiti i gubitka-izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti, izvještaj o novčanom toku-izvještaj o novčanim tokovima, izvještaj o promjenama glavnice-izvještaj o promjenama kapitala, bilješke),
- izvještaj poslovodstva za promatrano razdoblje, i
- izjavu o odgovornosti za sastavljanje izvještaja.

Izdavatelji koji imaju sjedište u Republici Hrvatskoj, financijske izvještaje (godišnje, polugodišnje i tromjesečne) izrađuju sukladno propisima Republike Hrvatske koji uređuju osnivanje i poslovanje trgovačkih društava te računovodstvo poduzetnika, i uz primjenu odgovarajućih standarda financijskog izvještavanja (međunarodnih standarda financijskog izvještavanja).

Hanfa je za izdavatelje vrijednosnih papira sa sjedištem u Republici Hrvatskoj dodatno propisala sadržaj i strukturu godišnjih, polugodišnjih i tromjesečnih financijskih i poslovnih izvještaja (obrazac) te oblik i način njihovog dostavljanja Hanfi.

Izvještaji izdavatelja javno se objavljuju i dostavljaju:

- medijima (smatra se da je izdavatelj dostavio svoje izvještaje medijima u cijelom njihovom propisanom sadržaju, ako medijima dostavi priopćenje u kojem navodi internetske stranice i službene registre propisanih informacija u kojima su njegovi izvještaji dostupni javnosti u cijelosti),

- burzi,
- službenom registru propisanih informacija (SRPI),
- Hanfi.

### 3.2.2. Rokovi dostave financijskih izvještaja

Zakonom o tržištu kapitala propisana je obvezna izrada godišnjih, polugodišnjih i tromjesečnih izvještaja izdavatelja, kako slijedi:

- Izdavatelj je obvezan izraditi godišnji izvještaj, objaviti ga javnosti i dostaviti Burzi najkasnije u roku od četiri mjeseca od zadnjeg dana poslovne godine te osigurati da isti bude dostupan javnosti najmanje pet godina od dana objavljivanja,

- Izdavatelj dionica i korporativnih dužničkih vrijednosnih papira obvezan je za prvih šest mjeseci poslovne godine, što je prije moguće, a najkasnije u roku od dva mjeseca od proteka polugodišta izraditi i objaviti javnosti polugodišnji izvještaj te osigurati da isti bude dostupan javnosti najmanje pet godina od dana objavljivanja,

- Izdavatelj dionica, obvezan je što je prije moguće, a najkasnije u roku od trideset dana od dana proteka tromjesečja, izraditi i objaviti javnosti tromjesečni izvještaj te osigurati da isti bude dostupan javnosti najmanje pet godina od dana objavljivanja.

Dostupnost ovih izvještaja u službenom registru propisanih informacija, na burzi ili sličnom mjestu ne smatra se ispunjenjem ove obveze, budući da dostupnost izvještaja u takvim slučajevima ne bi bila pod kontrolom izdavatelja. Jedan od mogućih načina ispunjenja ove obveze jest činiti dostupnim javnosti navedene izvještaje na internetskim stranicama izdavatelja ili na drugi odgovarajući način kod kojeg će izdavatelj imati kontrolu da izvještaji budu dostupni javnosti 5 godina od dana njihove objave javnosti.

# 4. METODOLOGIJE ZA MJERENJE RAZUMLJIVOSTI U FINANCIJSKIM IZVJEŠTAJIMA

## 4.1. Pojam razumljivosti i metode mjerenja razumljivosti financijskih izvještaja

Mjerenje značenja važno je područje istraživanja u računovodstvu jer odsustvo zajedničkog značenja između priređivača i korisnika informacija može imati štetne posljedice za odlučivanje. Stupanj u kojem su razumljive računovodstvene poruke sadržane u financijskim izvješćima i prenose li značenje koje su namjeravali prenijeti njihovi pošiljatelji, pitanje je od značajnog interesa.[44] Koliko će biti korisni tekstualni dijelovi financijskih izvještaja ovisiti će o složenosti prikaza (čitljivosti), kao i o sposobnosti korisnika da uočavaju njihovo odgovarajuće značenje (razumijevanje).

Godine 1953., Taylor je predstavio postupak razumljivosti kao novi psihološki alat za mjerenje učinkovitosti komunikacije. Definirao je cloze metodu kao metodu kod koje se poruka presreće od pošiljatelja, oštećuju se dijelovi poruke na način da se dijelovi brišu i u takvom obliku se prenose na primatelje poruka (čitatelje ili slušatelje). Primatelji poruke trebaju pokušati ponovno oblikovati cjelovitu poruku i što su uspješniji u navedenom, dodijelit će im se veći broj cloze jedinica.[45] Cloze jedinicu predstavlja bilo koja pojedinačna pojava uspješnog reproduciranja dijela koji je izbrisan iz poruke, kada je primatelj na temelju okolnog konteksta, uspješno predvidio dio koji nedostaje. Ideja da čitatelj rekonstruira odlomak popunjavanjem nestalih riječi temelji se na Gestalt psihologiji. Taylor je napravio jasnu povezanost između cloze postupka i Gestalt psihologije navodeći da ime cloze postupka proizlazi iz koncepta zatvaranja kod Gestalt psihologije.

Kao što postoji očita ljudska sklonost da" vidimo "ne-sasvim potpun krug kao cijeli krug - "mentalno zatvarajući jaz" i stvaranje slike u skladu s poznatim oblikom - čini se da ljudi pokušavaju dovršiti osakaćenu rečenicu popunjavajući ih riječima koje su skladu s prividnim značenjem.[46]Ako se jezik i čitatelja i književnika slaže (tj., ako oba koriste ista semantička i

[44] Adelberg A.H., 1979. „A Methodology for Measuring the Understandability of Financial Report Messages," Journal of Accounting Research Vol. 17, No. 2, str. 565.

[45] Taylor, W., 1953. „Cloze Procedure: A New Tool for Measuring Readability," Journalism Quarterly," str. 415-433.

[46] Taylor, W., 1957. „Cloze Readability Scores as Indices ofIndividual Differences in Comprehension and Aptitude," Journal of Applied Psychology, str. 19-26.

sintaktička pravila kako bi došli do značenja), pretpostavlja se da će postojati veliki broj točnih ispuna. Ukoliko se apstraktni uzorak ne shvati, nije moguć točan odgovor, čak i ukoliko je ispitanik razumio svaku pojedinu riječ. Te dvije komponente značenja - leksičke (semantičke) i strukturne (sintaktičke) - usko su povezane i uključene su u svaku vrstu komunikacije. Ipak, čini se da postupak cloze omogućuje mjerenje jednog ili drugog, ovisno o vrsti riječi koja je odabrana za brisanje. Izbor riječi koje će se izbrisati ili slučajnim odabirom ili svaka n-ta riječ metodom, koja se koristila u ovom istraživačkom projektu, daju osnovu za bodovanje cloze testova. Oni ukazuju na razumijevanje oba aspekta značenja, što semantički diferencijal i prethodno-posljedične tehnike nisu bile sposobne mjeriti. Taylor smatra da ako se dovoljan broj riječi slučajno pogodi, praznine će proporcionalno predstavljati sve vrste riječi u onoj mjeri u kojoj se pojavljuju.

Brojne studije su se odnosile na različite metodološke aspekte konstruiranja i ocjenjivanja cloze testova. Pitanje cloze duljine testa određeno je terminima praktičnog razmatranja vremena, umora itd. kao i kolika je potrebna pouzdanost testa za određenu svrhu. Taylor[47] je predložio da cloze test sa 50 brisanja predstavlja adekvatan uzorak za stabilan rezultat. Većina ispitivanja koja su se koristila u cloze istraživanjima sadržavala su pedesetak brisanja.

Jedno od najkarakterističnijih obilježja cloze postupka je uporaba mehaničkog sustava za odabir riječi koje treba izbrisati. Iako brisanje može biti manje često nego što svaka peta riječ, MacGinitie[48] je pokazao da će kod sustava brisanja koji ostavlja manje od četiri riječi konteksta između brisanja, subjekt točno predvidjeti riječ koja nedostaje ako je točno predvidio susjedna brisanja. U tom slučaju, teško je interpretirati rezultate cloze istraživanja na bilo koji značajan način. Postupak cloze temelji se na mjerenju razumijevanja teksta**.** Dok formule za mjerenje čitljivosti uzimaju u obzir samo tekstualne čimbenike, postupak cloze ovisi i o tekstu i o korisniku, odnosno o njihovoj međusobnoj interakciji. Navedeni postupak je jednostavan i uključuje brisanje pojedinih riječi u odlomku na način da se briše svaka n-ta riječ i zamjenjuje se praznim prostorom. Od ispitanika se traži da na temelju okolnog konteksta umetnu ispravnu riječ u prazan prostor.

[47] Taylor W., 1956. „New Developments in the Use of Cloze Procedure," Journalism Quarterly, str. 42-48.

[48] MacGintie,W. H., 1961. "Contextual Constraintsin English Prose Paragraphs," Journal of Psychology, str. 121-130.

Taylor je dokazao da brisanje svake pete riječi daje optimalne rezultate. Za odlomke koji sadrže neobičan sadržaj, cloze je pouzdaniji pokazatelj težine od standardnih formula poput flesch i fog tehnika.

Prije nego što je Taylor[49] razvio postupak cloze razumljivosti, istraživači su obično mjerili težinu razumijevanja poruka primjenom općih formula za čitljivost ili primjenom konvencionalnih testova razumijevanja čitanja. Nažalost, navedene tehnike za procjenu komunikacije ne mogu se prikladno primijeniti na grafički i tablični dio financijskih izvještaja, budući da navedene tehnike zahtijevaju da sadržaj koji se ispituje bude formiran u obliku rečenica. No, opisni dio financijskih izvještaja prikazan je u formatu rečenice, i može se izmjeriti.

Opće formule čitljivosti (Flesch Reading Ease Formula, Formula Dale-Chall, itd.) koriste zbrojeve jezičnih varijabli u poruci (npr., broj slogova u jednoj riječi, broj riječi u rečenici itd.), kako bi osigurale indeks vjerojatne težine teksta za čitatelje. Međutim, formule su odbačene kao prediktivni instrumenti jer imaju različita inherentna ograničenja.

Konvencionalni testovi razumijevanja čitanja (točno-netočno, višestruki izbor, itd.) mjere interakciju između određenih grupa čitatelja i specifičnih poruka. Ali i ti testovi su odbijeni kao instrumenti za mjerenje jer sam test je čitani zadatak i istražitelj ne može biti siguran hoće li njegov test mjeriti težinu odlomka ili samo mjeri težinu ispitnih pitanja.[50]

[49] Taylor, W., 1953. „Cloze Procedure: A New Tool for Measuring Readability“, Journalism Quarterly, str. 415-433.

[50]Bormuth, J. R., 1968. „Cloze Test Readability: Criterion Reference Scores“, Journal of Educational Measurement, str. 189–196.

## 4.2. Mjerenje razumljivosti financijskih izvještaja na stranim tržištima kroz primjere iz prakse

Da bi se poruka koju su namijenili priređivači računovodstvenih podataka uspješno prenijela, ista korisniku mora biti čitljiva i razumljiva.[51]

Brojna istraživanja pružila su empirijske dokaze za proučavanje navedenog problema.

Miller i Coleman[52] proveli su najopsežniju validaciju CLOZE postupka do danas. Oni pronalaze korelacijske rezultate veće od 0,9 za:

- pet verzija izbrisane pete riječi da pokrije svaku riječ u svakoj poziciji u rečenici,
- više verzija sa samo jednom riječi izbrisanom iz odlomka,
- brisanje svake riječi- sistem, s inkrementalnim informacijama, dobivenim otkrivanjem riječi koje slijede, na način da se otkriva jedna po jedna riječ.

Smith i Taffler napravili su veliko istraživanje u Ujedinjenom kraljevstvu koristeći cloze metodu. Pretpostavili su da se složenost sadržaja razlikuje ovisno o financijskom statusu tvrtke koja se razmatra, te su sukladno navedenom, odabrali veliki uzorak tvrtki koji su uključivali i uspješne i neuspješne tvrtke. [53] Kako bi izbjegli specifičnosti određenih industrija koje se reflektiraju u financijskim izvještajima, tvrtke su uparivali po industrijama. Istodobnim uparivanjem tvrtki iz istog sektora i sa istim krajem financijske godine, učinci i veličine i vremenskih razlika trebali bi biti eliminirani, ili barem ublaženi. Kako bi se stvorio jednak broj uspješnih i neuspješnih tvrtki s podudarnim karakteristikama, primjenjivali su sljedeći postupak odabira:

- Identificirali su neuspješna proizvodna poduzeća kojima je zadnja godina poslovanja prije propasti bila između prosinca 1978. i lipnja 1985. Kao dokaz propasti uzeti su: primopredaja, dobrovoljna likvidacija i prisilna likvidacija,

[51]Smith, M.,Taffler, R., 1992. „Readability and Understandability: Different Measures of the Textual Complexity of Accounting Narrative“, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Accounting & Tax, str. 84-98.

[52] Miller,G.R., Coleman, E.B., 1967. „A Set of Thirty-Six Prose Passages Calibrated for Complexity“, Journal of Verbal Learning and Verbal Behaviour, Vol. 6., str. 851-854.

[53] Smith, M., Taffler, R., 1992. „Readability and Understandability: Different Measures of the Textual Complexity of Accounting Narrative“, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Accounting & Tax, str. 84-98.

- Iz uzorka su uklonili tvrtke koje nisu pokazivale znakove financijskih poteškoća u vrijeme propadanja. Kao dokaz financijske poteškoće upotrijebljen je negativni Z rezultat temeljen na UK linearnoj diskriminantnoj formuli,

- Za svaku od gore navedenih tvrtki zatražili su ona godišnja izvješća u kojima je predsjednik društva zasebno predao svoje izvješće,

- Smatrano je da je Izvješće predsjednika uprave društva dovoljne duljine kako bi se olakšalo korištenje cloze postupka u mjerenju razumijevanja teksta. Taylor[54]i Miller i Coleman[55]sugerirali su minimalnu duljinu od oko 150 riječi, kako bi se omogućilo između 30 i 50 brisanih riječi,

- Za svaku neuspjelu tvrtku identificirano je po jedno preživjelo poduzeće koje se sa propalom tvrtkom podudaralo u uvjetima istog industrijskog sektora, iste veličine tvrtke, istog financijskog kraja godine, pokazatelja financijske dobrobiti poduzeća koji je dostatan da bi dokazao razliku u rezultatu poduzeća unutar iste industrije od najmanje 20% u usporedbi sa propalim kompanijama, predsjednik društva je trebao predavati posebno izvješće, Izvješće predsjednika društva trebalo je zadovoljavati uvjet minimalne dužine od 150 riječi. Ukoliko se nije mogla identificirati odgovarajuća podudarna uspješna tvrtka, neuspješna tvrtka uklonjena je iz uzorka. Izvješće predsjednika društva za svaku od 66 tvrtki upisano je u računalnu datoteku koji se koristi za generiranje niza pokazatelja: ukupnog broja riječi u svakom izvješću i vrsti ključnih riječi na temelju duljine riječi, kako bi se utvrdila incidencija i distribucija dugih riječi; broj slogova po riječi i ukupni broj rečenica.

Navedeni podaci omogućili su izračunavanje rezultata Lix i Flesch metoda kao mjera čitljivosti.

Razvoj istraživačkog instrumenta za provođenje cloze eksperimenta slijedio je primjenu postupka brisanja svako n-te riječi u svakom Izvješću predsjednika društva ili na uzorku teksta iz izvješća ukoliko zbog prevelike duljine izvješće nije uzeto u cijelosti. Taylor

[54] Taylor, W.L., 1953. „Cloze Procedure: A Tool for Measuring Readability“, Journalism Quarterly, str. 415-433.

[55] Miller, G.R., Coleman, E.B., 1967. „A Set of Thirty-Six Prose Passages Calibrated for Complexity“, Journal of Verbal Learning and Verbal Behaviour, Vol. 6, str. 851-854.

sugerira da se oko 50 riječi u cloze testu, dok Miller i Coleman koriste 30 obrisanih riječi njihovoj validacijskoj studiji. Probni pokušaji cloze postupka sa grupom od 20 preddiplomaca poslovne ekonomije doveli su do zaključka da više od 100 izbrisanih riječi traži previše razmišljanja i uzrokuje umor kod ispitanika. Odabrani su oni cloze odlomci koji su sadržavali cjelokupni pregled operacija, strategija i buduće projekcije performansi poduzeća. U nekim slučajevima to je rezultiralo s više od 50 obrisanih riječi, a ukupna varijacija u broju izbrisanih riječi kreće se od 30 do 80. Cijelo izvješće koristilo se samo kada je dovoljno kratko da osigura od 30 do 50 izbrisanih riječi (tj. izvješće koja sadrži od 150 do 250 riječi). U svim ostalim slučajevima, pregled po divizijama poduzeća uklanjao se iz izjave i cloze postupak brisanja svake pete riječi provodio se na ostatku izjave. Tako preuređena izvješća su se pretipkala, svaka peta riječ je izbrisana i zamijenjena točkastom linijom "". . . . . " širine od 15 znakova. Brisanje počinje na petoj riječi u odlomku i nastavlja se u jednakim intervalima, osim u slučaju pojavljivanja vlastitih imena, datuma i brojeva koji se ne uzimaju u obzir. Revidirani odlomci testirani su na skupini od 146 studenata zadnje godine računovodstva na preddiplomskim studijima u Ujedinjenom kraljevstvu. Oni su upoznati sa sadržajem računovodstvenih izvještaja i godišnjih izvješća. Svako cloze izvješće mjereno je u najmanje devet različitih prigoda od strane različitih ispitanika. Svaki je ispitanik popunio pet takvih izjava. Rezultati ove faze eksperimenta korišteni su u izradi revidiranog okvira za uzorkovanje kako bi se smanjio broj slučajeva i kako bi se dopustilo kopiranje na grupu računovodstvenih praktičara. Lix i Flesch mjere čitljivosti označile su 97 i 96 posto Izvješća predsjednika društva, "težima" u njihovom stupnju složenosti. Međutim, takve su mjere neovisne o narativnom kontekstu i ciljanoj publici.

Razumijevanje Izvješća predsjednika društva, mjereno rezultatima cloze metode, varira u korelaciji s Lix i Flesch mjerama, ovisno o sofisticiranosti ciljane publike, što upućuje na to da se pomoću tih pokazatelja mjere različiti pojmovi. Apsolutna razina cloze rezultata znatno se razlikovala s obzirom na razinu računovodstvene sofisticiranosti korisnika. To ukazuje na to da se razumljivost povezuje osim sa složenošću konteksta i sa obrazovanjem i iskustvom, te predstavlja posve različitu mjeru od čitljivosti koja se izračunava neovisno o kontekstu ili korisniku. Rezultati koji su kompatibilni s ciljanim stupnjevima razumijevanja zabilježeni su u samo 44 posto slučajeva kod strane računovođa i u 16 posto slučajeva kod studenata računovodstva. Navedeno upućuje na zaključak da čak i korisnici s najvećom razinom sofisticiranosti imaju poteškoća u potpunom razumijevanju financijskih izvješća. Svaki pokušaj mjerenja razumljivosti računovodstvenih izvješća mora biti povezan s ciljanom

publikom. Ova studija sugerira da će razumijevanje čak i opisnog dijela financijskih izvještaja biti ograničeno na vrlo malu ciljnu publiku.

Alderberg[56] je postupak cloze testirao na uzorku od šesnaest korporacija iz Američkog instituta NAARS. Svrha studije koju je proveo A.H. Adelberg[57] ilustriranje je primjene cloze postupka razumljivosti. Ciljevi istraživanja su mjerenje razumljivosti objavljenih izvještaja u globalu, ispitivanje različite razumljivosti kod priređivača financijskih izvještaja, ispitivanje različite razumljivosti poruka koje prenose financijska izvješća i diferenciranje razumljivosti kod korisnika financijskih izvještaja.

Testirao je četiri različite vrste financijskih izvješća:

- Prva vrsta poruke, označena kao A, bila je fusnota u Mišljenju odbora za računovodstvene principe br. 22, Računovodstvene politike,
- Druga vrsta poruke, označena kao B, bila je fusnota u Izjavi o financijskim računovodstvenim standardima odbora za računovodstvenu normu br. 5, Računovodstvo u nepredviđenim slučajevima,
- Treća vrsta poruke, označena kao C, bila je analiza poslovanja uprave koju je zatražila Komisija za vrijednosne papire,
- Četvrta vrsta poruke, označena kao D, bilo je izvješće kvalificiranog revizora koje je zahtijevalo četvrti standard izvještavanja Američkog instituta ovlaštenih javnih računovođa.

Kriteriji za uključivanje u studiju bili su:

- Za svaku odabranu tvrtku, četiri financijska izvještaja u narativnom obliku trebala su biti duljine oko 250 do 300 riječi kako bi se omogućilo pedeset izbrisanih riječi, kao što je predloženo istraživačima postupka razumljivosti,

[56] Adelberg, A.H., 1979. „A Methodology for Measuring the Understandability of Financial Report Messages“, Journal of Accounting Research, str. 565-592.

[57] Adelberg, A.H., 1977. „Narrative Disclosures Contained in Financial Reports: An Empirical Evaluation of Their Understandability“, Ph.D. dissertation, City University of New York.

- Kvalificirana revizorska izvješća morala su biti izdana od strane jednog od sljedećih društava: Price Waterhouse & Co (PW), Ernst & Ernst (EE), Arthur Anderson & Co. (AA) i Peat , Marwick, Mitchell & Co (PM & M).

U uzorak je izabrano 1.536 ovlaštenih javnih računovođa (CPA) po popisu članova američkog Instituta ovlaštenih javnih računovođa, kojih je 1976. godine ukupno bilo 118.601. Ovlašteni javni računovođe klasificirani su kao sofisticirani korisnici financijskih izvještaja. Odabrano je ukupno 1.536 ovlaštenih financijskih analitičara (CFA), od ukupnog broja od 14.500 za 1976. godinu. Izabrano je i 175 studenata – pripravnika koji rade u osam najvećih poslovnih banaka u New Yorku kako bi se testiralo razumijevanje manje sofisticiranih korisnika.

Pronađeni su empirijski dokazi koji potvrđuju da različita razumljivost postoji kod nekih, ali ne i svih: izraditelja financijskih izvješća, poruka financijskih izvješća i korisnika financijskih izvješća. Ipak, samo postojanje diferencijalne razumljivosti ne znači i da sama po sebi znači da nije došlo do uspješnog prijenosa (komunikacije) između pošiljatelja i prijemnika. Ali, koristeći 57-postotnu privremenu kriterijsku razinu, pronađeni su dokazi da korisnici dobro ne razumiju računovodstvene politike napomena i analize poslovanja menadžmenta. Adelberg [58] je utvrdio da računovodstvene politike, fusnote, analize poslovanja menadžmenta, i druge vrste narativnih objava, nije dobro razumjela grupa sastavljena od pripravnika.

Adelberg i Razek[59] primijenili su cloze postupak kod izračunavanja razlike između računovodstvenih priručnika i preporučili su njegovu daljnju provjeru.

Bormuth [60] je otkrio da su rezultati cloze testova od 44 i 57 posto razumijevanja odlomaka na engleskom jeziku, usporedivi sa rezultatima od 75 i 95 posto u testovima razumljivosti s višestrukim odabirom. Postotak točnih odgovora u cloze testu je toliko nizak, jer se samo točni odgovori smatraju valjanima.

[58] Adelberg, A.H., 1979. „A Methodology for Measuring the Understandability of Financial Report Messages“, Journal of Accounting Research, Vol. 17, No. 2, str. 565-592.

[59] Adelberg, A.H., Razek, R., 1984. „The Cloze Procedure: A Methodology for Determining the Understandability of Accounting Textbooks, Accounting Review, Vol. 59, No. 1, str. 109-122.

[60] Bormuth, R., 1968. „Cloze Test Readability: Criterion Reference Scores“, Journal of Educational Measurement , Vol. 5, No. 3, str. 189–196

Stevens i suradnici[61] koriste cloze postupak za mjerenje FASB-a 33: "Financijsko izvještavanje i promjena cijena", identificirajući dvije potencijalne korisničke skupine koje su ga smatrale nerazumljivim. Istaknuli su pouzdanost svog postupka u odnosu na postupke temeljene na duljini rečenice i težini riječi. Savjetuju poboljšanje opisnih dijelova teksta na način da se smanji upotreba opskurnog tehničkog žargona i da se smanji broj dugih rečenica.

Haried je dokazao da se tehnike razvijene u drugim disciplinama, za analiziranje značenja povezanog sa simbolima koji se koriste u komunikaciji, mogu iskoristiti i prilagoditi za rješavanje semantičkih problema u računovodstvu.[62] Za analiziranje terminologije koja se koristila u porukama financijskih izvještaja, upotrijebio je tehniku "semantičkog diferencijala" koju su izvorno razvili Osgood, Suci i Tannenbaum[63] kako bi izmjerili konotativna značenja i "prethodno-posljedičnu" tehniku izvorno razvijenu od Triandisa i Kiltyja[64] za mjerenje denotativnih značenja. Odabrao je pet različitih grupa korisnika. Njihovi rezultati bili su osnova da se prihvati ili odbije hipoteza da su semantički diferencijal odnosno prethodno-posljedična tehnika, ili obje, prilagodljive sustavnom prikupljanju i analizi dokaza relevantnih za semantičke probleme u računovodstvenoj komunikaciji. Na temelju rezultata dobivenih primjenom obje tehnike, Haried je zaključio da se općenito prethodno-posljedična metoda pokazala adekvatnijom od metode semantičkog diferencijala u prepoznavanju razlika u značenju.

Oliver je u istraživanju također koristio tehniku semantičkog diferencijala na uzorku od "sedam profesionalnih grupa uključenih u kreiranje i uporabu računovodstvenih podataka kako bi se dobile informacije o relativnoj komunikaciji unutar grupe i između grupa".[65] Međutim, njegova studija se razlikovala od Harriedove u dva važna aspekta. Oliver je bazirao svoju studiju na osnovnim računovodstvenim konceptima korištenim u formuliranju

[61] Stevens, W.P., Stevens, K.C., Raabe, W. Jr., 1983. „Communication in Accounting: Readability of FASB Statements“, Review of Business and Economic Research, Vol. 19, No. 1, str. 110-118.

[62] Haried, A.A., 1972. „The Semantic Dimensions of Financial Statements“, Journal of Accounting Research, str. 376-391.

[63] Osgood, C. E., Suci G. J., Taannenbaum, P. H., 1957. „The Measurement of Meaning. Urbana, University of Illinois Press, str. 323–324.

[64] Triandis, H. C., K. M. Kilty, 1968. „Cultural Influences of Implicative Relationship among Concepts and the Analysis of Values Group Effectiveness“ Research Laboratory Report no. 56. Urbana, Group Effectiveness Research Laboratory.

[65] Oliver, B. L., 1974. „The Semantic Differential A Device for Measuring the Interprofessional Communication of Selected Accounting Concepts, Journal of Accounting Research, str. 299-316.

računovodstvene poruke" i prihvatio je načela osnovne trodimenzionalne semantičke diferencijalne strukture, koju je upotrijebio u ključnim računovodstvenim konceptima. Potom je testirao može li konvencionalna struktura biti primjenjiva za ovu studiju. Utvrdio je da postoji bitna razlika u značenju u šest od osam koncepata između sedam profesionalnih skupina. Daljnja istraživanja otkrila su da je nedostatak komunikacije između računovođa i korisnika prvenstveno uzrokovan od strane predavača računovodstva, a ne od strane računovođa. Ako će se računovodstveni jezik koristiti za učinkovitu komunikaciju, treba postojati konsenzus od strane priređivača financijskog izvješća i korisnika financijskog izvješća o semantičkim i sintaktičkim pravilima koja će se koristiti. Metodologija koju su koristili Haried i Oliver mjeri slaganje (ili neslaganje) semantičke dimenzije računovodstvenog jezika. Oliver je prepoznao inherentni nedostatak semantičke diferencijalne tehnike i prethodno-posljedične tehnike. Smatrao je da, da bi se mogao ustanoviti potpuni nedostatak komunikacije, mora se razmotriti ukupna poruka. Također, drugi čimbenici, poput sintakse (jezična struktura i redoslijed), imaju važnu ulogu u određivanju stupnja komunikacije. Pogrešne interpretacije i nesporazumi ne moraju nužno proizlaziti iz različitih rezultata semantičkih diferencijala (ili prethodno-posljedičnih metoda).

Pretraživanje literature u psihologiji i srodnim disciplinarna napravljeno je kako bi se pronašle alternativne tehnike za potencijalnu prilagodbu i preciziranje koje bi više moglo procijeniti učinkovitost računovodstvene komunikacije.

Aquino[66]i Nestvold[67]otkrili su da rezultati cloze postupka koreliraju visoko s percepcijom čitatelja o stupnju težine teksta.

Noviji rezultati temeljeni su na istraživanju značenja u revizorskim izvješćima koje je provodio Libby.[68] Libby je u svom istraživanju koristio višedimenzionalno skaliranje. Njegov primarni cilj bio je utvrditi je li poruka koju je revizor namjeravao prenijeti u izvješću, odnosno jesu li različite varijacije u istoj kategoriji izvješća, usklađene sa percepcijom poruke kod službenika koji izdaju komercijalne zajmove. Razlike u percepciji između bankara i revizora analizirane su unutar geometrijskog modela udaljenosti koji identificira znakove ili

[66] Aquino, M.R., 1969. „The Validity of the Miller-Coleman Readability Scale“, Reading Research Quarterly, Vol. 4, No.3, str. 342-357.

[67] Nestvold, K. J., 1972. „Cloze Procedure Correlation with Perceived Readability“, Journalism Quarterly, Vol. 49, str. 542-594.

[68] Libby, R., 1979. „Bankers and Auditors Perceptions of the Message Communicated by the Audit Report“, Journal of Accounting Research, str. 99-122.

dimenzije, te mjeri individualne i grupne razlike u smislu diferencijalnog ponderiranja perceptivnih dimenzija koje razdvajaju različita izvješća. Temeljno pitanje u istraživanjima takvog tipa je dovode li izrazi slaganja ili neslaganja sa namjeravanom porukom između pošiljatelja i primatelja do iskrivljavanja odluka koje bi poruka trebala proizvesti kod primatelja poruke. Primjerice, čitatelj revizorskog izvješća u kojem je dano mišljenje sa rezervom, može imati drugačiji pojam o implikacijama navedene vrste mišljenja u odnosu na implikacije koji je namjeravao proizvesti revizor, a ipak može donijeti odluku sukladnu revizorovoj. Postoji veća vjerojatnost da će doći do iskrivljavanja odluka ako postoji neslaganje između primljene poruke u odnosu na poruku koja je bila namijenjena. Na temelju analize Libby nije pronašao dosljedne razlike u percepciji između revizora i bankara. Vrijednost Libbyove metodologije leži u njegovoj sposobnosti modeliranja cjelokupne percepcije unutar i među klasama korisnika kada se suočavaju s porukama različitih sadržaja i jezične strukture. Osim toga, Libby vjeruje da je glavna prednost ove tehnike da postavlja najmanji broj ograničenja na odgovore subjekata i ne utječe na subjekta da koristi unaprijed okvir stvoren od strane voditelja eksperimenta, kao što to čine tehnike ocjenjivanja pridjeva (npr. semantički diferencijal). Međutim, višedimenzionalno skaliranje ne može mjeriti implicitnu razumljivost određene poruke u odnosu na određenu osobu. Umjesto toga, nedostatak komunikacije može se zaključiti samo ako se između pojedinaca (ili grupa) promatraju razlike u opaženim značenjima poruka.

Prethodno navedeno predstavlja motivaciju za procjenjivanje alternativnih metoda pomoću kojih se objektivno mogu mjeriti potencijalni poremećaji kod računovodstvenih poruka u financijskim izvješćima.

# 5. ISPITAVANJE RAZUMLJIVOSTI GODIŠNJIH IZVJEŠTAJA KORPORACIJA KOJE KOTIRAJU NA ZAGREBAČKOJ BURZI

## 5.1. Opis uzorka i varijabli

U ovom istraživanju potrebna je primjena statističke metodologije kako bi se mogli donijeti konačni zaključci na temelju dobivenih rezultata istraživanja, i kako bi se mogle prihvatiti ili odbaciti hipoteze ovog rada. Temelj za prikupljanje podataka u analizi je MS Excel zbog kompatibilnosti sa statističkim paketom SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) koji će služiti za provođenje različitih analiza.

Kao zavisna varijabla za ispitivanje korelacije s nezavisnim varijablama koristit će se cloze indeks razumljivosti. Za izračunavanje cloze indeksa razumljivosti financijskih izvještaja korporacija čiji izvještaji kotiraju na Zagrebačkoj burzi, nasumičnom metodom izabrano je šezdeset ispitanika koji su podijeljeni u dvije grupe. Prva grupa sastojala se od trideset ispitanika koji su završili ekonomski fakultet i rade poslove vezane uz financije i računovodstvo; i navedeni ispitanici mogu se klasificirati kao grupa višeg stupnja sofisticiranosti u razumijevanju financijskih izvještaja. Druga grupa ispitanika sastojala se od trideset ispitanih koji nisu završili ekonomski fakultet i ne rade na poslovima vezanim uz financije i računovodstvo; i klasificirani su kao grupa ispitanika koji imaju niži stupanj sofisticiranosti u razumijevanju financijskih izvještaja.

Kao uzorak za analiziranje uzeta su godišnja izvješća za 2016. godinu od trideset jednog dioničkog društva sa Zagrebačke burze u travnju 2017. godine. U skladu sa prethodno navedenim istraživanjima prema kojima je Izvješće predsjednika uprave društva adekvatne duljine kako bi se olakšalo korištenje cloze postupka u mjerenju razumijevanja teksta, u uzorak su prvenstveno uzeta sva dionička društva koja su u sklopu godišnjeg izvješća sadržavala Izvješće predsjednika uprave društva, bez obzira kotiraju li na službenom ili na redovitom tržištu. U sklopu godišnjeg izvješća za 2016. godinu, korišteni su dijelovi izvješća poslovodstva i izvješća predsjednika društva veličine od 150 do 500 riječi. Veoma je bitno napomenuti razlike u izvješćima između poduzeća, s obzirom da dio poduzeća započinje izvješće sa općim podacima o poduzeću dok je drugi započinju s podacima o uspješnosti poslovanja. Sukladno istraživanjima stranih autora prikazanih u prethodnom poglavlju, broj riječi je od esencijalne važnosti za uspješno provođenje metode cloze postupka razumljivosti, s obzirom na zaključak da više od 100 izbrisanih riječi traži previše razmišljanja i uzrokuje umor kod ispitanika, te da je u tom slučaju teško interpretirati rezultate cloze istraživanja na

bilo koji značajan način. U svakom izvješću brisana je svaka peta riječ, vodeći se Taylorovim istraživanjem koje je dokazalo da brisanje svake pete riječi daje optimalne rezultate, kao i MacGinitievim[69] istraživanjem da će kod sustava brisanja koji ostavlja manje od četiri riječi konteksta između brisanja, subjekt točno predvidjeti riječ koja nedostaje ako je točno predvidio susjedna brisanja. Tako preuređena izvješća sa svakom petom izbrisanom riječi su pretipkana, i izbrisana riječ zamijenjena je točkastom linijom "". . . . . " širine od 15 znakova. Sukladno istraživanju Millera i Colemana[70] ni u ovom istraživanju peta riječ nije se brisala u slučaju pojavljivanja vlastitih imena, datuma i brojeva, već se uzimala prva slijedeća riječ.

U sljedećoj tablici prikazani su prosječni indeksi cloze razumljivosti izvještaja za obje grupe ispitanika. Cloze indeks razumljivosti prikazan je u postotku i kreće se u rasponu od 1 do 100. Radi lakšeg interpretiranja razumljivosti izvještaja isti su klasificirani po stupnjevima težine na sljedeći način[71]:

- Teško razumljivi izvještaji - za rezultate manje od 45 posto,
- Srednje razumljivi izvještaji - za rezultate u rasponu od 45 do 52 posto,
- Lako razumljivi izvještaji - za rezultate veće od 52 posto.

Odnosno, niža vrijednost cloze indeksa razumljivosti pokazuje lošiju razumljivost teksta dok veća vrijednost indeksa pokazuje veću razumljivost teksta.

**Tablica 8. Cloze indeksi razumljivosti za grupu diplomiranih ekonomista i za grupu neekonomista**

| Naziv poduzeća | Cloze postupak razumljivosti- grupa dipl. ekonomista | Cloze postupak razumljivosti -grupa neekonomista |
|---|---|---|
| AD Plastik d.d. za proizvodnju dijelova i pribora za motorna vozila i proizvoda iz plastičnih masa | 71,25% | 62,50% |

[69] MacGintie,W. H., 1961. „Contextual Constraints in English Prose Paragraphs“, Journal of Psychology, str. 121-130.

[70] Miller, G.R., Coleman, E.B., 1967. „A Set of Thirty-Six Prose Passages Calibrated for Complexity“, Journal of Verbal Learning and Verbal Behaviour, Vol. 6, str. 851-854.

[71] Smith, M., Taffler, R., 1992. „Readability and Understandability: Different Measures of the Textual Complexity of Accounting Narratives“, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Accounting & Tax, str. 84-98.

| | | |
|---|---|---|
| Adris grupa d.d.za upravljanje i ulaganje | 68,18% | 57,95% |
| Arena Hospitality Group d.d. za turizam i ugostiteljstvo | 69,14% | 44,44% |
| Atlantic Grupa d.d. | 54,55% | 42,42% |
| Atlantska plovidba d.d. | 48,75% | 37,50% |
| Auto Hrvatska d.d. | 62,50% | 53,13% |
| Đuro Đaković Grupa d.d. | 47,78% | 38,89% |
| Ericsson Nikola Tesla d.d. za proizvodnju telekomunikacijskih sustava i uređaja | 51,06% | 36,17% |
| Granolio d.d. | 48,91% | 34,78% |
| Imperial hoteljerstvo, ugostiteljstvo i turizam d.d. | 55,56% | 37,04% |
| Hrvatski Telekom d.d. | 69,89% | 62,37% |
| Institut IGH d.d. | 46,97% | 36,36% |
| Ilirija d.d. za ugostiteljstvo i turizam | 40,82% | 28,57% |
| INA-industrija nafte d.d. | 40,00% | 23,53% |
| Končar - distributivni i specijalni transformatori d.d. | 56,34% | 45,07% |
| Končar - Elektroindustrija d.d. | 43,33% | 22,22% |
| Kraš, prehrambena industrija, d.d. | 54,55% | 39,39% |
| Luka Ploče d.d. | 39,36% | 31,91% |
| Luka Rijeka d.d. za usluge u pomorskom prometu, lučke usluge. skladištenje roba i špediciju | 42,11% | 25,26% |
| Liburnia Riviera Hoteli d.d. | 63,38% | 39,43% |
| Dukat mliječna industrija dioničko društvo | 61,40% | 43,86% |
| Medika d.d. | 42,11% | 25,26% |
| OT-OptimaTelekom d.d. | 84,21% | 66,67% |
| Podravka prehrambena industrija d.d. | 68,67% | 36,14% |
| Petrokemija d.d. | 38,30% | 31,91% |
| Valamar Riviera d.d. | 62,11% | 28,42% |
| RIZ-odašiljači d.d. | 71,05% | 70,37% |
| Tankerska Next Generation d.d. | 35,48% | 23,66% |
| Uljanik d. d. | 47,37% | 30,53% |
| Viro tvornica šećera d.d. | 39,36% | 29,79% |
| Brodogradilište Viktor Lenac d.d. | 42,02% | 36,76% |

Izvor: Izračun autora

Iz tablice je razvidno da općenito grupa diplomiranih ekonomista pokazuje veću razinu razumljivosti analiziranih izvještaja u odnosu na drugu grupu ispitanika.

U odnosu na prethodno postavljenu klasifikaciju po stupnjevima težine rezultati razumljivosti izvještaja za grupu diplomiranih ekonomista su kako slijedi:

- 10 izvještaja klasificirano je kao teško razumljivi izvještaji,
- 6 izvještaja klasificiran je kao srednje razumljivi izvještaji, i
- 15 izvještaja klasificirano je kao lako razumljivi izvještaji.

Rezultati za grupu neekonomista su:

- 24 izvještaja klasificirano je kao teško razumljivi izvještaji,
- 1 izvještaj klasificiran je kao srednje razumljivi izvještaji, i
- 6 izvještaja klasificirano je kao lako razumljivi izvještaji.

Grupi diplomiranih ekonomista najrazumljiviji je izvještaj OT-OptimaTelekoma d.d. (84,21%), dok je najmanje razumljiv izvještaj poduzeća Tankerska Next Generation d.d. (35,48%).

Grupi neekonomista najrazumljiviji je izvještaj društva RIZ-odašiljači d.d (70,37%), dok je najmanje razumljivi izvještaji Končar - Elektroindustrije d.d. (22,22).

Od ukupnog broja poduzeća iz uzorka devetnaest poduzeća kotira na službenom tržištu i 12 poduzeća kotira na redovitom tržištu zagrebačke burze, što se prikazuje u sljedećoj tablici.

**Tablica 9. Poduzeća iz uzorka poredana po vrsti tržišta**

| Naziv poduzeća | Oznaka | Vrsta tržišta |
|---|---|---|
| AD Plastik d.d. za proizvodnju dijelova i pribora za motorna vozila i proizvoda iz plastičnih masa | ADPL-R-A | Službeno tržište |
| Arena Hospitality Group d.d. za turizam i ugostiteljstvo | ARNT-R-A | Službeno tržište |
| Atlantic Grupa d.d. | ATGR-R-A | Službeno tržište |
| Granolio d.d. | GRNL-R-A | Službeno tržište |
| Hrvatski Telekom d.d. | HT-R-A | Službeno tržište |
| Institut IGH d.d. | IGH-R-A | Službeno tržište |
| Ilirija d.d. za ugostiteljstvo i turizam | ILRA-R-A | Službeno tržište |
| INA-industrija nafte d.d. | INA-R-A | Službeno tržište |

| | | |
|---|---|---|
| Končar - Elektroindustrija d.d. | KOEI-R-A | Službeno tržište |
| Luka Ploče d.d. | LKPC-R-A | Službeno tržište |
| Luka Rijeka d.d. za usluge u pomorskom prometu. lučke usluge. skladištenje roba i špediciju | LKRI-R-A | Službeno tržište |
| Medika d.d. | MDKA-R-A | Službeno tržište |
| OT-OptimaTelekom d.d. | OPTE-R-A | Službeno tržište |
| Podravka prehrambena industrija d.d. | PODR-R-A | Službeno tržište |
| Petrokemija d.d. | PTKM-R-A | Službeno tržište |
| Valamar Riviera d.d. | RIVP-R-A | Službeno tržište |
| Tankerska Next Generation d.d. | TPNG-R-A | Službeno tržište |
| Uljanik d. d. | ULJN-R-A | Službeno tržište |
| Viro tvornica šećera d.d. | VIRO-R-A | Službeno tržište |
| Atlantska plovidba d.d. | ATPL-R-A | Redovito tržište |
| Auto Hrvatska d.d. | AUHR-R-A | Redovito tržište |
| Đuro Đaković Grupa d.d. | DDJH-R-A | Redovito tržište |
| Ericsson Nikola Tesla d.d. za proizvodnju telekomunikacijskih sustava i uređaja | ERNT-R-A | Redovito tržište |
| Imperial hoteljerstvo, ugostiteljstvo i turizam d.d. | HIMR-R-A | Redovito tržište |
| Končar - distributivni i specijalni transformatori d.d. | KODT-R-A | Redovito tržište |
| Kraš, prehrambena industrija, d.d. | KRAS-R-A | Redovito tržište |
| Liburnia Riviera Hoteli d.d. | LRH-R-A | Redovito tržište |
| Dukat mliječna industrija dioničko društvo | LURA-R-A | Redovito tržište |
| RIZ-odašiljači d.d. | RIZO-R-A | Redovito tržište |
| Brodogradilište Viktor Lenac d.d. | VLEN-R-B | Redovito tržište |
| Adris grupa d.d.za upravljanje i ulaganje | ADRS-R-A | Redovito tržište |

Izvor: Prikaz autora

Redovito tržište obvezuje izdavatelja na dostavu samo minimalnih informacija propisanih Zakonom o tržištu kapitala, dok za Službeno tržište postoje dodatne obveze propisane Pravilima Burze.

Nezavisne varijable korištene u ovom istraživanju odabrane su na temelju istraživanja napravljenih u SAD-u, Velikoj Britaniji, Kanadi i drugim zemljama. U stranim istraživanjima kao nezavisne varijable korištene za ispitivanje utjecaja na čitljivost i razumljivost financijskih izvještaja uzimane su: promet dionicama na burzi i pokazatelji profitabilnosti kao što su ROA - stopa prinosa na imovinu i ROE - stopa prinosa na kapital. Vodeći se tim istraživanjima, kao nezavisne varijable u ovom radu uzete su:

- ROA - stopa prinosa na imovinu i ROE - stopa prinosa na kapital,

- različiti sektori industrije,
- burzovna aktivnost (promet dionicama poduzeća u kunama u 2016. godini sa Zagrebačke burze), i
- beta koeficijent.

Kao nezavisne varijable korištene za ispitivanje veze između profitabilnosti poduzeća i razumljivosti financijskih izvještaja, uzeti su ROA i ROE su pokazatelji. Stopa prinosa na imovinu (eng. return on assets - ROA) indikator je uspješnosti korištenja imovine u stvaranju dobiti i pokazuje kolika je intenzivnost imovine poduzeća. Stopa prinosa na imovinu izračunava se kao omjer operativne dobiti (dobit prije oporezivanja uvećane za financijske rashode i umanjene za financijski prihode) i ukupne imovine bez revalorizacijskih rezervi. Predstavlja pokazatelj rentabilnosti imovine. Što je niža dobit po novčanoj jedinici imovine viši je stupanj intenzivnosti imovine, i obrnuto. Stopa prinosa na kapital (eng. return on equity- ROE) pokazuje koliko novčanih jedinica dobiti poduzeće ostvaruje na jednu jedinicu vlastitog kapitala bez revalorizacijskih rezervi. Izračunava se kao omjer neto dobiti i kapitala s rezervama bez revalorizacijskih rezervi. U sljedećoj tablici prikazane su navedene stope za poduzeća iz uzorka.

**Tablica 10: ROA I ROE pokazatelji profitabilnosti za 2016. godinu**

| Naziv poduzeća | ROA | ROE |
|---|---|---|
| AD Plastik d.d. za proizvodnju dijelova i pribora za motorna vozila i proizvoda iz plastičnih masa | 0,0752 | 0,0698 |
| Adris grupa d.d.za upravljanje i ulaganje | 0,0390 | 0,0504 |
| Arena Hospitality Group d.d. za turizam i ugostiteljstvo | -0,0590 | -0,1421 |
| Atlantic Grupa d.d. | 0,0572 | 0,0815 |
| Atlantska plovidba d.d. | -0,0507 | -0,2704 |
| Auto Hrvatska d.d. | 0,0640 | 0,1057 |
| Đuro Đaković Grupa d.d. | -0,0317 | 1,0244 |
| Ericsson Nikola Tesla d.d. za proizvodnju telekomunikacijskih sustava i uređaja | 0,1406 | 0,3860 |
| Granolio d.d. | 0,0355 | 0,0280 |
| Imperial hoteljerstvo, ugostiteljstvo i turizam d.d. | 0,0223 | 0,0224 |
| Hrvatski Telekom d.d. | 0,0857 | 0,0770 |
| Institut IGH d.d. | -0,0976 | 0,3304 |
| Ilirija d.d. za ugostiteljstvo i turizam | 0,0837 | 0,1113 |
| INA-industrija nafte d.d. | 0,0304 | 0,0092 |
| Končar - distributivni i specijalni transformatori d.d. | 0,0630 | 0,1314 |

| | | |
|---|---|---|
| Končar - Elektroindustrija d.d. | 0,0510 | 0,0710 |
| Kraš, prehrambena industrija, d.d. | 0,0342 | 0,0401 |
| Luka Ploče d.d. | -0,0522 | -0,0483 |
| Luka Rijeka d.d. za usluge u pomorskom prometu, lučke usluge. skladištenje roba i špediciju | 0,0034 | 0,0092 |
| Liburnia Riviera Hoteli d.d. | 0,0231 | 0,0171 |
| Dukat mliječna industrija dioničko društvo | 0,0652 | 0,0830 |
| Medika d.d. | 0,0294 | 0,1220 |
| OT-OptimaTelekom d.d. | 0,0829 | 0,3012 |
| Podravka prehrambena industrija d.d. | 0,0463 | 0,0642 |
| Petrokemija d.d. | -0,0401 | -1,9315 |
| Valamar Riviera d.d. | 0,0553 | 0,1442 |
| RIZ-odašiljači d.d. | 0,0233 | 0,0079 |
| Tankerska Next Generation d.d. | 0,0501 | 0,0664 |
| Uljanik d. d. | -0,0202 | 2,1339 |
| Viro tvornica šećera d.d. | 0,0531 | 0,1200 |
| Brodogradilište Viktor Lenac d.d. | 0,0159 | 0,0069 |

Izvor: Izračun autora

U radu su uzete i različite vrste industrijskih sektora kako bi se ispitala povezanost indeksa razumljivosti po pojedinim sektorima, jer su istraživanja stranih autora pokazala da postoje razlike u razumljivosti financijskih izvještaja ne samo s obzirom na uspješnost poslovanja društva već i na sektor u kojem to društvo posluje. Industrijski sektori odabrani su prema sistematizaciji korištenoj na Zagrebačkoj burzi. Za analizu su uzeti sljedeći sektori: telekomunikacije; trgovina; proizvodnja; djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane; pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti, i znanstveno istraživanje i razvoj; i prijevoz i skladištenje. U sljedećoj tablici prikazana su poduzeća iz uzorka po sektorima djelatnosti.

**Tablica 11. Poduzeća iz uzorka po sektorima industrije**

| Naziv poduzeća | Djelatnost | Opis djelatnosti | Br. poduzeća po sektoru |
|---|---|---|---|
| OT-OptimaTelekom d.d. | JB 6110 | Telekomunikacije | 2 |
| Hrvatski Telekom d.d. | JB 6110 | Telekomunikacije | |
| Atlantic Grupa d.d. | G 4690 | Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila | 3 |
| Medika d.d. | G 4646 | Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila | |

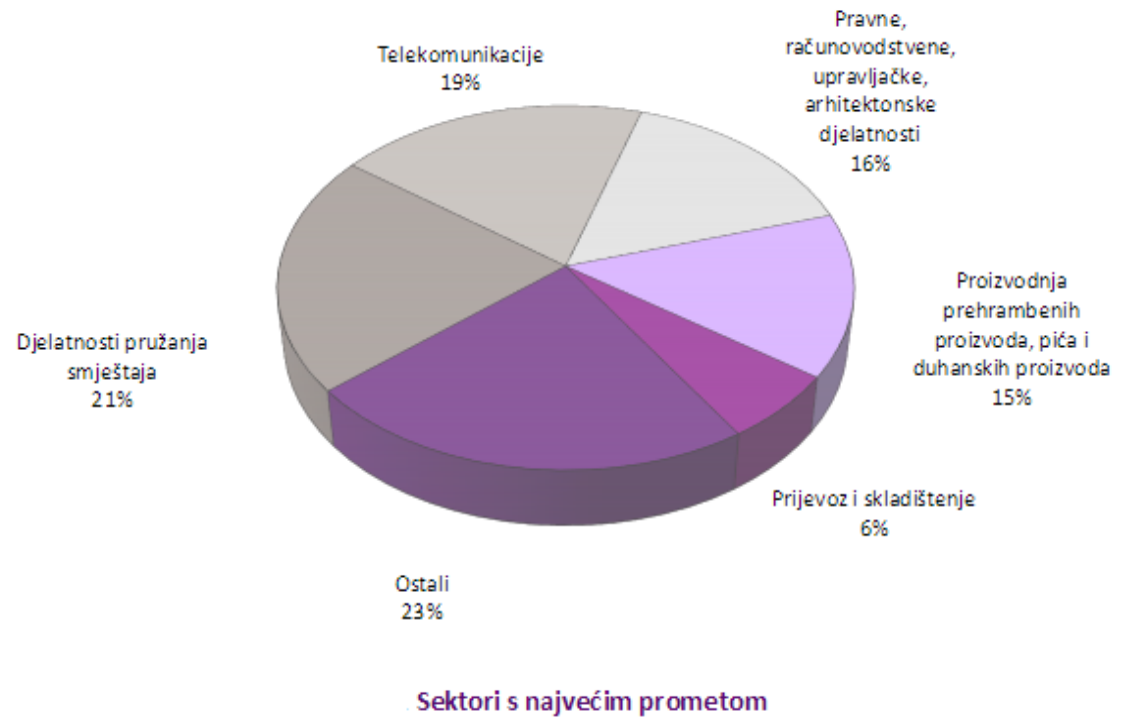
| | | | |
|---|---|---|---|
| Auto Hrvatska d.d. | G 4511 | Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila | |
| Liburnia Riviera Hoteli d.d. | I 5510 | Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | 5 |
| Valamar Riviera d.d. | I 5510 | Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | |
| Arena Hospitality Group d.d. za turizam i ugostiteljstvo | I 5510 | Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | |
| Ilirija d.d. za ugostiteljstvo i turizam | I 5510 | Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | |
| Imperial hoteljerstvo, ugostiteljstvo i turizam d.d. | I 5510 | Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | |
| Đuro Đaković Grupa d.d. | MA 7010 | Pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti | 3 |
| Adris grupa d.d.za upravljanje i ulaganje | MA 7010 | Pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti | |
| Institut IGH d.d. | MB 7219 | Znanstveno istraživanje i razvoj | |
| Luka Rijeka d.d. za usluge u pomorskom prometu, lučke usluge. skladištenje roba i špediciju | H 5224 | Prijevoz i skladištenje | 4 |
| Tankerska Next Generation d.d. | H 5020 | Prijevoz i skladištenje | |
| Atlantska plovidba d.d. | H 5020 | Prijevoz i skladištenje | |
| Luka Ploče d.d. | H 5224 | Prijevoz i skladištenje | |
| Končar - distributivni i specijalni transformatori d.d. | CJ 2711 | Proizvodnje električne opreme | 14 |
| Končar - Elektroindustrija d.d. | CJ 2711 | Proizvodnje električne opreme | |
| Kraš, prehrambena industrija, d.d. | CA 1082 | Proizvodnja prehrambenih proizvoda, pića i duhanskih proizvoda | |
| Viro tvornica šećera d.d. | CA 1081 | Proizvodnja prehrambenih proizvoda, pića i duhanskih proizvoda | |
| Granolio d.d. | CA 1061 | Proizvodnja prehrambenih proizvoda, pića i duhanskih proizvoda | |
| Dukat mliječna industrija dioničko društvo | CA 1051 | Proizvodnja prehrambenih proizvoda, pića i duhanskih proizvoda | |
| Podravka prehrambena industrija d.d. | CA 1039 | Proizvodnja prehrambenih proizvoda, pića i duhanskih proizvoda | |
| Uljanik d. d. | CL 3011 | Proizvodnja transportne opreme | |
| AD Plastik d.d. za proizvodnju dijelova i pribora za motorna vozila i proizvoda iz plastičnih masa | CL 2932 | Proizvodnja transportne opreme | |
| Brodogradilište Viktor Lenac d.d. | CL 3011 | Proizvodnja transportne opreme | |
| Petrokemija d.d. | CE 2015 | Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda | |
| Ericsson Nikola Tesla d.d. za proizvodnju telekomunikacijskih sustava i uređaja | CI 2630 | Proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda | |
| RIZ-odašiljači d.d. | CI 2630 | Proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda | |

| | | | |
|---|---|---|---|
| INA-industrija nafte d.d. | CD 1920 | Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda | |

Izvor: Izrada autora

Navedena tablica prikazuje da su u sektoru telekomunikacije dva poduzeća iz uzorka; u sektoru trgovine tri poduzeća; sektor proizvodnje broji četrnaest poduzeća iz uzorka; djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane pet poduzeća; sektor pravnih, računovodstvenih, upravljačkih i arhitektonskih djelatnosti, i znanstveno istraživanje i razvoj, tri poduzeća; i u sektoru prijevoza i skladištenja su četiri poduzeća.

Periodično izvješće poslovanja – „Pregled trgovine u 2016. godini“ objavljen na internetskoj stranici Zagrebačke burze, navodi sektore sa najvećim prometom dionica u 2016. godini. Navedeno je prikazano na sljedećoj slici:




**Slika 1. Sektori s najvećim prometom u kunama u 2016. godini**

Izvor: Zagrebačka burza, http://zse.hr/

Sljedeća nezavisna varijabla je burzovna aktivnost korporacije (promet dionicama poduzeća u kunama u 2016. godini sa Zagrebačke burze). Na internetskoj stranici Zagrebačke burze u Periodičnom izvješću poslovanja – „Pregled trgovine u 2016. godini“ navode se izdavatelji dionica s najvećim prometom u 2016.godini, što je prikazano na sljedećoj slici:

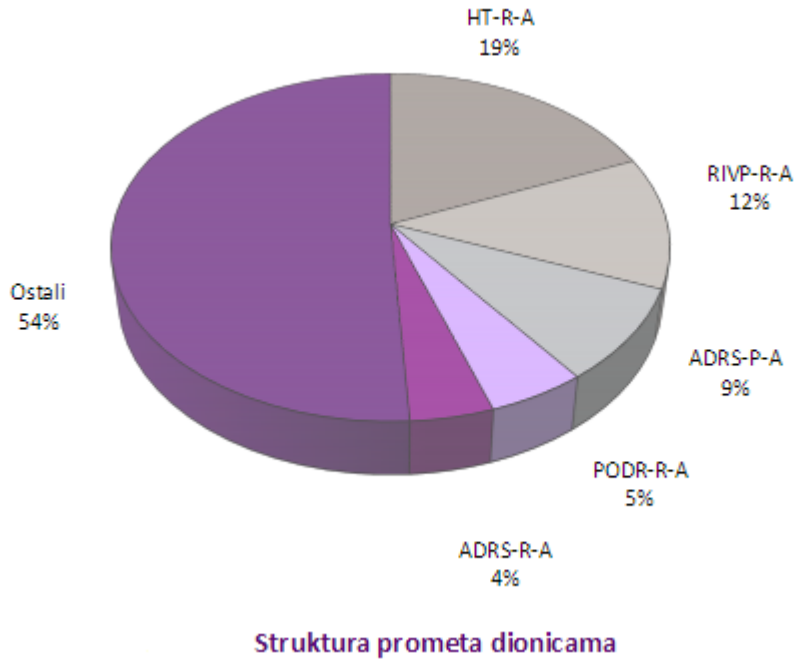
Dionice s najvećim prometom

| | Oznaka | Izdavatelj | Promet (HRK) | Udjel (%) | Kumulativ (%) |
|---|---|---|---|---|---|
| 1 | HT-R-A | HT d.d. | 356.689.146 | 18,7 | 18,7 |
| 2 | RIVP-R-A | VALAMAR RIVIERA d.d. | 233.599.222 | 12,2 | 30,9 |
| 3 | ADRS-P-A | Adris grupa d.d. | 168.052.920 | 8,8 | 39,7 |
| 4 | PODR-R-A | Podravka d.d. | 96.179.100 | 5,0 | 44,8 |
| 5 | ADRS-R-A | Adris grupa d.d. | 81.765.009 | 4,3 | 49,0 |
| 6 | LEDO-R-A | Ledo d.d. | 63.580.143 | 3,3 | 52,4 |
| 7 | ERNT-R-A | Ericsson Nikola Tesla d.d. | 53.187.987 | 2,8 | 55,1 |
| 8 | ZABA-R-A | Zagrebačka banka d.d. | 49.605.134 | 2,6 | 57,7 |
| 9 | ATGR-R-A | Atlantic Grupa d.d. | 49.176.388 | 2,6 | 60,3 |
| 10 | HIMR-R-A | Imperial d.d. | 45.396.117 | 2,4 | 62,7 |
| | | Ostali | 712.259.692 | 37,3 | 100,0 |
| | | **Ukupno** | **1.909.490.857** | | |

**Slika 2. Dionice sa najvećim prometom u kunama u 2016. godini**

Izvor: Zagrebačka burza, http://zse.hr/

Struktura prometa dionicama za 2016. godinu na Zagrebačkoj burzi je bila kako slijedi:




**Slika 3. Izdavatelji dionica sa najvećim prometom u kunama u 2016. godini**

Izvor: Zagrebačka burza, http://zse.hr/

U sljedećoj tablici prikazani su prometi dionicama u kunama za poduzeća iz uzorka:

**Tablica 12. Poduzeća poredana po najvećem prometu dionica u kunama u 2016. godini**

| Naziv poduzeća | Promet dionicama u 2016. u kunama | Udjel prometa dionica poduzeća iz uzorka |
|---|---|---|
| Hrvatski Telekom d.d. | 356.689.146,00 | 27,96% |
| Valamar Riviera d.d. | 233.599.222,00 | 18,31% |
| Podravka prehrambena industrija d.d. | 96.179.100,00 | 7,54% |
| Adris grupa d.d.za upravljanje i ulaganje | 81.765.009,00 | 6,41% |
| Ericsson Nikola Tesla d.d. za proizvodnju telekomunikacijskih sustava i uređaja | 53.187.987,00 | 4,17% |
| Atlantic Grupa d.d. | 49.176.388,00 | 3,85% |
| Imperial hoteljerstvo, ugostiteljstvo i turizam d.d. | 45.396.117,00 | 3,56% |
| Atlantska plovidba d.d. | 42.269.429,00 | 3,31% |
| Đuro Đaković Grupa d.d. | 38.497.355,00 | 3,02% |
| Končar - Elektroindustrija d.d. | 36.811.388,00 | 2,89% |
| AD Plastik d.d. za proizvodnju dijelova i pribora za motorna vozila i proizvoda iz plastičnih masa | 36.179.476,00 | 2,84% |
| Kraš, prehrambena industrija, d.d. | 28.698.078,00 | 2,25% |
| Auto Hrvatska d.d. | 26.697.997,00 | 2,09% |
| Arena Hospitality Group d.d. za turizam i ugostiteljstvo | 20.397.646,00 | 1,60% |
| Luka Ploče d.d. | 15.574.565,00 | 1,22% |
| OT-OptimaTelekom d.d. | 15.436.999,00 | 1,21% |
| Tankerska Next Generation d.d. | 14.708.131,00 | 1,15% |
| Medika d.d. | 14.663.969,00 | 1,15% |
| INA-industrija nafte d.d. | 10.679.943,00 | 0,84% |
| Viro tvornica šećera d.d. | 9.573.458,00 | 0,75% |
| Liburnia Riviera Hoteli d.d. | 8.996.200,00 | 0,71% |
| Luka Rijeka d.d. za usluge u pomorskom prometu, lučke usluge. skladištenje roba i špediciju | 8.299.013,00 | 0,65% |
| RIZ-odašiljači d.d. | 6.434.644,00 | 0,50% |
| Petrokemija d.d. | 5.834.482,00 | 0,46% |
| Ilirija d.d. za ugostiteljstvo i turizam | 5.277.120,00 | 0,41% |
| Končar - distributivni i specijalni transformatori d.d. | 4.958.236,00 | 0,39% |
| Brodogradilište Viktor Lenac d.d. | 4.482.109,00 | 0,35% |

| | | |
|---|---|---|
| Institut IGH d.d. | 3.578.078,00 | 0,28% |
| Dukat mliječna industrija dioničko društvo | 1.219.875,00 | 0,10% |
| Granolio d.d. | 594.702,00 | 0,05% |
| Uljanik d. d. | 79.302,00 | 0,01% |
| **Ukupno** | **1.275.935.164,00** | **100,00%** |

Izvor: Izračun autora

Usporedbom prometa poduzeća iz tablice sa podacima o izdavateljima dionica s najvećim prometom u 2016. godini iz Izvješća o trgovini za 2016. godinu sa internetske stranice Zagrebačke burze, vidljivo je da je od 10 izdavatelja s najvećim prometom dionica, njih osam uvršteno u uzorak. Ledo d.d. nije uvršteno u uzorak jer nisu objavili godišnje izvješće za 2016. godinu.

Beta koeficijent kao nezavisna varijabla koristio se kako bi se istražila povezanost cloze indeksa razumljivosti financijskih izvještaja i volatilnosti cijene dionice. Beta koeficijent je regresijski koeficijent. Pokazuje za koliko se linearno mijenja vrijednost regresijske funkcije za jedinični porast vrijednosti nezavisne varijable.[72] Beta koeficijent pokazuje volatilnost dionice u odnosu na tržište, tj. indeks tržišta (Crobex). Dionica je volatilnija od tržišta ako je vrijednost veća od 1, a ako je manje od 1 onda je dionica manje volatilna od tržišta. Beta koeficijent može biti negativan, te se u tom slučaju vrijednost dionice kreće u suprotnom smjeru od smjera tržišta. Beta koeficijent za poduzeća iz uzorka prikazan je u sljedećoj tablici.

**Tablica 13. Poduzeća iz uzorka po veličini beta koeficijenta u 2016. godini**

| Naziv poduzeća | Beta koeficijent |
|---|---|
| Granolio d.d. | 5,5052 |
| RIZ-odašiljači d.d. | 2,0231 |
| Podravka prehrambena industrija d.d. | 1,2856 |
| Valamar Riviera d.d. | 1,2217 |
| Končar - Elektroindustrija d.d. | 1,1871 |
| Ilirija d.d. za ugostiteljstvo i turizam | 1,1551 |
| Petrokemija d.d. | 1,1228 |
| OT-OptimaTelekom d.d. | 0,9147 |
| Ericsson Nikola Tesla d.d. za proizvodnju telekomunikacijskih sustava i uređaja | 0,8574 |

[72] Šošić I., Serder V., Uvod u statistiku, Školska knjiga, Zagreb, 2002.

| | |
|---|---|
| Đuro Đaković Grupa d.d. | 0,8326 |
| Adris grupa d.d.za upravljanje i ulaganje | 0,8150 |
| Luka Rijeka d.d. za usluge u pomorskom prometu, lučke usluge. skladištenje roba i špediciju | 0,7807 |
| Tankerska Next Generation d.d. | 0,7392 |
| INA-industrija nafte d.d. | 0,7297 |
| Hrvatski Telekom d.d. | 0,7278 |
| Viro tvornica šećera d.d. | 0,6935 |
| Atlantska plovidba d.d. | 0,6369 |
| Arena Hospitality Group d.d. za turizam i ugostiteljstvo | 0,4977 |
| Imperial hoteljerstvo, ugostiteljstvo i turizam d.d. | 0,4754 |
| Luka Ploče d.d. | 0,4209 |
| Atlantic Grupa d.d. | 0,4135 |
| AD Plastik d.d. za proizvodnju dijelova i pribora za motorna vozila i proizvoda iz plastičnih masa | 0,3884 |
| Medika d.d. | 0,2688 |
| Dukat mliječna industrija dioničko društvo | 0,2509 |
| Liburnia Riviera Hoteli d.d. | 0,2483 |
| Kraš, prehrambena industrija, d.d. | 0,1845 |
| Auto Hrvatska d.d. | 0,1676 |
| Institut IGH d.d. | 0,0491 |
| Brodogradilište Viktor Lenac d.d. | 0,0284 |
| Končar - distributivni i specijalni transformatori d.d. | -0,1972 |
| Uljanik d. d. | -1,6778 |

Izvor: Izračun autora

Priložena tablica prikazuje da je vrijednost dionice sedam poduzeća iz uzorka bilo volatilnije od indeksa tržišta (Crobex-a). S druge strane, Končar - distributivni i specijalni transformatori d.d. i Uljanik d. d. imaju negativan predznak beta koeficijenta, što znači da se vrijednost njihove dionice kretala u suprotnom smjeru od smjera tržišta.

### 5.2. Opis radnih hipoteza

Prva hipoteza: (H1)

Financijski izvještaji korporacija listani na Zagrebačkoj burzi koje ostvaruju bolje poslovne rezultate razumljiviji su od financijskih izvještaja korporacija s lošijim poslovnim rezultatima. Korporacije koje ostvaruju bolje poslovne rezultate više ulažu u kvalitetu financijskog izvještavanja.

Druga hipoteza: (H2)

Postoji veza između razumljivosti financijskih izvještaja i različitih grana industrije. Korporacije u granama industrije kod kojih postoji nizak rizik ulaganja manje pažnje pridaju razumljivosti financijskih izvještaja u odnosu na korporacije u granama industrije kod kojih je rizik značajan.

Treća hipoteza: (H3)

Korporacije čijim se dionicama više trguje na burzi imaju viši stupanj razumljivosti financijskih izvještaja. S obzirom da financijski izvještaji korporacije predstavljaju temelj za ulaganje u istu, za očekivati je da će korporacije čiji su financijski izvještaji okarakterizirani kao razumljivi imati veći promet dionica na burzi.

Četvrta hipoteza: (H4)

Korporacije koje imaju viši stupanj razumljivosti financijskih izvještaja imaju nižu volatilnost cijene dionice. Viši stupanj razumljivosti financijskih izvještaja ulijeva veću sigurnost investitorima, te samim time dovodi do nižeg stupnja volatilnosti cijena dionica korporacija.

U nastavku ćemo prikazati rezultate izvedenih hipoteza.

Zaključak o hipotezama donijeti će se na temelju empirijske signifikantnosti koja iznosi 5%. Ako je empirijska vrijednost $\alpha^* > 5\%$ donijet će se zaključak da ne postoji statistički značajna veza između cloze indeksa razumljivosti pojedine grupe i promatranih varijabli. Ako je empirijska vrijednost $\alpha^* < 5\%$ donijet će se zaključak da postoji statistički značajna veza između cloze indeksa pojedine grupe ispitanika i promatranih varijabli.

### 5.3. Rezultati istraživanja

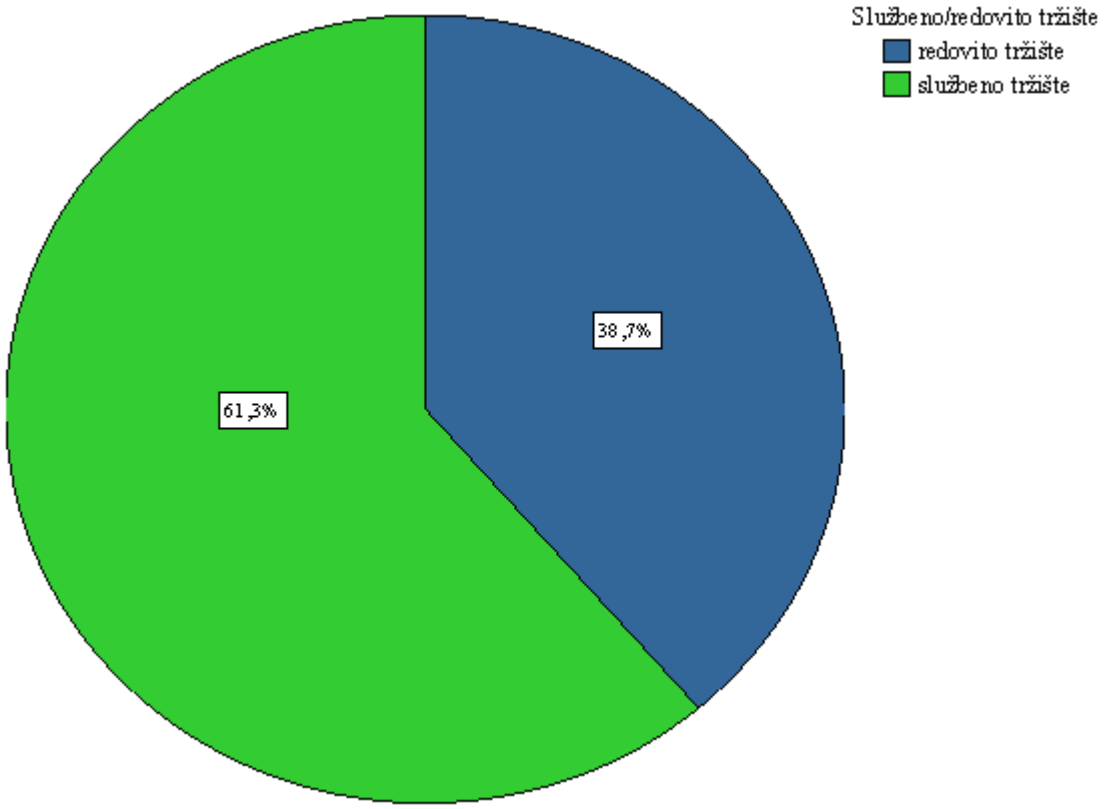
Na Zagrebačkoj burzi kotira 29 poduzeća na službenim tržištu i 98 poduzeća na redovitom tržištu. U uzorak je odabrano ukupno 31 poduzeće što je prikazano u tablici 14.

**Tablica 14. Struktura dioničkih društava iz uzorka prema vrsti tržišta**

| Vrsta tržišta | Broj d.d. | Postotak uzorka | Postotak osnovnog skupa |
|---|---|---|---|
| Redovito tržište | 12 | 38,7 | 12,2 |
| Službeno tržište | 19 | 61,3 | 65,5 |
| Ukupno | 31 | 100,0 | - |

Izvor: Prikaz autora

Prikupljeni su podaci za 19 dioničkih društava uvrštenih na službeno tržište (61,3%) i 12 korporacija uvrštenih na redovito tržište (38,7%), što je u nastavku prikazano i u grafu 1.




**Graf 1. Struktura dioničkih društava iz uzorka prema vrsti tržišta**

Izvor: Prikaz autora

Na temelju provedenoga empirijskog istraživanja i definiranog modela ocjenjivanja cloze razumljivosti, dobiveni su indeksi razumljivosti financijskih izvještaja. U tablici 15. prikazani su indeksi razumljivosti za 30 diplomiranih ekonomista koji rade na poslovima računovodstva

i financija i 30 ispitanika koji nisu završili ekonomski fakultet i ne rade poslove vezane uz financije i računovodstvo.

**Tablica 15. Osnovna statistička obilježja cloze razumljivosti financijskih izvještaja**

| | Cloze postupak razumljivosti - dipl.ekonomisti | Cloze postupak razumljivosti – neekonomisti |
|---|---|---|
| Broj opservacija | 31 | 31 |
| Aritmetička sredina | 0,54 | 0,39 |
| Medijan | 0,51 | 0,37 |
| Standardna devijacija | 0,13 | 0,13 |
| Najniža vrijednost | 0,35 | 0,22 |
| Najviša vrijednost | 0,84 | 0,70 |

Izvor: Prikaz autora

Kao što je i bilo očekivano, diplomirani ekonomisti imali su veći indeks razumljivosti (0,54 ili 54%) u odnosu na ispitanike koji nisu ekonomske struke i ne rade na poslovima financija i računovodstva (0,39 ili 39%). Raspon indeksa razumljivosti je od 0 do 1 gdje 0 znači potpunu nerazumljivost a 1 savršenu razumljivost izvještaja. Kod ispitanih diplomiranih ekonomista je maksimalni indeks razumljivosti iznosio 0,84 (84%) a minimalni 0,35 (35%) dok je kod ispitanih neekonomista maksimalni indeks razumljivosti iznosio 0,70 (70%) a minimalni 0,22 (22%).

U tablici 16. prikazani su podaci deskriptivne statistike za stopu povrata imovine, stopu povrata kapitala, beta koeficijent i promet dionicama u kunama na Zagrebačkoj burzi. Navedeni podaci dovodit će se u vezu sa zavisnim varijablama indeksa cloze razumljivosti za grupu diplomiranih ekonomista i za grupu neekonomista.

**Tablica 16. Osnovna statistička obilježja stope povrata imovine – ROA, stope povrata kapitala – ROE, beta koeficijenta i prometa dionicama u kunama na Zagrebačkoj burzi**

| | Stopa povrata imovine - ROA | Stopa povrata kapitala - ROE | Beta koeficijent | Promet |
|---|---|---|---|---|
| Broj opservacija | 31 | 31 | 31 | 31 |
| Aritmetička sredina | 0,03 | 0,10 | 0,73 | 41.159.198,84 |
| Medijan | 0,04 | 0,07 | 0,69 | 15.436.999,00 |
| Standardna devijacija | 0,05 | 0,57 | 1,08 | 73.448.138,57 |
| Najniža vrijednost | -0,10 | -1,93 | -1,68 | 79.302,00 |
| Najviša vrijednost | 0,14 | 2,13 | 5,51 | 356.689.146,00 |

Izvor: Izračun autora

Prosječna stopa povrata imovine u uzorku iznosi 0,03, dok prosječna stopa povrata kapitala

iznosi 0,10. Prosječni beta koeficijent dionica iz uzorka iznosi 0,73, a prosječan promet po dionici je 41.159.198,84 kn.

U tablici 17. prikazani su rezultati Kolmogorov-Smirnovljevog testa kojim se provjerava slijede li varijable stopa povrata imovine – ROA, stopa povrata kapitala – ROE, indeks razumljivosti kod diplomiranih ekonomista i indeks razumljivosti kod neekonomista normalnu distribuciju.

**Tablica 17. Kolmogorov-Smirnovljev test normaliteta distribucije**

| | Stopa povrata imovine - ROA | Stopa povrata kapitala - ROE | Cloze postupak razumljivosti - dipl.oec. | Cloze postupak razumljivosti - neekonomisti |
|---|---|---|---|---|
| Broj opservacija | 31 | 31 | 31 | 31 |
| Z – testna vrijednost | 0,907 | 1,728 | 0,740 | 0,987 |
| Signifikantnost (dvostrani test) | 0,384 | 0,005 | 0,644 | 0,285 |

Izvor: Izračun autora

Kolmogorov-Smirnovljev test pokazuje da stopa povrata imovine – ROA, indeks razumljivosti kod diplomiranih ekonomista i indeks razumljivosti kod neekonomista, slijede normalnu distribuciju ($\alpha^*>0,05$) dok stopa povrata kapitala – ROE ne slijedi normalnu distribuciju ($\alpha^*=0,005<0,05$) pa se kod stope povrata imovine – ROA može koristiti koeficijent linearne korelacije a kod stope povrata kapitala – ROE treba primijeniti neparametrijsku metodu – koeficijent korelacije ranga pri testiranju hipoteze $H_1$.

U tablici 18. prikazani su koeficijenti korelacije između stope povrata imovine i stope povrata kapitala s jedne strane i indeksa cloze postupka razumljivosti kod diplomiranih ekonomista s druge strane.

**Tablica 18. Koeficijenti korelacije između stope povrata imovine, stope povrata kapitala i indeksa cloze postupka razumljivosti kod diplomiranih ekonomista**

| | | Cloze postupak razumljivosti - dipl.oec. |
|---|---|---|
| Stopa povrata imovine - ROA | Pearsonov koeficijent linearne korelacije | 0,295 |
| | Signifikantnost (dvostrani test) | 0,107 |
| | Broj opservacija | 31 |
| Stopa povrata kapitala - ROE | Spearmanov koeficijent korelacije | 0,093 |
| | Signifikantnost (dvostrani test) | 0,617 |
| | Broj opservacija | 31 |

Izvor: Izračun autora

Koeficijenti korelacije pokazuju da ne postoji statistički značajna povezanost između stope povrata imovine i stope povrata kapitala s jedne strane i cloze indeksa razumljivosti za ekonomiste s druge strane ($\alpha^* > 0,05$). Iz prethodno navedenog može se zaključiti da se $H_1$ ne prihvaća (za ekonomiste).

U tablici 19. prikazani su koeficijenti korelacije između stope povrata imovine i stope povrata kapitala s jedne strane i indeksa cloze postupka razumljivosti kod neekonomista s druge strane.

**Tablica 19. Koeficijenti korelacije između stope povrata imovine i stope povrata kapitala i indeksa cloze postupka razumljivosti kod neekonomista**

| | | Cloze postupak razumljivosti - neekonomisti |
|---|---|---|
| Stopa povrata imovine - ROA | Pearsonov koeficijent linearne korelacije | 0,226 |
| | Signifikantnost (dvostrani test) | 0,222 |
| | Broj opservacija | 31 |
| Stopa povrata kapitala - ROE | Spearmanov koeficijent korelacije | -0,013 |
| | Signifikantnost (dvostrani test) | 0,945 |
| | Broj opservacija | 31 |

Izvor: Izračun autora

Pearsonov koeficijent linearne korelacije pokazuje da ne postoji statistički značajna povezanost između stope povrata imovine i stope povrata kapitala s jedne strane i cloze postupka razumljivosti kod neekonomista s druge strane ($\alpha^* > 0,05$). Iz prethodno navedenog može se zaključiti da se $H_1$ ne prihvaća ni za neekonomiste.

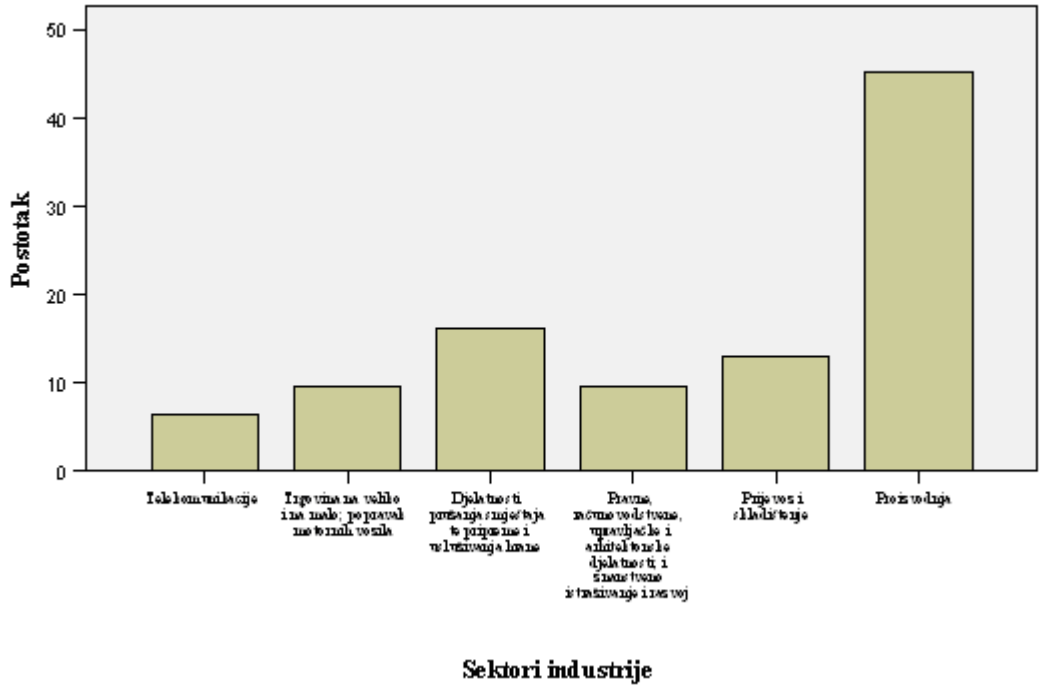
Razdioba dioničkih društava iz uzorka po sektorima industrije prikazana je u tablici 20.

**Tablica 20. Razdioba dioničkih društava iz uzorka po sektorima industrije**

| | Broj d.d. | Postotak d.d. |
|---|---|---|
| Telekomunikacije | 2 | 6,45 |
| Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila | 3 | 9,68 |
| Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | 5 | 16,13 |
| Pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti; i znanstveno istraživanje i razvoj | 3 | 9,68 |
| Prijevoz i skladištenje | 4 | 12,90 |
| Proizvodnja | 14 | 45,16 |
| Ukupno | 31 | 100,00 |

Izvor: Izračun autora

Poduzeća su podijeljena na šest industrijskih sektora: telekomunikacije, trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila, djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane; pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti; i znanstveno istraživanje i razvoj; prijevoz i skladištenje; i proizvodnja. Najviše poduzeća je iz proizvodnog sektora (14 poduzeća, odnosno 45,16%). Navedeno prikazuje i graf 2.




**Graf 2. Razdioba poduzeća po sektorima industrije**

Izvor: Prikaz autora

U tablici 21. prikazani su rezultati Kolmogorov-Smirnovljevog testa kojim se provjerava slijedi li indeks cloze postupka razumljivosti kod diplomiranih ekonomista i indeks cloze postupka razumljivosti kod neekonomista, normalnu distribuciju.

**Tablica 21. Kolmogorov-Smirnovljev test normaliteta distribucije**

| | Cloze postupak razumljivosti - dipl.oec. | Cloze postupak razumljivosti – neekonomisti |
|---|---|---|
| Broj opservacija | 31 | 31 |
| Z – testna vrijednost | 0,740 | 0,987 |
| Signifikantnost (dvostrani test) | 0,644 | 0,285 |

Izvor: Izračun autora

Kolmogorov-Smirnovljev test normaliteta distribucije pokazuje da indeks cloze postupka razumljivosti kod diplomiranih ekonomista i indeks cloze postupka razumljivosti kod

neekonomista, slijede normalnu distribuciju (α*>0,05), pa se može primijeniti analiza varijance za testiranje hipoteze $H_2$.

Prosječni indeksi razumljivosti za ekonomiste po sektorima prikazani su u tablici 22.

**Tablica 22. Aritmetička sredina i standardna devijacija cloze postupka razumljivosti za ekonomiste po sektorima**

Cloze postupak razumljivosti - dipl.oec.

| Sektori industrije | Broj opservacija | Aritmetička sredina | Standardna devijacija |
|---|---|---|---|
| Telekomunikacije | 2 | 0,77 | 0,10 |
| Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila | 3 | 0,53 | 0,10 |
| Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | 5 | 0,58 | 0,11 |
| Pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti; i znanstveno istraživanje i razvoj | 3 | 0,54 | 0,12 |
| Prijevoz i skladištenje | 4 | 0,41 | 0,06 |
| Proizvodnja | 14 | 0,52 | 0,12 |
| Ukupno | 31 | 0,54 | 0,13 |

Izvor: Izračun autora

Najveći prosječni indeks razumljivosti za ekonomiste je u sektoru telekomunikacija (0,77), dok je najmanji indeks prikazan u sektoru prijevoza i skladištenja (0,41).

U tablici 23. prikazani su rezultati analize varijance kojom se testira postoji li statistički značajna razlika u indeksu razumljivosti za ekonomiste između sektora.

**Tablica 23. F-test za provjeru značajnosti razlika između aritmetičkih sredina indeksa razumljivosti za ekonomiste**

Cloze postupak razumljivosti - dipl.oec.

| | Zbroj kvadrata odstupanja od AS | Stupnjevi slobode | Sredina kvadrata odstupanja od AS | F-omjer | Signifikantnost |
|---|---|---|---|---|---|
| Između sektora | 0,182 | 5 | 0,036 | 3,046 | 0,028 |
| Unutar sektora | 0,299 | 25 | 0,012 | | |
| Ukupno | 0,481 | 30 | | | |

Izvor: Izračun autora

Iz priložene tablice može se zaključiti da postoji statistički značajna razlika između aritmetičkih sredina indeksa razumljivosti za ekonomiste po sektorima (α*=0,028<0,05), što potvrđuje hipotezu $H_2$.

Pomoću Scheffe post-hoc testa provjerit će se između kojih sektora postoji statistički značajna razlika što prikazuje tablica 24.

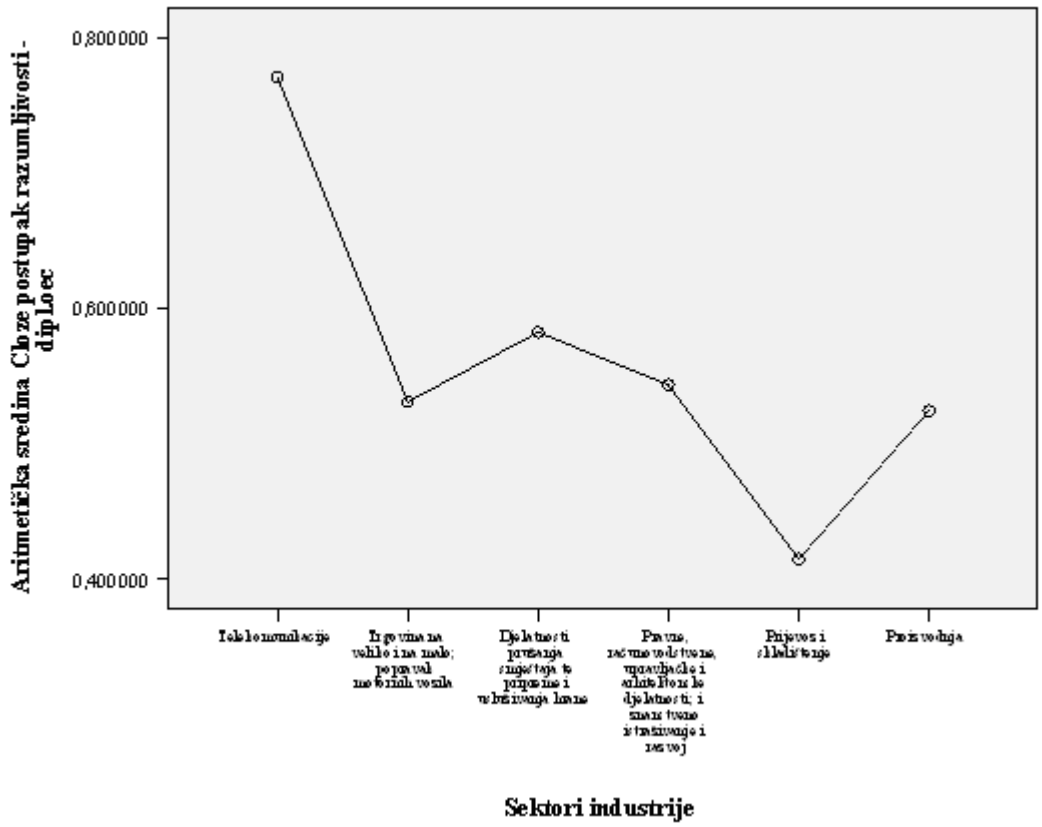
**Tablica 24. Scheffe post-hoc test**

| (I) Sektori industrije | (J) Sektori industrije | Aritmetička sredina razlike **(I-J)** | Signifikantnost |
|---|---|---|---|
| **Telekomunikacije** | Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila | 0,240 | 0,358 |
| | Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | 0,189 | 0,528 |
| | Pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti; i znanstveno istraživanje i razvoj | 0,227 | 0,417 |
| | **Prijevoz i skladištenje** | **0,356 (*)** | **0,037** |
| | Proizvodnja | 0,247 | 0,154 |
| Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila | Telekomunikacije | -0,240 | 0,358 |
| | Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | -0,051 | 0,994 |
| | Pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti; i znanstveno istraživanje i razvoj | -0,013 | 1,000 |
| | Prijevoz i skladištenje | 0,116 | 0,853 |
| | Proizvodnja | 0,006 | 1,000 |
| Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | Telekomunikacije | -0,189 | 0,528 |
| | Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila | 0,051 | 0,994 |
| | Pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti; i znanstveno istraživanje i razvoj | 0,039 | 0,998 |
| | Prijevoz i skladištenje | 0,168 | 0,413 |
| | Proizvodnja | 0,058 | 0,956 |
| Pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti; i znanstveno istraživanje i razvoj | Telekomunikacije | -0,227 | 0,417 |
| | Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila | 0,013 | 1,000 |
| | Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | -0,039 | 0,998 |
| | Prijevoz i skladištenje | 0,129 | 0,791 |
| | Proizvodnja | 0,019 | 1,000 |
| **Prijevoz i skladištenje** | **Telekomunikacije** | **-0,356 (*)** | **0,037** |
| | Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila | -0,116 | 0,853 |
| | Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | -0,168 | 0,413 |
| | Pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti; i znanstveno istraživanje i razvoj | -0,129 | 0,791 |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | Proizvodnja | -0,110 | 0,681 |
| Proizvodnja | Telekomunikacije | -0,247 | 0,154 |
| | Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila | -0,006 | 1,000 |
| | Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | -0,058 | 0,956 |
| | Pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti; i znanstveno istraživanje i razvoj | -0,019 | 1,000 |
| | Prijevoz i skladištenje | 0,110 | 0,681 |

Izvor: Izračun autora

Iz priložene tablice može se zaključiti da je aritmetička sredina cloze indeksa razumljivosti za ekonomiste u sektoru prijevoza i skladištenja statistički značajno manja u odnosu na sektor telekomunikacija što se vidi iz negativnog predznaka razlike aritmetičkih sredina ($\alpha^*=0,037<0,05$). Navedeno se vidi i iz grafa 3.




**Graf 3. Aritmetičke sredine indeksa razumljivosti za ekonomiste po sektorima industrije**

Izvor: Prikaz autora

Prosječni indeksi razumljivosti za neekonomiste po svim sektorima prikazani su u tablici 25.

**Tablica 25. Aritmetička sredina i standardna devijacija cloze indeksa razumljivosti za neekonomiste po sektorima**

Cloze postupak razumljivosti -neekonomisti

| Sektori industrije | Broj opservacija | Aritmetička sredina | Standardna devijacija |
|---|---|---|---|
| Telekomunikacije | 2 | 0,65 | 0,03 |
| Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila | 3 | 0,40 | 0,14 |
| Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | 5 | 0,36 | 0,07 |
| Pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti; i znanstveno istraživanje i razvoj | 3 | 0,44 | 0,12 |
| Prijevoz i skladištenje | 4 | 0,30 | 0,06 |
| Proizvodnja | 14 | 0,39 | 0,13 |
| Ukupno | 31 | 0,39 | 0,13 |

Izvor: Izračun autora

Najveći prosječni indeks razumljivosti za neekonomiste je u sektoru telekomunikacija (0,65), dok je najmanji indeks prikazan u sektoru prijevoza i skladištenja (0,30).

U tablici 26. prikazani su rezultati analize varijance kojom se testira postoji li statistički značajna razlika u indeksu razumljivosti za neekonomiste između sektora.

**Tablica 26. F-test za provjeru značajnosti razlika između aritmetičkih sredina indeksa razumljivosti za neekonomiste**

Cloze postupak razumljivosti -neekonomisti

| | Zbroj kvadrata odstupanja od AS | Stupnjevi slobode | Sredina kvadrata odstupanja od AS | F-omjer | Signifikantnost |
|---|---|---|---|---|---|
| Između sektora | 0,180 | 5 | 0,036 | 2,679 | 0,045 |
| Unutar sektora | 0,336 | 25 | 0,013 | | |
| Ukupno | 0,517 | 30 | | | |

Izvor: Izračun autora

Iz priložene tablice može se zaključiti da postoji statistički značajna razlika između aritmetičkih sredina indeksa razumljivosti za neekonomiste po sektorima ($\alpha^*=0,045<0,05$), što potvrđuje hipotezu $H_2$.

Pomoću Scheffe post-hoc testa provjerit će se između kojih sektora postoji statistički značajna razlika što prikazuje tablica 27.

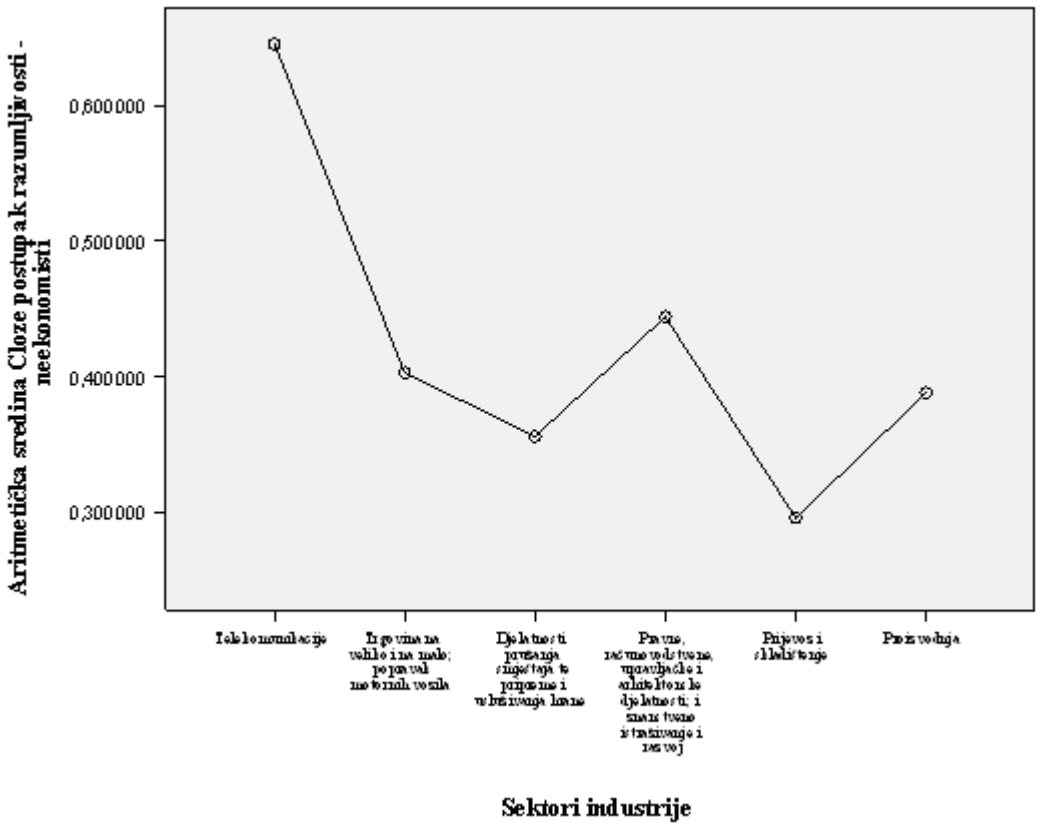
## Tablica 27. Scheffe post-hoc test

| (I) Sektori industrije | (J) Sektori industrije | Aritmetička sredina razlike **(I-J)** | Signifikantnost |
|---|---|---|---|
| **Telekomunikacije** | Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila | 0,242 | 0,412 |
| | Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | 0,289 | 0,154 |
| | Pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti; i znanstveno istraživanje i razvoj | 0,201 | 0,613 |
| | **Prijevoz i skladištenje** | **0,349** | **0,064** |
| | Proizvodnja | 0,257 | 0,166 |
| Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila | Telekomunikacije | -0,242 | 0,412 |
| | Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | 0,047 | 0,997 |
| | Pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti; i znanstveno istraživanje i razvoj | -0,041 | 0,999 |
| | Prijevoz i skladištenje | 0,107 | 0,913 |
| | Proizvodnja | 0,015 | 1,000 |
| Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | Telekomunikacije | -0,289 | 0,154 |
| | Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila | -0,047 | 0,997 |
| | Pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti; i znanstveno istraživanje i razvoj | -0,088 | 0,952 |
| | Prijevoz i skladištenje | 0,060 | 0,987 |
| | Proizvodnja | -0,032 | 0,998 |
| Pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti; i znanstveno istraživanje i razvoj | Telekomunikacije | -0,201 | 0,613 |
| | Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila | 0,041 | 0,999 |
| | Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | 0,088 | 0,952 |
| | Prijevoz i skladištenje | 0,148 | 0,730 |
| | Proizvodnja | 0,056 | 0,988 |
| **Prijevoz i skladištenje** | Telekomunikacije | **-0,349** | **0,064** |
| | Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila | -0,107 | 0,913 |
| | Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | -0,060 | 0,987 |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | Pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti; i znanstveno istraživanje i razvoj | -0,148 | 0,730 |
| | Proizvodnja | -0,092 | 0,850 |
| Proizvodnja | Telekomunikacije | -0,257 | 0,166 |
| | Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila | -0,015 | 1,000 |
| | Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane | 0,032 | 0,998 |
| | Pravne, računovodstvene, upravljačke i arhitektonske djelatnosti; i znanstveno istraživanje i razvoj | -0,056 | 0,988 |
| | Prijevoz i skladištenje | 0,092 | 0,850 |

Izvor: Izračun autora

Scheffe post-hoc test zbog svoje striktnosti, kao i zbog signifikantnosti F-testa koja je jako blizu 5 posto, ne pokazuje statistički značajnu razliku između pojedinih sektora u indeksu razumljivosti za neekonomiste. Međutim, pri razini signifikantnosti od 10 posto, test pokazuje da je aritmetička sredina indeksa razumljivosti za neekonomiste u sektoru prijevoza i skladištenja statistički značajno manja u odnosu na sektor telekomunikacija što se vidi iz negativnog predznaka razlike aritmetičkih sredina ($\alpha^*=0,064<0,1$). Navedeno je prikazano i u grafu 4.



**Graf 4. Aritmetičke sredine indeksa razumljivosti za neekonomiste po sektorima industrije**

Izvor: Prikaz autora

U tablici 28. prikazani su rezultati Kolmogorov-Smirnovljevog testa kojim se provjerava slijede li varijable promet dionicama u kunama na Zagrebačkoj burzi, indeks cloze postupka razumljivosti kod diplomiranih ekonomista i indeks cloze postupka kod neekonomista, normalnu distribuciju.

**Tablica 28. Kolmogorov-Smirnovljev test normaliteta distribucije**

| | Promet | Cloze postupak razumljivosti - dipl.oec. | Cloze postupak razumljivosti – neekonomisti |
|---|---|---|---|
| Broj opservacija | 31 | 31 | 31 |
| Kolmogorov-Smirnov Z | 1,703 | 0,740 | 0,987 |
| Signifikantnost (dvostrani test) | 0,006 | 0,644 | 0,285 |

Izvor: Izračun autora

Kolmogorov-Smirnovljev test normaliteta distribucije pokazuje da indeks cloze postupka razumljivosti kod diplomiranih ekonomista i indeks cloze postupka razumljivosti kod neekonomista, slijede normalnu distribuciju ($\alpha^*>0,05$), no promet dionicama u kunama na Zagrebačkoj burzi se statistički značajno razlikuje od normalne distribucije ($\alpha^*=0,006<0,05$), pa će se primijeniti neparametrijska metoda za testiranje hipoteze $H_3$ prikazana u sljedećoj tablici.

**Tablica 29. Koeficijenti korelacije ranga između prometa dionica u kn na Zagrebačkoj burzi i indeksa cloze postupka razumljivosti kod ekonomista**

| | | Cloze postupak razumljivosti - dipl.oec. |
|---|---|---|
| Promet | Spearmanov koeficijent korelacije | 0,377(*) |
| | Signifikantnost (dvostrani test) | 0,037 |
| | Broj opservacija | 31 |

Izvor: Izračun autora

Spearmanov koeficijent korelacije pokazuje da postoji statistički značajna pozitivna povezanost između prometa dionicama poduzeća i indeksa cloze postupka razumljivosti kod ekonomista ($\rho=0,377$; $\alpha^*=0,037 < 0,05$). Iz prethodno navedenog može se zaključiti da se $H_3$ za ekonomiste prihvaća.

U sljedećoj tablici prikazana je povezanost ranga između prometa dionica u kn na

Zagrebačkoj burzi i indeksa cloze postupka razumljivosti kod neekonomista.

**Tablica 30. Koeficijenti korelacije ranga između prometa dionica u kn na Zagrebačkoj burzi i indeksa cloze postupka razumljivosti kod neekonomista**

| | | Cloze postupak razumljivosti - neekonomisti |
|---|---|---|
| Promet | Spearmanov koeficijent korelacije | 0,167 |
| | Signifikantnost (dvostrani test) | 0,369 |
| | Broj opservacija | 31 |

Izvor: Izračun autora

Spearmanov koeficijent korelacije pokazuje da ne postoji statistički značajna povezanost između prometa dionicama poduzeća i indeksa cloze postupka razumljivosti kod neekonomista ($\alpha^*>0,05$). Iz prethodno navedenog može se zaključiti da se $H_3$ za neekonomiste ne može prihvatiti.

U tablici 31. prikazani su rezultati Kolmogorov-Smirnovljevog testa kojim se provjerava slijede li beta koeficijenta, cloze postupak razumljivosti kod diplomiranih ekonomista i cloze postupak razumljivosti kod neekonomista, normalnu distribuciju.

**Tablica 31. Kolmogorov-Smirnovljev test normaliteta distribucije**

**One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test**

| | Beta koeficijent | Cloze postupak razumljivosti - dipl.oec. | Cloze postupak razumljivosti - neekonomisti |
|---|---|---|---|
| Broj opservacija | 31 | 31 | 31 |
| Kolmogorov-Smirnov Z | 1,337 | 0,740 | 0,987 |
| Signifikantnost (dvostrani test) | 0,056 | 0,644 | 0,285 |

Izvor: Izračun autora

Kolmogorov-Smirnovljev test normaliteta distribucije pokazuje da beta koeficijent, indeks cloze postupka razumljivosti kod diplomiranih ekonomista i indeks cloze postupka razumljivosti kod neekonomista, slijede normalnu distribuciju ($\alpha^*>0,05$), pa će se primijeniti parametrijska metoda za testiranje hipoteze $H_4$. Korišten je Pearsonov koeficijent linearne korelacije između apsolutne vrijednosti beta koeficijenta i indeksa razumljivosti za ekonomiste jer nižu volatilnost cijene imaju dionice čiji je beta koeficijent bliži nuli koji je prikazan u sljedećoj tablici.

**Tablica 32. Koeficijenti linearne korelacije između beta koeficijenta i cloze postupka razumljivosti kod ekonomista**

| | | Cloze postupak razumljivosti - dipl.oec. |
|---|---|---|
| Apsolutna vrijednost beta koeficijenta | Pearsonov koeficijent linearne korelacije | -0,019 |
| | Signifikantnost (dvostrani test) | 0,917 |
| | Broj opservacija | 31 |

Izvor: Izračun autora

Pearsonov koeficijent linearne korelacije pokazuje da ne postoji statistički značajna povezanost između apsolutne vrijednosti beta koeficijenta i indeksa cloze postupka razumljivosti kod ekonomista ($\alpha^* > 0,05$). Iz prethodno navedenog može se zaključiti da se $H_4$ ne prihvaća za ekonomiste, no predznak dobivenog koeficijenta korelacije ipak sugerira negativnu vezu između volatilnosti cijene i indeksa razumljivosti. Postoji mogućnost da bi odabirom većeg uzorka hipoteza bila potvrđena.

U narednoj tablici prikazana je povezanost između apsolutne vrijednosti beta koeficijenta i cloze postupka razumljivosti kod neekonomista.

**Tablica 33. Koeficijenti linearne korelacije između beta koeficijenta i cloze postupka razumljivosti kod neekonomista**

| | | Cloze postupak razumljivosti - neekonomisti |
|---|---|---|
| Apsolutna vrijednost beta koeficijenta | Pearsonov koeficijent linearne korelacije | -0,044 |
| | Signifikantnost (dvostrani test) | 0,815 |
| | Broj opservacija | 31 |

Izvor: Izračun autora

Pearsonov koeficijent linearne korelacije pokazuje da ne postoji statistički značajna povezanost između apsolutne vrijednosti beta koeficijenta i indeksa cloze postupka razumljivosti kod neekonomista ($\alpha^* > 0,05$). Iz prethodno navedenog može se zaključiti da se $H_4$ ne prihvaća ni za neekonomiste, no predznak dobivenog koeficijenta korelacije također sugerira negativnu vezu između volatilnosti cijene i indeksa razumljivosti. Odabir većeg uzorka mogao bi dovesti do prihvaćanja hipoteze.

Kako bi se istražilo koje varijable statistički značajno utječu na indeks razumljivosti može se koristiti model višestruke linearne regresije u kojem su kao regresori odabrane sve

potencijalno važne varijable: stopa povrata imovine, stopa povrata kapitala, promet dionicama u kunama, beta koeficijent te *dummy* varijable koje indiciraju pripadnost određenom sektoru industrije. Kao zavisna varijabla odabran je indeks razumljivosti za ekonomiste. Zatim su se korištenjem *backward*[73] metode eliminirale suvišne varijable što je prikazano u sljedećim tablicama.

**Tablica 34. Koeficijent determinacije, korigirani koef. determinacije, vrijednost Durbin-Watsonovog testa modela višestruke regresije za indeks razumljivosti za ekonomiste**

| Koeficijent determinacije | Korigirani koef. determinacije | Durbin-Watsonov test |
|---|---|---|
| 0,352 | 0,306 | 1,376 |

Izvor: Izračun autora

Eliminiranjem suvišnih varijabli su od početno odabranih nezavisnih varijabli u modelu konačno ostale dvije *dummy* varijable pripadnosti sektorima telekomunikacija i sektora prijevoza i skladištenja. Protumačenost indeksa razumljivosti za ekonomiste ovim modelom nije visoka jer je korigirani koef. determinacije 0,306, što znači da je 30,6 posto varijabiliteta zavisne varijable objašnjeno primijenjenim modelom uz korekciju zbog gubitka stupnjeva slobode. Durbin-Watsonov test pokazuje da ne postoji problem negativne autokorelacije reziduala u ovom modelu, jer testna vrijednost iznosi 1,376 i manja je od kritične granice za dvije nezavisne varijable i 31 opažanje uz signifikantnost od 5% ($4-d_U=2,430$) dok se za postojanje pozitivne autokorelacije ne može donijeti sud jer je testna vrijednost Durbin-Watsonovog testa između kritičnih granica $d_L$ i $d_U$ ($d_L<1,376< d_U$; $d_L=1,297$; $d_U=1,570$). U ovom modelu ne postoji niti problem multikolinearnosti jer je faktor inflacije varijance manji od 5 (VIF=1,01).

U narednoj tablici prikazani su rezultati testiranja značajnosti regresijskog modela u cjelini F-testom.

**Tablica 35. Testiranje značajnosti modela višestruke regresije za indeks razumljivosti za ekonomiste**

| | Zbroj kvadrata odstupanja od AS | Stupnjevi slobode | Sredina kvadrata odstupanja od AS | F omjer | Signifikantnost modela |
|---|---|---|---|---|---|
| Protumačeno | 0,169 | 2 | 0,085 | 7,613 | 0,002 |
| Neprotumačeno | 0,312 | 28 | 0,011 | | |
| Ukupno | 0,481 | 30 | | | |

Izvor: Izračun autora

[73] Rozga, A., 1994. „Statistička analiza“, Split, Ekonomski fakultet Split.

Ocijenjeni regresijski model značajan je kao cjelina jer je izračunani F-omjer 7,613, s rezultirajućom signifikantnošću manjom od 1% (α*=0,002<0,01).

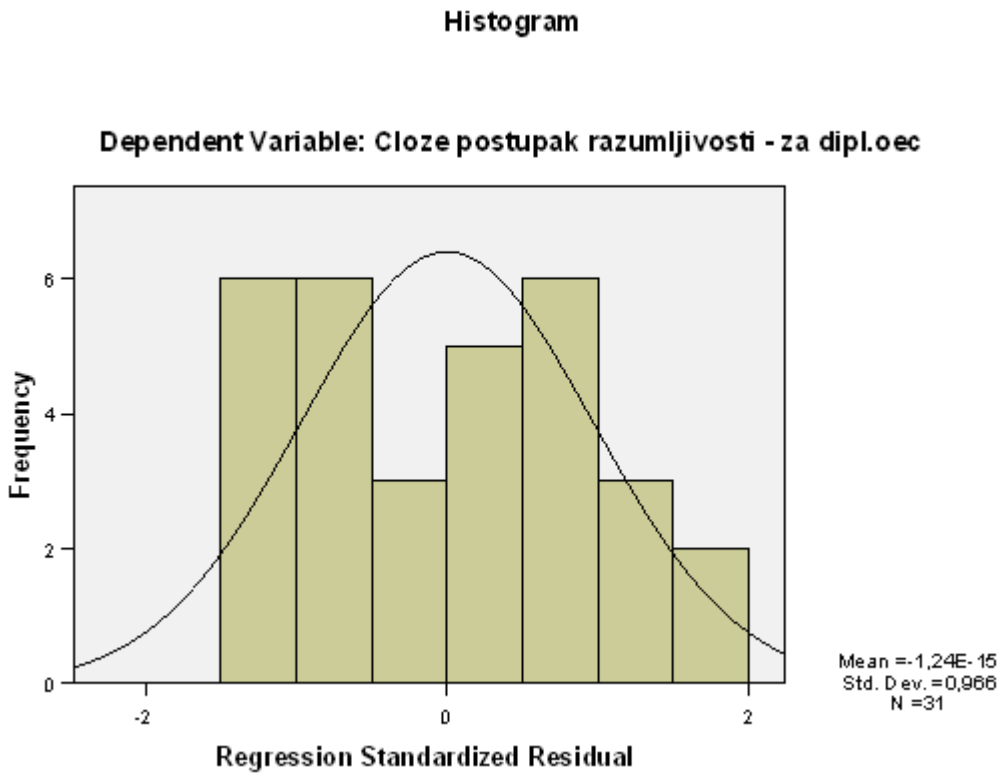
**Tablica 36. Ocijenjeni parametri modela višestruke regresije za indeks razumljivosti za ekonomiste**

| | Nestandard. koeficijenti | Standardne pogreške | t-omjeri | Signifikantnost | VIF |
|---|---|---|---|---|---|
| Konstanta | 0,539 | 0,021 | 25,536 | 0,000 | |
| Telekomunikacije | 0,232 | 0,078 | 2,991 | 0,006 | 1,010 |
| Prijevoz i skladištenje | -0,124 | 0,057 | -2,191 | 0,037 | 1,010 |

Izvor: Izračun autora

Ocijenjeni parametar uz *dummy* varijablu telekomunikacije je statistički značajan uz signifikantnost manju od 1% (α*=0,006<0,01) i pozitivan (0,232) što pokazuje da je indeks razumljivosti za ekonomiste prosječno veći za 0,232 indeksna poena u poduzećima iz sektora telekomunikacija *(ceteris paribus)* a parametar uz *dummy* varijablu prijevoz i skladištenje je također statistički značajan (α*=0,037<0,05) i negativan (-0,124) što pokazuje da je indeks razumljivosti za ekonomiste prosječno manji za 0,124 indeksna poena u poduzećima iz sektora prijevoz i skladištenje *(ceteris paribus)*. U ovom modelu ne postoji problem multikolinearnosti jer je faktor inflacije varijance manji od 5 (VIF=1,01).
Prema ovom regresijskom modelu prihvaća se samo $H_2$ hipoteza za indeks razumljivosti za ekonomiste.

Reziduali su također testirani na normalnost uporabom Komolgorov-Smirnov testa, koji pokazuje da reziduali slijede normalnu distribuciju (α*=0,357>0,05) pa možemo zaključiti da u ovom modelu ne postoji problem heteroskedastičnosti reziduala što potvrđuje i graf 5 jer standardizirani reziduali imaju očekivanje približno jednako ništici i standardnu devijaciju 0,966≈1.




**Graf 5. Histogram standardiziranih reziduala**
Izvor: Prikaz autora

Sličan model višestruke regresije je korišten i za zavisnu varijablu indeks razumljivosti za neekonomiste što prikazuju sljedeće tablice.

**Tablica 37. Koeficijent determinacije, korigirani koef. determinacije, vrijednost Durbin-Watsonovog testa modela višestruke regresije za indeks razumljivosti za neekonomiste**

| Koeficijent determinacije | Korigirani koef. determinacije | Durbin-Watsonov test |
|---|---|---|
| 0,260 | 0,235 | 1,838 |

Izvor: Izračun autora

Eliminiranjem suvišnih varijabli je od početno odabranih nezavisnih varijabli u modelu konačno ostala *dummy* varijabla pripadnost sektoru telekomunikacija kao jedina statistički značajna nezavisna varijabla. Protumačenost indeksa razumljivosti za neekonomiste ovim modelom nije visoka jer je korigirani koef. determinacije 0,235, što znači da je samo 23,5 posto varijabiliteta zavisne varijable objašnjeno primijenjenim modelom uz korekciju zbog gubitka stupnjeva slobode. Durbin-Watsonov test pokazuje da ne postoji problem autokorelacije reziduala u ovom modelu, jer je njegova testna vrijednost između kritičnih granica za jednu nezavisnu varijablu i 31 opažanje uz signifikantnost od 5% ($d_U$<1,838<4-$d_U$;

$d_L$=1,363; $d_U$=1,496; 4- $d_U$=2,504).

U narednoj tablici prikazani su rezultati testiranja značajnosti regresijskog modela u cjelini F-testom.

**Tablica 38. Testiranje značajnosti modela višestruke regresije za indeks razumljivosti za neekonomiste**

| | Zbroj kvadrata odstupanja od AS | Stupnjevi slobode | Sredina kvadrata odstupanja od AS | F omjer | Signifikantnost modela |
|---|---|---|---|---|---|
| Protumačeno | 0,135 | 1 | 0,135 | 10,211 | 0,003 |
| Neprotumačeno | 0,382 | 29 | 0,013 | | |
| Ukupno | 0,517 | 30 | | | |

Izvor: Izračun autora

Ocijenjeni regresijski model značajan je kao cjelina jer je izračunani F-omjer 10,211, s rezultirajućom signifikantnošću manjom od 1% (α*=0,003<0,01).

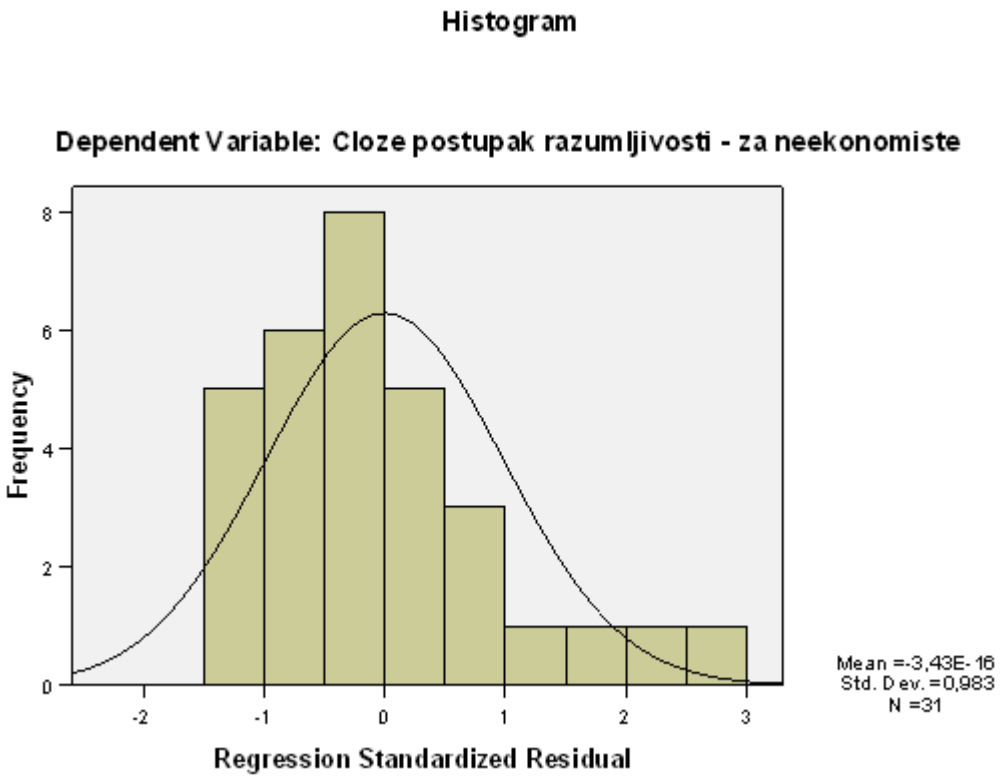
**Tablica 39. Ocijenjeni parametri modela višestruke regresije za indeks razumljivosti za neekonomiste**

| | Nestandard. koeficijenti | Standardne pogreške | t-omjeri | Signifikantnost |
|---|---|---|---|---|
| (Konstanta) | 0,377 | 0,021 | 17,687 | 0,000 |
| Telekomunikacije | 0,268 | 0,084 | 3,196 | 0,003 |

Izvor: Izračun autora

Ocijenjeni parametar uz *dummy* varijablu telekomunikacije je statistički značajan uz signifikantnost manu od 1% (α*=0,003<0,01) i pozitivan (0,268) što pokazuje da je indeks razumljivosti za neekonomiste prosječno veći za 0,268 indeksna poena u poduzećima iz sektora telekomunikacija *(ceteris paribus)*. Prema ovom regresijskom modelu prihvaća se samo $H_2$ hipoteza za indeks razumljivosti za neekonomiste.

Reziduali su također testirani na normalnost uporabom Komolgorov-Smirnov testa, koji pokazuje da reziduali slijede normalnu distribuciju (α*=0,357>0,05) pa možemo zaključiti da u ovom modelu ne postoji problem heteroskedastičnosti reziduala što potvrđuje i graf 6 5 jer standardizirani reziduali imaju očekivanje približno jednako ništici i standardnu devijaciju 0,983≈1.




**Graf 6. Histogram standardiziranih reziduala**
Izvor: Prikaz autora

## 6. ZAKLJUČAK

U ovom istraživanju pokušalo se utvrditi da li na razumljivost financijskih izvještaja kod dvije grupe korisnika za različitim računovodstvenim znanjem utječe stopa povrata imovine testiranog poduzeća, stopa povrata kapitala, promet dionicama u kunama, volatilnost cijene dionice i pripadnost određenom sektoru industrije.

Istraživanje je pokazalo da postoji veza između razumljivosti financijskih izvještaja kod obje grupe ispitanika i različitih sektora industrije. Dokazano je da je cloze indeks razumljivosti prosječno veći za 0,232 indeksna poena za grupu diplomiranih ekonomista, odnosno 0,268 za grupu neekonomista kod poduzeća iz sektora telekomunikacija te da je cloze indeks razumljivosti prosječno manji za 0,124 indeksna poena za grupu ekonomista kod poduzeća iz sektora prijevoz i skladištenje. Također, istraživanjem razumljivosti financijskih izvještaja dokazano je da postoji statistički značajna pozitivna povezanost između prometa dionicama poduzeća u kunama i indeksa cloze postupka razumljivosti kod grupe diplomiranih ekonomista. Povezanost između prometa dionicama poduzeća u kunama i cloze indeksa razumljivosti kod grupe neekonomista nije dokazana.

Provedeno istraživanje nije dokazalo postojanje veze između stopa povrata imovine i stope povrata kapitala s jedne strane i indeksa razumljivosti za obje grupe s druge strane. Također, nije dokazana ni povezanost beta koeficijenta i cloze indeksa razumljivosti izvještaja za obje grupe također nije dokazana.

Kao uzorak za provedbu ovog istraživanja uzeta je 31 kompanija čije dionice kotiraju na službenom i redovnom tržištu Zagrebačke burze. Razlog zbog kojeg su uzeta odabrana dionička društva je što godišnji izvještaji kod ovakvih poduzeća imaju puno veću i važniju ulogu nego kod drugačije ustrojenih poduzeća.

Podaci potrebni za provedbu istraživanja uzeti su iz godišnjeg izvješća svakog poduzeća iz uzorka, jer je godišnje izvješće najvažniji oblik komunikacije poduzeća s javnosti. U sklopu godišnjeg izvješća analizirani su izvještaji poslovodstva u opsegu od 150 do 500 riječi. To optimalan broj riječi koji se može uzeti da bi se razumljivost mogla uspješno testirati. Ograničenje prilikom provedbe istraživanja ogleda se u vidu neujednačenosti godišnjih izvješća poduzeća listanih na Zagrebačkoj burzi, s obzirom da sva izvješća poslovodstva ne sadrže jednaku količinu podataka. Kod poduzeća kojima izvještaji poslovodstva nisu udovoljavali kriteriju raspona riječi od 150 do 500, uzimani su početni dijelovi izvješća.

Bitno ograničenje je i što u Hrvatskoj ovakva istraživanja nisu dovoljno i detaljno provedena kao što je slučaj u SAD-u, Velikoj Britaniji i Kanadi gdje postoji veliki broj provedenih istraživanja.

## LITERATURA


1. Adelberg, A.H., 1977. „Narrative Disclosures Contained in Financial Reports:An Empirical Evaluation of Their Understandability“, Ph.D. dissertation, City University of NewYork.
2. Adelberg, A.H., 1979. „A Methodology for Measuring the Understandability of Financial Report Messages“, ]ournal of Accounting Research, Vol. 17, No. 2., str. 565-592.
3. Aljifri, K., Hussainey, K., 2007. „The determinants of forward-looking information in annual reports of UAE companies“, Managerial Auditing Journal, Vol. 22., str. 881-894.
4. Aquino, M.R., 1969. „The Validity of the Miller-Coleman Readability Scale“, Reading Research Quarterly, Vol. 4 No.3, str. 342-357.
5. Arvidsson S., 2011. „Disclosure of non-financial information in the annual report: A management-team perspective“, Journal of Intellectual Capital, Vol. 12, No.2., str. 277 – 300.
6. Beattie, V., McInnes, B., Fearnley, S., 2004. „A methodology for analysing and evaluating narratives in annual reports: a comprehensive descriptive profile and metrics for disclosure quality attributes“, www.sciencedirect.com., str. 206-236. Accounting Forum 28, 205–236.
7. Bloomfield, R., 2008. „Discussion of Annual report readability, current earnings, and earnings persistence“, Journal of Accounting and Economics, journal homepage: www.elsevier.com/locate/jae., str. 248– 252.
8. Blouin, M. C., 2010. „What types of firms send a clear signal in the md&a? Determinants of annual report readability“, Journal of academy of business and economics, Volume 10, Number 1, str. 24-38.
9. Bormuth, J. R., 1968. „Cloze Test Readability: Criterion Reference Scores, Journal of Educational Measurement“, str. 189–196.
10. Brennan, N. M., Guilamon-Saorin, E., Pierce, A., 2009. „Impression management Developing and illustrating a scheme of analysis for narrative disclosures - a methodological note“, Accounting, Auditing & Accountability Journal Vol. 22, No. 5, str. 789-832.
11. Breton, G.: 2009. „From folk-tales to shareholder-tales: semiotics analysis of the annual report“, Society and Business Review,Vol. 4, str. 187 – 201.
12. Bujaki M. L., McConomy B. J., 2010. „Gendered interactions in corporate annual report photographs“, Gender in Management: An International Journal, Vol. 25., No. 2. str. 119-135.

13. Cirkveni Filipović T., 2/2017, „Izvještaj o ostalom sveobuhvatnom dobitku“, RRIF, str. 117-172.

14. Cirkveni Filipović T., 2/2017, „Izvještaj o promjenama kapitala“, RRIF, str. 129-138.

15. Clatworthy, M., Jones, M. J., 2001. „The effect of thematic structure on the variability of annual report readability“, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Vol. 14., str. 311 – 326.

16. Courtis, J. K., 1986. „An Investigation into Annual Report Readibility and Corporate Risk-return Relationship“, Accounting and bussines research, str. 285 – 294.

17. Courtis, J. K., 1986. „Poor comunication is alive and well: a study of annual report readibility“, Canadian Journal of Communication, Vol. 12 No. 3-4., str. 1-17.

18. Courtis, J. K., 1995. „Readability of annual reports: Western versus Asian evidence“, Accounting, Auditing & Accountability Journal; Accounting & Tax, str. 4-17.

19. Courtis, J.K., 1998. „Annual report readability variability: tests of the obfuscation hypothesis“, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Vol. 11., str. 459 – 472.

20. De Zoysa, A., Rudkin, K., „An investigation of perceptions of company annual report users in Sri Lanka“, str. 183-202.

21. Filipović I., 2009. „Revizija“, Sinergija nakladništvo d.o.o., Zagreb.

22. Guzić. Š., 1/2007. „Obvezna financijska i porezna izvješća poduzetnika i rokovi“, RRIF, str. 22-29.

23. Guzić. Š., 6/2009. „Javna objava financijskih izvješća“, RRIF, str. 17-19.

24. Guzić. Š., 7/2011. „Financijsko izvješćivanje tijekom godine“, RRIF, str. 11-17.

25. Guzić. Š., 1/2015. „Bilješke uz financijska izvješća, RRIF“, str. 171-181.

26. Guzić, Š., 2/2017. „Bilješke uz financijska izvješća“, RRIF, str. 106-117.

27. Guzić, Š., 2/2017. „Rokovi dostave financijskih i poreznih izvješća za 2016. godinu“, RRIF, str. 55-62.

28. Guzić, Š., 4/2017. „Godišnje izvješće i izvješće poslovodstva“, RRIF, str. 17-28.

29. Haried, A.A. 1972. „The Semantic Dimensions of Financial Statements“, Journal of Accounting Research, str. 376-391.

30. Health, R. L., Phelps, G. 1984. „Annual Reports II: Readability of Reports vs. Business Press“, str. 56-62.

31. Hrasky S., Mason C., Wills D., 2009. „The Textual Complexity of Annual Report Narratives: A Comparison of High- and Low-Performance Companies“ str. 31-45.

32. Hoskins, R. L., 1984. „Annual Reports I: Diflcult Reading And Getting More So“, str. 49-55.

33. Hossain, M. F., Siddique, M. M., „Readability of Management Reviews in the Annual Reports of Listed Companies of Bangladesh,“ http://ssrn.com/abstract=1079695, str.1-23.

34. Jaffar, R., Jamaludin, S., Abdul Rahman, M. R., 2007. „Determinant factors affecting quality of reporting in annual report of malaysian companies“, Malaysian Accounting Review, Volume 6., No. 2., str.19-42.

35. Jeanjean, T., Lesage, C., Stolowy H., 2010. „Why do you speak English (in your annual report)?“, The International Journal of Accounting 45, str. 200–223.

36. Jurić, Đ., 2/2017. „Sastavljanje bilance na dan 31. prosinca 2016. godine“, RRIF, str. 85-105.

37. Jurić, Đ., 2/2017. „Sastavljanje računa dobitka i gubitka za 2016. godinu“ , RRIF., str. 62-84.

38. Kovačić D., 6/13 „Sastavljanje i predaja godišnjih financijskih izvještaja za javnu objavu (do 30. lipnja)“, RRIF, str. 66-73.

39. Lehavy, R., Li, F., Merkley, K., „The Effect of Annual Report Readability on Analyst Following and the Properties of Their Earnings Forecasts“, The Accounting Review, Vol. 86, No. 3., str.1087-1112.

40. Li, F., 2006. „Annual Report Readability, Current Earnings, and Earnings Persistence“, Ross School of Business Working Paper, Series Working Paper, str. 1-65.

41. Li F., 2008. „Annual report readability, current earnings, and earnings persistence“, Journal of Accounting and Economics 45, str. 221-245.

42. Libby, R., 1979. „Bankers andAuditors Perceptions of the Message Communicated by the Audit Report“, Journal of Accounting Research, str. 99-122.

43. Loughran, T., McDonald, B., 2010. „Measuring Readability in Financial Text“, str. 1-47.

44. MacGintie,W.H., 1961. „Contextual Constraintsin English Prose Paragraphs“, Journal of Psychology, str. 121-130.

45. Merkl-Davies, D.M., Brennan, N.M., McLeay, S.J., 2011. „Impression management and retrospective sense-making in corporate narratives: A social psychology perspective“, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Vol. 24, No.3., str. 315 – 344.

46. Miletić, A., 7/2016. „Najčešće utvrđene pogreške u nadzoru nad revizorskim društvima,“ RRIF, str. 127-131.

47. Miller, G.R.; Coleman, E.B., 1967. „A Set of Thirty-Six Prose Passages Calibrated for Complexity“, Journal of Verbal Learning and Verbal Behaviour, Vol. 6., str. 851-854.

48. Montondon, L. G., Lilley, T., 2005. „How Readable are Those Financial Reports?, The Journal of Government Financial Management“, Accounting & Tax, str. 52.

49. Nestvold, K.J., 1972. „Cloze Procedure Correlation with Perceived Readability“, Journalism Quarterly, Vol. 49, str. 542-594.

50. Oliver, B.L., 1974. „The Semantic Differential: A Device for Measuring the Interprofessional Communication of Selected Accounting Concepts“, Journal of Accounting Research Autumn, str. 299-316.

51. Osgood, C. E., Suci, G. J., Tannenbaum, P.H., 1957. „The Measurement of Meaning, Urbana, University of Illinois Press, str.323-324.

52. Rozga, A., 1994. „Statistička analiza“, Split, Ekonomski fakultet Split.

53. Santema, S., Hoekert, M., Van de Rijt, J., Van Oijen, A., 2005. „Strategy disclosure in annual reports across Europe: a study on differences between five countries“, European Business Review, Vol. 17., str. 352-366.

54. Sattari, S., Pitt, L.F., Caurana, A., 2011. „How readable are mission statements?, An exploratory study“, Corporate Communications: An International Journal, Vol. 16., No. 4, str. 282-292.

55. Seidler, L. J., Lebar, M. A., 1982. „A General Sematic Analysis of Selected Sections of 10-K, the Annual Report to Shareholders and the Financial Press Release“, The Accounting Rewiew, Vol. LVII, No. 1., str.176-190.

56. Shroeder, N., Gibson, C., 1992. „Are Summary Annual Reports Successful?“, Accounting Horizons; Accounting & Tax, str. 28.

57. Smith, M., Jamil, A., Johari, Y. C., Ahmad, S.A., 2006. „The chairman's statement in Malaysian companies: A test of the obfuscation hypothesis", Asian Review of Accounting Vol. 14, No. ½, www.emeraldinsight.com/1321-7348.htm, str. 49-65.

58. Smith, M.; Taffler, R., 1992. „Readability and Understandability: Different Measures of the Textual Complexity of Accounting Narratives", Accounting, Auditing & Accountability Journal, Accounting & Tax, str.84-98.

59. Soper, F. J., Dolphin, R., 1964. „Readibility and corporate annual reports", The Accounting rewiew Vol. 39, No. 2., str. 358-362.

60. Stanton P., Stanton J., Pires G., 2004. „Impressions of an annual report: an experimental study, Corporate Communications", An International Journal, Vol. 9, No.1, str. 221–247.

61. Stevens, W.P., Stevens, K.C., Raabe, W. Jr. 1983. „Communication in Accounting: Readability of FASB Statements", Review of Business and Economic Research, Vol. 19 No. 1., str. 110-118.

62. Taylor, W., 1953. „Cloze Procedure: A New Tool for Measuring Readability", Journalism Quarterly, str. 415-433.

63. Taylor W., 1956. „New Developments in the Use of Cloze Procedure", Journalism Quarterly, str. 42-48.

64. Taylor, W., 1957. „Cloze Readability Scores as Indices of Individual Differences in Comprehension and Aptitude", Journal of Applied Psychology, str. 19-26.

65. Triandis, H. C., K. M. Kilty, 1968. „Cultural Influences of Implicative Relationship among Concepts and the Analysis of Values", Group Effectiveness Research Laboratory Report no. 56. Urbana, Ill, Group Effectiveness Research Laboratory.

66. Vuk, J., 2/2017. „Izvještaj o novčanim tokovima za 2016. godinu", RRIF, str. 123-129.

67. Žager K., Žager L., 1999. „Analiza financijskih izvještaja", Masmedia Zagreb.

68. „Zakon o računovodstvu", NN 78/2015, 134/2015, 120/2016, Zagreb, Narodne novine.

69. „Zakon o trgovačkim društvima", NN 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013, 110/2015, Zagreb, Narodne novine.

70. „Zakon o tržištu kapitala", NN 88/2008, 146/2008, 74/2009, 54/2013, 159/2013, 18/2015, 110/2015, 123/2016, Zagreb, Narodne novine.

71. „Pravilnik o načinu vođenja Registra godišnjih financijskih izvještaja, te načinu primanja i postupku provjere potpunosti i točnosti godišnjih financijskih izvještaja i godišnjeg izvješća“, NN 1/16, Zagreb, Narodne novine.

72. „Pravilnik o sadržaju i obliku financijskih i poslovnih izvješća javnih dioničkih društava“, NN 118/03, Zagreb, Narodne novine.

73. „Pravilnik o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja“, NN 38/08, 12/09, 130/10, Zagreb, Narodne novine.

74. „Pravilnik o obliku i sadržaju dodatnih podataka za statističke i druge potrebe“, NN 2/17, Zagreb, Narodne novine.

75. „Pravilnik o strukturi i sadržaju godišnjih fnancijskih izvještaja“, NN 95/16, Zagreb, Narodne novine.

76. „Izvješće o nadzoru i provjeri kvalitete rada revizorskih društava/samostalnih revizora i ovlaštenih revizora za nadzornu godinu 2015./2016.,“ http://www.revizorska-komora.hr.

77. „Pravila ZSE“, http://www.zse.hr.

78. „Pregled trgovine u 2016. godini“, http://www.zse.hr.

79. „Priručnik Zagrebačke burze: Obveze izdavatelja financijskih instrumenata uvrštenih na uređeno tržište“, http://www.zse.hr.

**PRILOZI**

POPIS SLIKA

Slika 1. Sektori s najvećim prometom u kunama u 2016. godini.....69

Slika 2. Dionice s najvećim prometom u kunama u 2016. godini.....70

Slika 3. Struktura prometa dionicama. u kunama u 2016. godini.....70

POPIS TABLICA

Tablica 1. Razvrstvanje poduzetnika sukladno čl. 5 Zakona o računovodstvu.....9

Tablica 2. Skraćena shema izgleda aktive i pasive bilance ……..12

Tablica 3. Skraćena shema računa dobiti i gubitka……...14

Tablica 4. Shema izvještaja o promjenama kapitala.....16

Tablica 5: Primjer izvještaja o novčanom tijeku -skraćena shema indirektne metode…….22

Tablica 6: Primjer izvještaja o novčanom tijeku -skraćena shema direktne metode……...23

Tablica 7: Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti.....25

Tablica 8. Cloze indeksi razumljivosti za grupu diplomiranih ekonomista i za grupu neekonomista ……...62

Tablica 9. Poduzeća iz uzorka poredana po vrsti tržišta.....64

Tablica 10: ROA I ROE pokazatelji profitabilnosti za 2016. godinu.....……...66

Tablica 11. Poduzeća iz uzorka po sektorima industrije……...67

Tablica 12. Poduzeća poredana po najvećem prometu dionica u kunama u 2016. godini…...71

Tablica 13. Poduzeća iz uzorka po veličini beta koeficijenta u 2016. godini.....……..72

Tablica 14. Strukura dioničkih društava iz uzorka prema vrsti tržišta……..75

Tablica 15. Osnovna statistička obilježja cloze razumljivosti financijskih izvještaja…….76

Tablica 16. Osnovna statistička obilježja stope povrata imovine – ROA, stope povrata kapitala – ROE, beta koeficijenta i prometa dionicama u kunama na Zagrebačkoj burzi……..76

Tablica 17. Kolmogorov-Smirnovljev test normaliteta distribucije…….77

Tablica 18. Koeficijenti korelacije između stope povrata imovine, stope povrata kapitala i indeksa cloze postupka razumljivosti kod diplomiranih ekonomista…….....77

Tablica 19. Koeficijenti korelacije između stope povrata imovine i stope povrata kapitala i indeksa cloze postupka razumljivosti kod neekonomista…….....……78

Tablica 20. Razdioba dioničkih društava iz uzorka po sektorima industrije……....78

Tablica 21. Kolmogorov-Smirnovljev test normaliteta distribucije…….79

Tablica 22. Aritmetička sredina i standardna devijacija cloze postupka razumljivosti za ekonomiste po sektorima……..80

Tablica 23. F-test za provjeru značajnosti razlika između aritmetičkih sredina indeksa razumljivosti za ekonomiste……..80

Tablica 24. Scheffe post-hoc test…….81

Tablica 25. Aritmetička sredina i standardna devijacija cloze postupka razumljivosti za neekonomiste po sektorima……...83

Tablica 26. F-test za provjeru značajnosti razlika između aritmetičkih sredina indeksa razumljivosti za neekonomiste……..83

Tablica 27. Scheffe post-hoc test…….....84

Tablica 28. Kolmogorov-Smirnovljev test normaliteta distribucije…….86

Tablica 29. Koeficijenti korelacije ranga između prometa dionica u kn na Zagrebačkoj burzi i indeksa cloze postupka razumljivosti kod ekonomista……....86

Tablica 30. Koeficijenti korelacije ranga između prometa dionica u kn na Zagrebačkoj burzi i indeksa cloze postupka razumljivosti kod neekonomista……....87

Tablica 31. Kolmogorov-Smirnovljev test normaliteta distribucije…….87

Tablica 32. Koeficijenti linearne korelacije između beta koeficijenta i cloze postupka razumljivosti kod ekonomista.....88

Tablica 33. Koeficijenti linearne korelacije između beta koeficijenta i cloze postupka razumljivosti kod neekonomista……...88

Tablica 34. Koeficijent determinacije, korigirani koef. determinacije, vrijednost Durbin-Watsonovog testa modela višestruke regresije za indeks razumljivosti za ekonomiste……...89

Tablica 35. Testiranje značajnosti modela višestruke regresije za indeks razumljivosti za ekonomiste……....89

Tablica 36. Ocijenjeni parametri modela višestruke regresije za indeks razumljivosti za ekonomiste……....90

Tablica 37. Koeficijent determinacije, korigirani koef. determinacije, vrijednost Durbin-Watsonovog testa modela višestruke regresije za indeks razumljivosti za neekonomiste…....91

Tablica 38. Testiranje značajnosti modela višestruke regresije za indeks razumljivosti za neekonomiste……....92

Tablica 39. Ocijenjeni parametri modela višestruke regresije za indeks razumljivosti za neekonomiste……....92

POPIS GRAFIKONA

Graf 1. Strukura dioničkih društava iz uzorka prema vrsti tržišta……....76

Graf 2. Razdioba poduzeća po sektorima industrije.....80

Graf 3. Aritmetičke sredine indeksa razumljivosti za ekonomiste po sektorima industrije…..83

Graf 4. Aritmetičke sredine indeksa razumljivosti za neekonomiste po sektorima industrije……....86

Graf 5. Histogram standardiziranih reziduala……...91

Graf 6. Histogram standardiziranih reziduala……...93

## SAŽETAK

Godišnja izvješća imaju za cilj komunicirati sa korisnicima, te na lak i razumljiv način dati pravovremene, pouzdane i relevantne informacije o prošlim, sadašnjim i budućim aktivnostima kompanije. Ova vrsta izvještaja postala je danas jedno od osnovnih sredstava komunikacije između društava i interesnih skupina. To se prije svega odnosi na dionička društva koja preko godišnjeg izvještaja pružaju iscrpne informacije o poslovanju kako bi zainteresirane strane imale uvid u rezultate poslovanja te kako bi mogle donijeti poslovne odluke kojima će ostvariti željene ciljeve i interese. Da bi svi zainteresirani korisnici mogli donijeti adekvatne odluke, prijeko potrebno je da razumiju objavljene informacije. Razumljivost financijskih izvještaja odnosi se na sposobnost čitatelja da razumije informacije koje su sadržane u tekstovima odnosno da poslana poruka bude jasna, razumljiva, točna i nedvosmislena. Metoda kojom se mjeri razumljivost tekstova jest cloze postupak.

U ovom radu mjerila se razumljivost izvješća poslovodstva, sadržanih u godišnjem izvješću društva, za dvije grupe ispitanika različitih računovodstvenih predznanja. Istražena je povezanost svake grupe sa ROA i ROE pokazateljima profitabilnosti, granama industrije, ukupnim prometom dionica u kunama u 2016. godini i volatilnošću cijene dionice. Istraživanje je pokazalo da povezanost između razumljivosti financijskih izvještaja kod obje grupe ispitanika i različitih sektora industrije.

Dokazana je da veća razumljivost izvješća poslovodstva za poduzeća iz sektora telekomunikacija kod obje grupe ispitanika; te manji stupanj razumljivosti izvješća poslovodstva korporacija iz sektora prijevoza i transporta za grupu ispitanika višeg stupnja računovodstvenog znanja. Također, istraživanje razumljivosti financijskih izvještaja dokazalo je da postoji statistički značajna pozitivna povezanost između prometa dionicama poduzeća u kunama i indeksa cloze postupka razumljivosti kod grupe ispitanika koji rade na poslovima financija i računovodstva.



**Ključne riječi:** razumljivost, financijski izvještaji, financijsko izvještavanje, godišnje izvješće, cloze postupak.

**SUMMARY**

Financial reports provide a large part of the information required by individual decision makers (e.g.,bank loan officers, portfolio managers, managers of divisions or epartments,etc.). These reports include narrative disclosures which should be tested for their comprehensibility. Annual reports aim to communicate with interested parties and provide reliable and understandable information on past, present and future company activities. This type of report has become one of the basic means of communication between companies and interest groups. This applies primarily to joint stock companies that provide comprehensive business information through an annual report so that interested parties can have an insight into business results and can make business decisions to achieve their goals and interests. In order for all interested users to make appropriate decisions, it is essential that they understand published information. The usefulness of narrative disclosures will depend partly on the complexity of the display (their readability) and also on the capability of users in discerning the appropriate meaning (their understanding) . If the message intended by the preparers of accounting disclosures is to be successfully conveyed, the receiver must be able both to read and understand it.

Understanding of the financial statements refers to the reader's ability to understand the information contained in the narratives, so that the sent message is clear, understandable, accurate and unambiguous. The method used to measure text understandibillity of the finantial narratives is a cloze procedure.

This paper focuses on the manner in which the narrative message is presented in accounting and difficulties and differences in its interpretation for users of varying degrees of accounting sophistication. The correlation of understandibility of each group was demonstrated in terms of profitability, industry sectors, total amount of stock trade in 2016. and stock price volatility. The survey showed a greater understanding of the management reporting for telecommunications sector companies in both groups of respondents; and low degree of understandibiliy of accounting narratives in Transportation and storage sector for the group of respondents with higher level of accounting sophistication.

Also, the study has shown statistically significant positive correlation between the annual share turnover of the company and understandibility for the group of respondents with higher level of accounting sophistication.

**Key words:** understandability, financial statements, financial reporting, annual report, cloze procedure.